

מחברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון קט"ז | פרשת וארא | תשפ"ג

לונדון	ניו יורק	בני ברק	ירושלים	זמני כניסת ויציאת שבת קודש:
בגמ"ח 17:43	בגמ"ח 18:11	בגמ"ח 18:16	בגמ"ח 18:20	
כניסת השבת 17:25	כניסת השבת 17:49	כניסת השבת 17:43	כניסת השבת 17:42	
איאת השבת 16:12	איאת השבת 16:40	איאת השבת 16:41	איאת השבת 16:26	

חשיפה: מה התבטא מרן בעל שבת הלוי על הפרופסור הגוי מ'אקספארד

וניווערסיטי' שידע את כל הש"ס בעל פה | עמ' י"א

סגולה: סגולת לימוד דף גמרא | עמ' ג'

אקטואליה: האם נכון הדבר להעיר הבחורים בישיבה על ידי פעמון? | עמ' כ"ב

השבוע בגליון:

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

אני מתכוון לדרשה - מה לא להגיד

ואני ערל שפתיים (ו, יב). מספרים על הגאון רבי יעקב קאפיל רייך אבד"ק בודאפט זצ"ל, כי למרות היותו נואם ומגיד בחדש עליון, נהג להתכונן לפני שהשמיע דרשה או אפילו סתם דברי תורה. פעם לפני מסיבת מצוה מצא אותו אחד מהנכדים שלו, כשהוא מטייל בחדרו ומדבר לעצמו, כלומר שהוא מתכוון לדרשה. שאלו, סבא הלא אמרת כבר מאות דרשות בחיך, האם אתה צריך להתכונן גם עכשיו על מה שאותה צריך להגיד? - על זה השיב ר' קאפיל ז"ל על מה שאני צריך להגיד על זה כבר אני לא מתכוון, אני מתכוון על מה שאני לא צריך להגיד...

והוסיף לנכדו ואמר, דזהו גם כן כוונת משה רבינו באומרו "ואני ערל שפתיים", וביאר התרגום אונקלוס "ואנא יקיר ממלל", דאפילו הכי שאני פה מפיק מרגליות, עם כל זה אני ערל שפתיים, אני חושב כל היום מה שלא לומר, ומה שלא להגיד...

ועולמו של אבא (עמ' קסט); להג"ר אשר אנשיל מילר אבד"ק פעטרדושען

בשידוכים - אין צריך לחשוש ל"מה יאמרו הבריות"...

ויקה אהרן את אלישבע בת עמינדב אחות

שיכרתו למחר.

שה הרב מלוצק: כמה חזקים היו עצביו של פרעה, וכמה גדלה קושיות ערפו! צפרדעים מקרקרים בתוך מעיו ללא הפוגה, והוא בגלל חישובים פוליטיים מתגבר על מדוי גופו, ואומר: "למחר".

במשנת רש"י - בפרשתנו

נחשון לו לאשה וגו' (ו, כג). וברש"י מכאן למדנו הנושא אשה 'צריך' לבדוק באחיה (והוא בגמ' ב"ב ק, א).

יהודי הגיע לאחד מגדולי הדור זצ"ל לבקש עצה, כידוע מבררים בשידוך על מידות, בריאות, משפחה וכדומה. ושאל היהודי: לאיזה דברים לא צריך לחשוש כשניגשים לשידוך? השיבו הגדול: "למה יאמרו הבריות..."

הכינים (והצפרדעים) היו מחותנים פעמיים...

ויבא ערב כבד (ח, כ) הנה איתא בספר תהלים (קה, לא) "אמר ויבא ערב פנים בכל גבולם". ולכאורה יש לדקדק בגוף לשון הכתוב שאמר תחילה ויבוא ערב ורק לאחר מכן כינים בכל

הסכים לסבול עוד יום בשביל 'חישובים פוליטיים'

ויאמר משה לפרעה התפאר עלי למתי אעתיך וגו' ויאמר משה לפרעה התפאר עלי למתי אעתיך וגו' (ח, ה-ו). וברש"י ויאמר למחר. התפלל היום

מסר חסידי לפרשת השבוע עמ' כ"ז

פניני אביר יעקב עמ' ח'

אם לפרעה היה מידת הליצנות לא היו מועילים ה' מכות

רק אל יסף פרעה התל וגו' (ח, כה).
י"ל ע"פ מה ששמעתי בשם הגה"ק איש אלקים מהר"ר מנחם מענדל ז"ע מדימונב, כי מידת הליצנות היא המידה היותר גרוע רח"ל להכחיש האמונה, והכל עושיין בדרך ליצנות, וזהו לא היה בפרעה, כי אם היה זאת בפרעה לא היה מועילים לו גם העשר מכות, כי היה מעביר ומחליש ומכחיש הכל ע"פ ליצנות עד כאן שמעתי.

ובאמת מצינו בפרעה ומצרים כל המידות רעות, תאוות מצרים וערות הארץ, ומידת הגאות, כמ"ש במחברת הקודש מכתבי האריז"ל עה"פ (יחזקאל כט, ג) שאמר פרעה לי יארי ואני עשיתני, אך מידת הליצנות לא מצינו אצלו כנ"ל, ולכאורה יש לתמוה דהא מצינו שאמר משה רבינו בזה: רק אל יסף פרעה התל, שהיינו ג"כ בדרך ליצנות, אך י"ל דהכוונה שאמרו כי כל המידות רעות יש לך, רק אל יסף פרעה, חטא על פשעיו, התל, שעל כל פנים מידת הליצנות לא יהיה בו, וזהו לא יוסף על עוונותיו שיש בו.

חיים ושולם (מונקאטש) - בפרשתנו

טענת היחמה נפשך לפרעה ושאר רשעי הגוים

ואתה ועבדיך ידעתי כי טרם תיראון מפני ה' אלקים (ט, ל).
י"ל, בהקדם מה שפירשנו הפסוק (תהלים עט, ו) "שפך חמתך אל הגוים אשר לא ידעוך ועל ממלכות אשר בשמך לא קראו", היינו שהשונאי ישראל ימח שמם מצטדקים על רדיפת ישראל, שמצוות השי"ת הם עושים שציווה להחריב את בית המקדש ולצער ישראל, אבל האמת שכונתם אינה בשביל לקיים רצון השי"ת, כי אם להרע לישראל.

זה בקשתינו שפוך חמתך אל הגוים אשר לא ידעוך שבאמת אינם מתכוננים לקיים מצוותיך זבשמך לא קראו, והראיה כי אכל את יעקב, כינוי להמון עם, וגם את נווהו השמו, היינו הצדיקים, הגדולים, וממה נפשך היה להם להשאיר אחד מאלו, שאם צדיקים נתפסים בעון הדור (עי' שבת נה). הרי הם מכפרים על עון הדור, ואם המון העם נענשים, א"כ אין מקום להעניש את הצדיקים שלא חטאו.

וזהו שאמר משה לפרעה ועבדיו המשעבדים את ישראל בטענה שהם עושים ומכוננים לעשות ציווי ומצוות השי"ת, "ואתה ועבדיך ידעתי כי טרם תיראון מפני ה' אלקים" - ולא מטעם יראת שמים אתם עושים זאת.

שארית מנחם (וויוווא) בפרשתנו

על חרם כלשהו נגד החסידים. ומפי הרב מבריסק זצ"ל שמעתי, כי הסיבה לכך היתה כי רבי חיים זכה פעם לטובה גדולה מאוד מאחד האדמו"רים החסידיים, והוא סבר, כי כמו שמשוה רבינו לא יכל להכות את היאור והאדמה, מחמת שהם עשו לו טובה, כן אסור גם לו לכתוב משהו נגד החסידים, אחרי שפעם קיבל טובה מרבי חסדי. והנה נזדמן לי מעשה המקשר דבר בדבר. ראיתי פעם כתבים מה"מנחת יוסף", ושם מובא מעשה, שאם הוא אמיתי, הרי זו כנראה, הטובה שרבי חיים קיבל.

המעשה המובא שם הוא, כי בימים שרבי חיים יצא לגלות, הגיע פעם לעיירה 'אליק', שהיתה עיירה חסידית, מיד כשהגיע לשם, נפנה רבי חיים והלך לבית המדרש והתיישב ללמוד, כשהוא אינו מבקש אוכל מאף אחד. האנשים במקום, שראו אברך יושב ולומד בהתמדה עצומה, הלכו והביאו לו אוכל להחיות את נפשו.

והנה, במשך הזמן ששהה בעיירה, נפל רבי חיים למחלה והיה ממש חולה מסוכן. בעיירה התגורר האדמו"ר רבי הירש מאליק זצ"ל שנמנה על תלמידי מרן הבעש"ט ז"ע, והיה צדיק מפורסם. מיד ציווה האדמו"ר לחסידיו כי יתמסרו בכל מאודם ונפשם להצלת האברך, עד שיבריא וישוב לאיתנו. עמדו איפוא והכניסוהו לבית החולים ובפקודת רבם ישבו עמו יומם ולילה, והוא גם דיבר עם כל הרופאים שיעשו כל שביכולתם כדי להבריאו ולחזקו, ואפילו אחרי שכבר החלים באמת - לא הירפה הרה"ק מאליק והפציר ברופאים להשאירו בבית החולים עוד זמן מסוים ויתנו לאוכל בריא ומזין, עד שיחזור לגמרי לכוחותיו.

שאל אביך ויגדך (ה"ב עמ' רלו)

גבולם, בעוד שלאמיתו של דבר קודם ניתכה - על ראשי המצריים מכת כינים ורק לאחמ"כ מכת ערוב.

ומתרצים משמיה דהמגיד מדובנא שפירש הכתוב הנ"ל בדרך משל. וישא משלו ויאמר, הנה לפנינו בישראל וכן כהיום הזה ישנם הרבה קהילות קדושות שנוהגים בהם שהמחותנים עורכים סעודת עניים בלילה שקודם ליל נישואי צאצאיהם, ואז בוא יבואו כל עניי העיר להסב לסעודת מלכים ואף בסכום נאה יצאו משם. והנה יום אחד השיא אחר מעשירי העיירה את בנו החתן בשעטומ"צ, ומה מאוד הופתע בראותו את אחד מעניי העיירה נכנס לאולם ומתיישב לאכול, כאילו לא הכינו עבורו אמש סעודה כסעודת שלמה בשעתו. כראותו שהלה לא מתכוון לזוז ממקומו, ניגש אליו ושאל אותו: "אמור נא, שמא עיני הטעו אותי, אבל נדמה לי שאתה השתתפת כבר אתמול בסעודה, ומה לך פה שוב בסעודת הנישואין". השיב העני: "הן אמנם, שכבר הייתי בסעודת העניים, אולם אתמול באתי כיון שהנני דל ואביון, ובאתי להשתתף בסעודה בתור עני כשאר עניי העיירה. אכן עכשיו באתי להשתתף בחתונה עקב קרבת משפחה..."

וכמ"כ סיים - המגיד מדובנא את דבריו אף כאן, תחילה באו הכינים - במכה הפרטית שלהם מכת כינים, ואילו לאחמ"כ באו - לבקר במצרים עקב קרבת המשפחה מצד מכת ערוב, שאז באו כל החיות שבעולם להכות את ארץ מצרים... עכ"ד.

[לכאורה על פי הנ"ל יש להקשות הרי גם צפרדע היה במכת ערוב, ומדוע אם כן לא אמר דוד המלך ע"ה ויבוא ערוב כינים - וצפרדע בכל גבולם. תינן הג"ר משה מאיר ויינברג שליט"א מאלעד ב' תירוצים, א. במכת כינים, אותם כינים עצמם חזרו ובאו במכת ערוב, משא"כ בצפרדע רוב הצפרדעים הרי מותו [חוץ מאלו שנשארו ביאור] ובאו צפרדעים חדשים ולכך לא הזכירם. עוד תירוץ י"ל, והוא עיקר: אכן דוד המלך ע"ה מזכיר מכת ערוב קודם לצפרדע בתהלים (פרק עט, מה) "ישלח בהם ערב ויאכלם, וצפרדע ותשחיתם עכ"ד, ודפח"ח].

כרם חמד (רבינוביץ)

הכרת הטוב של רבי חיים מוואלוזין זצ"ל

ויאמר ה' אל משה אמר אל אהרן קח מטף ונטה ידך על מימי מצרים (ז, יט). וברש"י לפי שהגין היאור על משה כשנשלך לתוכו, לפיכך לא לקה על ידו לא בדם ולא בצפרדעים, ולקה על ידי אהרן.

סיפר המגיד מישירים הגאון רבי שלום שבדרון זצ"ל: הגאון רבי חיים מוואלוזין לא חתם אף פעם

סגולת לימוד דף גמרא

דבר ידוע היא שאין סגולה כתורה, רבות האריכו בספיקה על מעלת לימוד "דף גמרא" - אַ בְּלֹאט גמרא. פעם באו שני אברכים בפני הרה"ק השפת אמת מגור ז"ע, וספרו לו שעשו שניהם בית חרושת בשותפות ובקשו את הסכמתו וברכתו. אמר להם שותפות בעסק - וגם שותפות ברוחניות, על שניכם ללמוד יום יום דף גמרא בחברותא, ואז תהא השותפות שלכם בת קיימא, ותצליחו מאוד.

כן מסופר, כשביקש הרב מזיטאמיר מהרה"ק בעל הדברי שמואל מסלונים עצה נגד דאגות מטרידות, ענה לו בהאי לישנא: "כשיש לאדם דאגה קטנה, העצה שילמד דף גמרא אחד, כשמציקה לו דאגה יותר גדולה ילמד שני דפי גמרא, ואם ליבו לא מסוגל לשאת דאגה יותר קשה, ילמד ג' דפי גמרא, ואז יוכל להתחזק ולהתגבר על הכל".

ומקבילים דבריו לדברי הגה"ק בעל הערוגת הבושם זצ"ל מגדולי רבני הונגריה שכתב: להעביר עצבות אין סגולה גדולה מללמוד "דף גמרא" עם פירוש רש"י ותוספות, בכח גדול ובשפה ברורה ותהיה ככרייה חדשה.

ואף בפרשתנו נתן בזה רמז הרה"ק המהר"א מזידיטשוב, וכה מסופר, מעשה באחד שחלה רחמנא לצלן, ונסע להרה"ק המהר"א מזידיטשוב לשבת פרשת וארא, אמר לו המהר"א לפרש הפסוק בפרשתנו (ט, לב) "וְהַחֲטָה וְהִקְסָמָה לֹא יָכֹחַ כִּי אֶפִּילַת הַנֶּהָ, חט"ה - בגימטריה כ"ב, הרומז לכ"ב אותיות התורה (ראה זוה"ק פר' בלק קפח): 'כסמת' - אותיות מסכ"ת, לרמז בא, שמי שלומד תורה שבכתב ותורה שבעל פה, 'לא נכו' - לא יהיה מוכה ביסורים, 'כי אפילות הנה' - שיהיה נעשה לו פלאי פלאות, ישועות ונחמות.

מחוברים

הניזח היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

- ווארט יומי • סיפור יומי • הלכה יומית
- אור החיים הק' יומי • פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף היומי • זכרון לצדיק

ישירות למייל האישי

לחץ כאן להצטרפות

ככה
מתחילים
את היום!

למען ספר שמי בכל הארץ:

סוחר יהלומים חדש בטיסה בדרך לבלגיה - נגנבים ממנו חבילת יהלומיו - עד לסוף הטוב בברכת מרן ה'באבא סאלי' זי"ע...

הטיסה היתה קצרה וחלקה, אבל הנחיתה היתה נוראה, איומה. פתאום אני מגלה שחבילת היהלומים אינה איתי. מחטט בכל הכיסים והמטמונים, בחורים ובסדקים, ולא מאמין למה שרואות עיניי, למה שאינן רואות. זה לא יתכן, הייתי ער כל הטיסה ואף נוסע חשוד לא נצמד אלי. ואולי בעצם השארתי את החבילה בבית? בבוקר קמתי מאוחר מעט והייתי לחוץ מאוד, עכשיו אני חושב שאיני זוכר במדויק אם הכנסתי את החבילה אל המחבוא שיעדתי לה או לא. נתליתי בתקווה הזו ובחדרי באכסניה שעתיים אחר כך אני רוצה ליצור קשר עם רעייתי ולבקש ממנה לחפש את החבילה, אבל במחשבה שניה אני נעצר, היא לא תעמוד באבידה הזו. תעמוד באבידה הזו...

הסיפור המיוחד שלי התרחש בשעה שהשאנו את בתנו הראשונה. היום אנו אווזים בנישואי הנכדים תודה לה, ואת הסיפור הזה אני אוהב לספר לכל אחד מן המחותרנים.

תקופה קצרה לפני אירוסי הבת, החילותי לעסוק ביהלומים. מה פתאום יהלומים? היו לכך סיבות רבות ואחת מהן היתה המחשבה שאוכל להמשיך לעסוק בלימוד התורה. החלטתי להקדיש שעות ספורות למסחר הזה ובמשך היום כולו לעסוק ביהלומים האמיתיים.

אני זוכר את נקודת המפנה הראשונה בהרחבת העסק. אם עד עכשיו עסקתי ברכישת מספר יהלומי גלם ושיווקם, עמדתי עכשיו בפני עיסקה רצינית. רכשתי חבילת יהלומים בסכום אדיר, זה היה הימור מסוים אבל לא הלכתי עליו לפני בדיקת שוק יסודית. עמדתי לטוס לבלגיה עם החבילה הזו וסוחר יהלומים ידוע אמר היה לחכות לי במקום.

ביתנו היה מלא פרחים, יומיים קודם התארכה בתי הראשונה עם בן עלייה ואנחנו היינו מאושרים. הבטחנו סכום גדול יחסית כאשר אנחנו מסתמכים על העסקה הקרובה, בעזרת ה'. אני זוכר את הלילה שלפני הטיסה. פרפרים בבטן. אני סוחר יהלומים חדש וירוק, פעם ראשונה עולה על מטוס בכלל ודי חושש. נכון, אני כבר לא ילד קטן, כבר מחתן אוטוטו את הבת הראשונה ומתרגש מאוד.

אמרתי לעצמי, יוסף, אתה צריך לקבל על עצמך קבלה, משהו שיוגן עליך ועל היהלומים שלך בדרך, ככה תצליח להירגע. הרצתי במוחי אפשרויות שונות של קבלות, ולבסוף צף בזכרוני ספר 'מחננים' ישן וחבוט שמסתובב אצלנו בבית ושייך לבני הפעוט. הילד יודע את הספר בעל פה ונרדם רק איתו. רבי עקיבא והשוודדים, כך קוראים לספר אם איני טועה. מסופר שם על רבי עקיבא שיצא לדרך עם חמור, נר ותרגול, כל אלו אבדו לו בדרך, הגר כבה, התרגול והחמור נטרפו ורבי עקיבא הקפיד לומר שהכל לטובה, וכך אכן היה. שוודים הגיעו לעיר הסמוכה, זו שתושביה לא הכניסו את רבי עקיבא, וכך ניצל התנא. אילו היה הגר דולק, התרגול מקרקר והחמור נוער, היה מתגלה מהר. החלטתי לקחת על עצמי את האמונה שהכל לטובה, וכך נרדמתי סוף סוף.

הטיסה היתה קצרה וחלקה, אבל הנחיתה היתה נוראה, איומה. פתאום אני מגלה שחבילת היהלומים אינה איתי. מחטט בכל הכיסים והמטמונים, בחורים ובסדקים, ולא מאמין למה שרואות עיניי, למה שאינן רואות. זה לא יתכן, הייתי ער כל הטיסה ואף נוסע חשוד לא נצמד אלי. ואולי בעצם

השארתי את החבילה בבית? בבוקר קמתי מאוחר מעט והייתי לחוץ מאוד, עכשיו אני חושב שאיני זוכר במדויק אם הכנסתי את החבילה אל המחבוא שיעדתי לה או לא. נתליתי בתקווה הזו ובחדרי באכסניה שעתיים אחר כך אני רוצה ליצור קשר עם רעייתי ולבקש ממנה לחפש את החבילה, אבל במחשבה שניה אני נעצר, היא לא תעמוד באבידה הזו.

בסוף, אני מתקשר בכל אופן ומכוון את האישה אל המקומות האפשריים תוך שאני מספר לה על מסמך אבוד שחשוב אבל לא ממש קריטי. אם היא תגלה את החבילה שם היא תגיד מיד. האישה אינה מגלה לא מסמך ולא חבילה ואני מבין שהחבילה אינה בבית, אללל. אולי השארתי אותה בסוף בבורסה, יש לי שם כספת פרטית. לא מאמין שזה נכון ובכל אופן מוחי הקודח מנסה גם את האפשרות הזו. אין לי שום אפשרות לבדוק את הכספת מחוץ לארץ לכן אני מודיע לסוחר היהלומים הבלגי שהעיסקה מבוטלת ומזמין מהר טיסה חזור.

שבור ורצוץ אני עושה את דרכי בחזרה אל ארץ הקודש, ומתחיל להבין את גודל השבר. אני עוצם עיניים וגל של מרירות גואה בי. כל כך התרגשתי, כל כך רציתי להצליח, כל כך הרבה תקוות תליתי בטיסה הזו, ואפילו קבלה לקחתי על עצמי להצלחה ולשמירה. הי... איזו קבלה? לומר שהכול לטובה. הכול לטובה. אוי, ריבונו של עולם, אני לא עומד בזה, איך למען ה' יכול להיות שאבדה נוראית כזו היא לטובה? אני שבור לרסיסים ובכל אופן מאמין את כל כוחות הנפש שלא ידעתי שקיימים בי, מביט אל קרעי העננים שבחלון העגול שלצידי ולחש: 'ריבונו של עולם, אב הרחמים, אני לא מבין כלום, אבל מבקש ממך שתעזור לי להתחזק באמונה שהכול לטובה. הכול, אפילו האבדה הזו'. והו.

שבתי הביתה, התחמקתי משאלות האישה, סיפרתי שהכול בסדר ושצריך להתכונן לחתונה, ישבתי וחשבתי מה אני עושה, מה? דבר ראשון נסעתי לבורסה, הכספת הייתה ריקה כמו שחשבתי, החבילה לא הייתה שם. בני המשפחה מתחילים להתעניין איך הרווחים, החותן רוצה לדעת פרטים, וגם שני בני דודים שמבינים בעסק. אני הולך ומסתבך בהסתרה שלי ומתחיל להתחרט, אולי עדיף היה לספר, לבקש

פתאום אני רואה שמגישים לי ביצה קשה ומבין שה'באבא סאלי' ביקש שאברך ואוכל כאן מולו. ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם... שהכל נהיה בדברו. והכל לטובה. אחר כך נראה ה'באבא סאלי' מתנמנם. כוסית ערק, עכשיו מגישים לי כוסית ערק חריף ואני מבין שזו הוראה מן הצדיק. שותה את הערק ודי. מה די? מה יהיה עם היהלומים? מה עם השידוך? עם ההפסד הנורא? עם הסוד? - כשאני עומד בדלת לוחש לי המתורגמן: "הצדיק בירך שלא יקרה לך כל נזק, שמעת ר' יהודי? כל נזק והפסד, תשמע שוב ותתחזק"

עזרה, אבל עכשיו מאוחר מדי, איך זה יתקבל שלא סיפרתי עד עכשיו. אפילו לאדמו"ר שלנו אני חושש ללכת, אולי החותן והמחותנים יראו אותי שם ויבררו למה באתי ויגלו את הסוד האפל.

אני מרגיש איך חומות גדולות ואטומות סוגרות עלי, מה אני עושה? לאן אני פונה? ואם לא די בכך, מתקשר המחותרן ומציע שלפני שנסגור על אולם

ומשופשף. "אוי, יוסף יוסף, אני מבין שגם אתה נפלת, מה?". "נפלת? למה אתה מתכוון?". "מה, לא טסת לבלגיה לפני שבועיים? אה, אז כנראה לא שמעת על הנפילה הגדולה וטרם הבנת שרק הפסדת.

אתה סוחר חדש, אפשר לסובב אותך, אני סוחר ותיק, לא מבין איך זה קרה לך". וככה אני שומע על ירידת ערך היהלומים ביותר מעשרים אחוז, שזו נקראת לכל הדעות ירידת ענק. "הסוחר הבלגי, שועל היהלומים, ודאי נתן לך להבין שאתה מבצע עסקת חיים. אני בטוח שהוא לא עדכן אותך בצניחת הערך הדרמטית. לך תבדוק את חשבונות התשלומים ותגיע למסקנה העגומה, ואין לך על מי להתלונן, אף אחד אינו אשם, גם לא הסוחר, הוא נהג כחוק.

אוי, אילו היה לי עכשיו כסף הייתי רוכש יהלומים במחירי הפסד ומוכר אותם בעוד חודש חודשיים, אז צפויים הערכים לזנק, יהלומים תמיד שומרים על ערכם, רק שצריך לדעת מתי למכור אותם". זהו, עד כאן הסיפור שלי. אכן, רכשתי שתי חבילות יהלומים בסכום שהיה בידי ומכרתי אותן ברווח גדול מאוחר יותר.

זיכני ה' יתברך לקבל יהלום נוצץ מגנזי מרום, והוא הידיעה כי הנהגת ה' עטופה תמיד ברחמים והכול לטובה. גם אם החשכה מסתירה לפעמים את צנצן היהלום הזה!...

(הסופר הרב צבי נקר שליט"א)

ויפרש כפיו אל ה':

**'השקיעה מתקרבת' בלית ברירה ביקשו
מהנהג המסורתי שישלים להם לתפילת
מנחה - אך הוא התעקש רק בבית כנסת...
סיפור השגחה מופלאה!**

**אך הנהג לא הבין, אם זו תפילה, הרי מתפללים בבית
כנסת?! כיצד ניתן להתפלל כך באמצע תחנת דלק? -
בני החבורה ניסו להסביר שמדובר רק בתפילת מנחה,
ובדיעבד בהעדר בית כנסת ניתן להתפלל מנחה גם
בלי בית כנסת. אבל האיש אינו מסכים בשום אופן, אין
תפילה בלי בית כנסת! - פסק בנחרצות.**

**אם כך, החליטו, הבה נחפש 'בית כנסת' בקרבת מקום.
הם סטו לאלתר מן הכביש הראשי, נכנסו לכבישים
צדדיים המובילים אל יישובים שונים שבצפון הארץ,
הם נסעו ממושב אחד לשני, אך בית כנסת פתוח לא
מצאו. - עד שאמר להם מאן דהוא שזה עתה לאחרונה
ממש נבנה בית כנסת חדש ביישוב הסמוך, ואפשר
לנסות להתפלל שם. הוא הראה לפניהם את הדרך
המדויקת אל אותו יישוב, והם עשו את דרכם חיש אל
הקיבוץ המדובר.**

חבורה אחת יצאה לנסיעה למקומות הקדושים שבארץ הגליל, הם היו מניין של עשרה אנשים יחדיו, שהתפללו בציבור בכל מקום לישועת הכלל והפרט. בדרכם חזרה נצרך אחד מן החבורה להישאר בצפון הארץ, ונשארו תשעה אנשים בלבד. הנסיעה השתרכה לאיטה, פקקים ארוכים הזדנבו בדרכים, השעון נקף שעה אחר שעה, כדרכה של נסיעה בינעירונית בשעות אחר הצהריים בין כבישים עמוסים ופקוקים.

שעת השקיעה הלכה והתקרבה והם עדיין לא התפללו מנחה, כראות

שמחות שמא וכדאי שנסגור על דירה (היה זה בימים שבהם קניית דירה לזוג צעיר עדיין הייתה משימה שפויה יחסית). גמגמתי שזה עתה שבת מטיסה דחופה ואני קצת עייף, אולי בעוד כמה ימים.

זהו, החומות הולכות ומתקרבות ואני מתקשה לנשום. בכל אופן מגלה סדקים בחומות ומנסה לשאוף אוויר. ריבונן של עולם, אני מאמץ את הקבלה שלקחתי על עצמי. הכול לטובה, הכול לטובה, רק הראי נפלאות, אני כבר לא מחזיק מעמד. ואז עולה במוחי רעיון. אני נוסע לנתיבות, אל קדוש עליון הבאבא סאלי. שם, כך אני מניח, לא אפגוש מישהו מן החצר החסידית שלי או מן המשפחה הקרובה.

הירידה לדרום עוברת עלי בהתרגשות ובשמחה, כמה טוב להיתלות באילן גבוה, כבר אינני יכול יותר לבד, אני עומד להשתגע. הבית בנתיבות מלא קדושה, האוויר, הקירות, הספרים, המיטות. הבאבא סאלי הקדוש, האדמו"ר המקובל, האיש שברכותיו מתקיימות, יושב מולי בעיניים עצומות ואני מרגיש איך קולי בוגד בי. מתורגמן צמוד מודיע לי שעלי לשתוח את בקשתי והוא יתרגם אותה לערבית.

המילים מתלעלעות בפי, בקושי מצליח לדבר ולא בטוח שהמתורגמן בכלל מבין אותי ומה הוא כבר מעביר לבאבא סאלי. אבל המתורגמן מדבר במרץ ואני עוצר את נשימתי.

ביצה קשה, פתאום אני רואה שמגישים לי ביצה קשה ומבין שהבאבא סאלי ביקש שאברך ואוכל כאן מולו. ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם... שהכל נהיה בדברו. והכל לטובה. אחר כך נראה הבאבא סאלי מתנמנם. כוסית ערק, עכשיו מגישים לי כוסית ערק חריף ואני מבין שזו הוראה מן הצדיק. שותה את הערק ודי. מה די? מה יהיה עם היהלומים? מה עם השידוך? עם ההפסד הנורא? עם הסוד?

כשאני עומד בדת לוחש לי המתורגמן: "הצדיק בירך שלא יקרה לך כל נזק, שמעת ר' יהודי? כל נזק והפסד, תשמע טוב ותתחזק". הדרך מנתיבות לבני ברק עוברת בחטף, מה פירוש שום נזק. זה אומר שאני עומד לגלות את חבילת היהלומים? יותר ויותר אני חושב שהיא בכל אופן נגנבה ממני בטיסה. אין סיכוי שאגלה אותה, ואין גם סיכוי שאצליח להוכיח לחברת הביטוח שהיהלומים נגנבו.

רגע אחד, למה שלא אנסה, מה יש לי להפסיד. מיד בשווי אני יוצר קשר עם נציג חברת הביטוח ומספר לו דברים כהווייתם. "שמע, מד יוסף, אתה מבין בעצמך שכל אחד יכול לביים גנבה ולהרוויח כפליים, אין לנו שום הוכחה שלא אתה הגנב של עצמך". "ובכל אופן", אני מתעקש, "נסה לברר אם יש סעיף כזה, היהלומים אינם איתי וזו עובדה. והם מבוטחים, אני מאמין שכבר היו דברים מעולם, הרי הגנב אינו מותיר הוכחה אחריו כאשר הוא גונב". הפקיד מבטיח לברר ואני מנסה להיאחז באמונה שהכל לטובה, פשוט הכל לטובה.

כעבור יומיים מתקשרים אלי מן הביטוח ומודיעים לי שאני מוזמן לבדיקת פוליוגרף. הפוליוגרף (מכונת אמת) בודק אמינות, יש לו חיישנים מיוחדים המודדים לחץ דם, דופק ורמת מוליכות חשמל בעור. כאשר אדם משקר, הערכים הללו עולים. הנבדק המחובר למכשיר נשאל שאלות שונות, ביניהן שאלות סרק, ועל פי המדדים הפיזיולוגיים הללו מאותת המכשיר כאשר הוא משקר. כמובן שאמינות המכשיר אינה אבסולוטית, רק הקדוש ברוך הוא בוחן כליות ולב. ובכל אופן, יש לו שימושים נרחבים בחקירות פליליות ובבדיקות תעסוקה.

הודעתי שאני לוקח מונית ובא מיד, אין לי שום בעיה להיבדק בפוליוגרף. הפוליוגרף אותת מיד שאני דובר אמת. שבוע של דיונים, בדיקות אמינות וחקירות צולבות, הביאו למסקנה המרגינה. אני זכאי לקבל את החזר שווי היהלומים, כולם, אחד מהם אינו נעדר. אני כל כך מאושר, ממש לא מאמין, זה הרגע שבו אני משתף את רעייתי ההמומה בסיפור כולו. כשהמחאה בידי אני מרים את הטלפון לקול צלצול עקשן.

מהעבר השני אני שומע את קולו השופף של ידידי, סוחר יהלומים ותיק

הִירָא אֶת דְּבַר ה':

**הויתור האצילי והמכובד, הדמעות של
הילדים הקטנים והשמחה הגדולה של
אירוסי הבן...**

**הצימר הכיל אמנם את כל מה שהובטח - אבל הוא
היה תפוס עם משפחה אחרת!**

**בעל המקום הוזעק בדחיפות. הביט לרגע קט על
הטנדר העמוס ופכר את ראשו בשתי ידיו: אוי ואבוי!**

**הוא היה מספיק הוגן להודות מיידית שהוא אשם
ב"פאשלה". המשפחה מבני-ברק אכן הזמינה את
המקום, והוא בטעות מסר אותה למשפחה אחרת
שהגיעה מירושלים.**

**בבת-אחת התנפצו כל החלומות והציפיות. אין צימר,
אין חופשה ואין נדנדות. אבל יש נהג טנדר שפורק
חבילות בעודו מהרהר: האם ממתניה לו גם נסיעה
חזור?... הקטנים, שלא היו מסוגלים להכיל את
האכזבה פרצו בבכי. ילדי המשפחה הירושלמית שכבר
שהו בצימר אף הם נבהלו כהוגן. מי יודע, אולי הם
יצטוו כעת לעזוב!?**

לא בכל שנה יוצאת משפחת ר. לנופש משפחתי בצפון. זה מבצע מורכב טכנית וכלכלית עבורם - משפחה ברוכת ילדים היוצאת על טפיה ומתבגריה. אולי לכן גברו כל כך גלי השמחה, האושר וההתרגשות בבית הבני-ברקי הצנוע שלהם שְלִשְׁמַע הבשורה שהכריז אבא: 'השנה נוסעים בעזרת השם לצפון!'

הצימר שנשכר נשמע מיוחד ומבטיח: בית רעפים קטן ומטופח, חצר גדולה מסביב, נדנדות עץ. הבית מוקף עצים ירוקי עלווה, וחלונותיו משקיפים אל נוף גלילי עוצר נשימה.

ארבעת ימי הנופש סומנו בלורד זוהר במשבצות המתאימות בלוח-השנה שעל קיר המטבח, והילדים החלו לספור את הימים עד ליום המרגש.

היום הגדול הגיע. אבא והבנים מיהרו לתפילת ותיקין. חבל על כל רגע... לנצל במקסימום... הציוד כולו הועמס לתוך הטנדר שנשכר ועד מהרה היו ההורים ואחד-עשר ילדיהם מנופפים לשלום לרחובותיה המהבילים של בני-ברק.

ואז...

***

ואז התפוגג הקסם המופלא באחת.

הצימר הכיל אמנם את כל מה שהובטח - אבל הוא היה תפוס עם משפחה אחרת!

בעל המקום הוזעק בדחיפות. הביט לרגע קט על הטנדר העמוס ופכר את ראשו בשתי ידיו: אוי ואבוי!

הוא היה מספיק הוגן להודות מיידית שהוא אשם ב"פאשלה". המשפחה מבני-ברק אכן הזמינה את המקום, והוא בטעות מסר אותה למשפחה אחרת שהגיעה מירושלים.

בבת-אחת התנפצו כל החלומות והציפיות. אין צימר, אין חופשה ואין נדנדות. אבל יש נהג טנדר שפורק חבילות בעודו מהרהר: האם ממתניה לו גם נסיעה חזור?...

החבורה שכנראה לא יגיעו למחוז הפצם בטרם תשקע החמה נצרכו להתפלל מנחה בדרך.

ברם, בהיותם רק 'השעה' אנשים בלבד, נחסר להם יהודי נוסף 'עשירי למנין'. הנהג האדיב שהסיעם בטנדר הגדול היה אדם מסורתי, והחלו לדבר על לבו ולבקשו להצטרף עמם כעשירי למנין לתפילת המנחה.

מתחילה לא הבין הנהג במה מדובר, אך לאחר כמה הסברים קצרים הואיל האיש להצטרף עמם לתפילה, בתנאי שיביאו לו 'סידור תפילה' כי אינו יודע את התפילה בעל פה.

הגישו אפוא לפניו את סידור התפילה, וביקשו ממנו לעצור בתחנת דלק הקרובה, שם יערכו את תפילת המנחה במנין שלם.

אך הנהג לא הבין, אם זו תפילה, הרי מתפללים בבית כנסת! כיצד ניתן להתפלל כך באמצע תחנת דלק? - בני החבורה ניסו להסביר שמדובר רק בתפילת מנחה, ובדיעבד בהעדר בית כנסת ניתן להתפלל מנחה גם בלי בית כנסת.

אבל האיש אינו מסכים בשום אופן, אין תפילה בלי בית כנסת! - פסק בנחרצות.

אם כך, החליטו, הבה נחפש 'בית כנסת' בקרבת מקום. הם סטו לאלתר מן הכביש הראשי, נכנסו לכבישים צדדיים המובילים אל יישובים שונים שבצפון הארץ, הם נסעו ממושב אחד לשני, אך בית כנסת פתוח לא מצאו. - עד שאמר להם מאן דהוא שזה עתה לאחרונה ממש נבנה בית כנסת חדש ביישוב הסמוך, ואפשר לנסות להתפלל שם. הוא הראה לפנייהם את הדרך המדויקת אל אותו יישוב, והם עשו את דרכם חיש אל הקיבוץ המדובר.

בהגיעם אל פתח היישוב לא ידעו היכן ממוקם בית הכנסת החדש, הם נסעו אנה ואנה בין שבילי היישוב, ולפתע ראו אדם מבוגר המסתובב ברחוב בחיפוש, ומאחוריו בנין בית הכנסת חדש ומפואר, כולו אומר פאר והדר! כראות האיש 'טנדר' מלא יהודים חרדים עצר אותם מהרה בצד, ומשנפתחה הדלת שאל אותם בשמחה: יהודים יקרים התואילו בטובכם להצטרף לתפילה, כאן בבית הכנסת? "זה בדיוק מה שאנחנו מחפשים כאן!" - ענו בני החבורה בצהלה.

האיש התמלא שמחה גדולה, ובהתרגשות רבה סיפר לפנייהם, שזה עתה לאחרונה הושלמה בניית בית כנסת מפואר זה. - לאחר שלפני תקופה הוא לקה באירוע מוחי ובנסים גדולים ניצל מכל אותו מאורע, כשהרופאים מגדירים זאת כנס רפואי! והחליט לזכר הנס לבנות 'בית כנסת' נאה, להודיה להשם יתברך על הנס הגדול שעשה עמו.

בימים אלו - אמר האיש - הימים הראשונים שלאחר השלמת זה הבנין בשלמות, יוצא אני לחפש נואשות אחר מנין לתפילת מנחה בבית הכנסת החדש! והנה נשלחתם אתם מן השמים, לחנוך את בית הכנסת בתפילת מנחה בבית הכנסת המפואר.

תיכף הפנו אותו בני החבורה אל הנהג האדיב, רואה אתה את הנהג שלנו! התודה והברכה מגיעות לו, שכן בזכות טענתו העיקשת שאין תפילה רק בבית כנסת! נכנסנו הנה בטיב ההשגחה העליונה, להתפלל כאן תפילת מנחה בבית הכנסת הקדוש!

(גל טיב הקהילה)

**כראות האיש 'טנדר'
מלא יהודים חרדים
עצר אותם מהרה
בצד, ומשנפתחה
הדלת שאל אותם
בשמחה: יהודים
יקרים התואילו
בטובכם להצטרף
לתפילה, כאן
בבית הכנסת? "זה
בדיוק מה שאנחנו
מחפשים כאן!" -
ענו בני החבורה
בצהלה.**

מיד לאחר שחזרו הביתה הלך הבן הגדול לבית הכנסת השכונתי להתפלל מנחה. הוא עדיין היה שרוי בהתרוממות רוח מיוחדת במינה, והתפילה הייתה בהתאם. משתפכת...

לאחר מכן הלך האבא לבית הכנסת השכונתי להתפלל מנחה. גם הוא עדיין היה שרוי בהתרוממות רוח מיוחדת במינה, וגם התפילה שלו הייתה בהתאם. משתפכת...

שניהם לא הבחינו בהרב פ. שניצב בפינה ועקב אחריהם.

הרב פ. מתגורר במודיעי-עילית ורק נקלע לבית כנסת זה. כאשר הבחין במקרה בתפילתו המיוחדת של הבחור החליט לברר עליו. הוא הרי מחפש שידוך עבור בתו, מוכן לשלם עבורה הון, אבל לא על כל אחד... והנה בחור שגם בין הזמנים מתפלל כמו בתפילת 'נעילה'!

עם תום התפילה ניגש לאחד המתפללים ושאל אודות הבחור. הלה מסר לו פרטים ראשונים וציין: 'הנה אבא של הבחור. הוא עכשיו נכנס'. החליט הרב פ. לתהות מעט גם על קנגנו של האבא ולהישאר במקום גם במנין הבא. משהבחין שהתפילה של האבא דומה לתפילת הבן, החליט לברר על המשפחה הזו לעומק. לאחר תקופת בירורים היה ברור לו: זה בדיוק מה שאני רוצה! ובחלוף תקופה קצרה נוספת: מזל-טוב!

***

ורק לחשוב על כך שבמקום להתנדנד באותה תפילה בבית כנסת, היה הבחור מתנדנד על הגנדדה בצפון הרחוק... או שאבא שלו היה מתנדנד על קבר קדוש בתפילה לזיווג הגון עבור בנו... מי חלם שפירות הויתור יצמחו כבר באותו יום! לאחר האירוסין התעניין שכן אצל האבא 'מי השדך?' והוא ענה: 'מישהו מהצפון'...

(אמונה שלימה בשם 'מרבית שלום')

הקטנים, שלא היו מסוגלים להכיל את האכזבה פרצו בבכי. ילדי המשפחה הירושלמית שכבר שהו בצימר אף הם נבהלו כהוגן. מי יודע, אולי הם יצטוו כעת לעזוב!?

***

רק אדם אחד לא איבד את העשתונות. הוא ניצב שם עם שיירה של אחד-עשרה ילדים, ושיירה לא יותר קצרה של מזודות וחבילות. אבל הוא ידע שגם אם הניסיון הזה קשה. קשה מאוד אפילו. הוא עדיין 'ניסיון' שצריכים לעמוד בו בגבורת נפש.

פנה לאשתו ואמר: 'אנחנו יכולים לעמוד על שלנו ולדרוש את הדירה שהזמנו. הבעלים הרי מודה שזו טעות שלו ואנחנו היינו הראשונים שסגרנו על התאריך הזה. על פי הדין הצדק אתנו - אבל אנחנו גם יכולים לוותר'.

'לוותר??? איך אפשר לחזור כעת הביתה? איך אפשר לאכזב ככה את הילדים???' מבוטה המבולבל נע ממקום למקום.

מישהו צריך לוותר כאן. זה ברור. אבל למה דווקא אנחנו? 'נכון. אישר הבעל. אנחנו לא חייבים לוותר. השאלה אם אנחנו רוצים לוותר!'

כעת הגיעה תורם של הילדים. משימה לא פשוטה רבצה על כתפי האב, יהיה עליו לגייס את כל תעצומות הנפש להצליח להביא את הילדים למצב בו הם מוותרים מתוך רצון והסכמה. וואו, זה לא פשוט וכלל. אבל הוא ינסה...

במילים נעימות ומלטפות נפנה והסביר את גודל הזכות שנפלה עתה בחלקם... את עוצמתם של הרגעים הבאים... את ההזדמנות... ודברים היוצאים מן הלב נכנסים ללב. התהליך הלא-פשוט הצליח עד שכולם נמנו וגמרו: חוזרים לבני-ברק. גם היו דמעות אכזבה, אשר נמחו ביד אוהבת של הורים אצילים.

***

נביאים וכתובים מאירים בברוקלין

להגדיל תורה ולהאדירה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

פנינים על הפרשה:

"אל תאמין בעצמך עד יום מותך".
 בזה יש לפרש את האמור כאן בפסוק על האבות הקדושים, שהתגוררו בארץ מגוריהם אשר גרו בה. הכוונה לרמוז על המגור הגדול שבו התגוררו כל ימיהם, כי ויראה, ועם כל גדלותם פחדו תמיד שמא יגבור עליהם היצר הרע חס ושלום.

כך יתפרש גם מה שאמר על עצמו יעקב אבינו עליו השלום (בראשית לב, ה): "עם לבן גרתי", וכן דברי דוד המלך עליו השלום (תהלים קיט, נד): "בבית מגורי", כי שניהם חששו ויראו שמא יחטאו, וכל זמן ששהו בעולם הזה היו שרויים במגור ויראה שמא יגבור עליהם היצר הרע ויחטיאם, ומשום כך נהרו מאוד בתורה ובתפילה, כדי שיעזרום להינצל מן החטא.

גאולת ישראל בזכות צערם על צער השכינה

וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם ואזכר את בריתי (שמות ו, ה)
 כל מקום שגלו ישראל אליו, גלתה שכינה עמהם. כי הקדוש ברוך הוא, בכל צרתם - לו צר, ואינו מזניח בניו בעת צרתם חלילה, אלא הולך עמהם לתומכם ולשומרם, ומשפיע שפע ברכה על המקום שבו נמצאים בניו האהובים, עד אשר תעלה זכותם לפניו ויגאלם, ויביאם בשמחה ובששון לארצם כבתחילה.

נאקה או צעקה?

רבינו זיע"א (מחשוף הלבן, וארא) מפרש בכך את דקדוק לשון הפסוק, שכתב כי שמע ה' את נאקת בני ישראל, ואילו בפרשת שמות, אמר ה' למשה (לעיל ג, ט) "ועתה הנה צעקת בני ישראל, ומה נשתנה?"

אך על פי היסוד האמור כאן, שבכל גלויות ישראל גלתה שכינה עמהם, יתבאר הדבר. כי הנה, יסוד הדבר מן הפסוק (תהלים צא, טו) "עמו אנכי בצרה", כלומר, השכינה הקדושה הנקראת 'אנכי', נמצאת עם ישראל בצרה.

השכינה גלתה עם ישראל למצרים

כך גם בגלות מצרים, הבטיח הקדוש ברוך הוא ליעקב אבינו עליו השלום קודם שירד מן הארץ הקדושה לגלות,

ארבע כוסות כנגד ארבע שמות הקודש

וידבר אלהים אל משה ויאמר אלי אני ה'... לכן אמר לבני ישראל אני ה'... וידעתם כי אני ה'... ונתתי אתה לכם מורשה אני ה' (שמות ו, ב-ח)
 כפי הנראה למתבונן בפסוקים שבתחילת הפרשה, נאמרו בהם ארבע פעמים התיבות 'אני ה'; בפסוקים: ב', ו', ז, וח.

רבינו זיע"א כותב על כך (מחשוף הלבן, וארא), כי חשבון הגימטריא של התיבות 'אני הוי"ה', עולה כחשבונה של תיבת 'כוס' עם הכולל (87).
 עוד רומזת 'כוס' לארבעת צירופי שם הוי"ה, שם ע"ב, שם ס"ג, שם מ"ה ושם ב"ן, שכן צירוף כולם יחד עולה רל"ב (232), וגם תיבת 'כוס' הנכתבת במילוי - כ"ף ו"ו סמ"ך - עולה רל"ב.

הרי כאן רמז נפלא בארבעת פסוקי הגאולה, שכנגדן תיקנו חכמים את מצות שתיית ארבע כוסות בליל הסדר, והן מכוונות כנגד ארבעת פסוקי 'אני ה', כשכל אחד מן הפסוקים וכל אחת מן הכוסות, רומזים לאחד מצירופי שם הוי"ה.

יראת האבות מן החטא

את ארץ מגריהם אשר גרו בה (שמות ו, ד)

העולם הזה, נוה התלאות, מקום מסוכן ומסוגל הוא. מסוכן - משום שבכל רגע ובכל מקום נקרים לאדם בדרכו נסיונות ופיתויים עד אין מספר, והבחירה מסורה בידו בכל זמן ועת, אם לטוב אם למוטב. ומסוגל - שכן העומד בנסיון, מתעלה מדרגה לדרגה עד שזוכה לבא למעלות הצדיקים העומדים לפני האלהים.

רבינו זיע"א מפרש (מעגלי צדק, אות ז), כי משום כך נקרא העולם הזה בשם 'מגור', שהרי העולם כולו מלא בקליפות ומשטינים ומקטרגים העומדים להחטיא את בני האדם, ואם הצליחו במלאכתם הבזויה, אז הם עולים למעלה כדי להשטיין ולקטרג עליו. משום כך, האדם המחשב חשבון נפשו ומעשיו, מלא כל ימיו מגור ומורא מפניהם, וירא שמא יתגברו עליו. ואפילו אם כבר עברו עליו ימים רבים בלא חטא ועוון, אינו רואה עצמו בטוח מן החטא, שהרי כבר אמר התנא עליו השלום (אבות פ"ב משנה ד):

עצות וסגולות:

ענייני שבת קודש (ג')

סגולות גדולות בסעודת השבת

ובפרט שמצינו כמה סגולות גדולות בהן, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (שבת קיח.) שבזכותן אדם נצול ממלחמת גוג ומגוג ומחבולו של משיח ומדינה של גיהנם, וגם כן הן תקון גדול לסעודות הרשות ומאכלות אסורות. וכיון שכל כך תועלת יש בהן איך יתעצל האדם לאבד טובה הרבה ולהגדיל ענש עליו.

(גנזי המלך)

המבטל סעודות שבת, האבות מקטרגים עליו

ובפרט שהן כנגד אבות העולם, ואם יבטל שום אחד מהן לא מלבד ענשו הגדול ופגמו למעלה, אלא אפלו אב מהאבות שבטל סעדתו הרי הוא לו מקטרג ואומר אם אב אני איה כבודי.

(גנזי המלך)

יזהר בקיום סעודה רביעית

גם סעדה רביעית צריך לזהר בקיומה ללוות המלכה, וגם כן היא כנגד דוד המלך, לפי שדוד המלך ואבות העולם הם ארבע רגלי הכסא (זוהר ח"ב קז, ח"ג רסב:), וצריך האדם להשלים הכסא בסעדת דוד המלך.

(גנזי המלך שם)

בעל תשובה יזהר מאוד בסעודות שבת

והנה בעל תשובה צריך לזהר בזה יותר כדי לתקן אשר עות, כי כל החטאים והעונות רבם ככלם נמשכים מרובי אכילה ושתייה וסעודות הרשות. ולכן לתקן צריך לזהר בסעודות השבת לקיים פראוי ושלם יבטל שום אחת מהן.

(גנזי המלך שם)

אכילת שבת מתקנת את חטא הקדמון

ואפשר דהאכילה והתענוג של הימים טובים האלה, הוא תקון לחטא חוה ואדם שאכלו מעץ הדעת טוב ורע, שאמר הקדוש ברוך הוא התקון לזה הוא שיהיו ישראל מענגים השבתות וימים טובים, ותבוא האכילה והטהורה והמתרת של ימים הקדושים והטהורים, ותכפר על אכילת אסור וטמאה שאכלו חוה ואדם.

(מעגלי צדק אות ח"ת, ד"ה חשתי)

התשובה מקובלת יותר ביום השבת

כתב בזהר הקדוש (ח"ב קלה:): ובדברי המקבלים ז"ל (ראה שער הכוונות ענין ראש חודש), דביום השבת רחמים גוברים וכל הדינים מתבטלים ולפיכך אש של גיהנם כבה ביום השבת, לפי שכיון שהדינים מתבטלים, גם האש שבוערת מכחם מתבטלת וכבה. ולפיכך כיון שספרא אחרת אין לה שליטה ביום השבת, התשובה מקבלת ביום ההוא, דאין שטן מקטרג שיקטרג עליו. ולפיכך צריך להתעורר בעל תשובה בכל שבת ושבת ולהוסיף תשובה על תשובה, כיון דיום קדוש הוא לאלהינו, בודאי דהתשובה מקבלת ביום זה, דעת רצון הוא.

(גנזי המלך, תיקון התשובה אות נח)

בקשתם כי תכבד ואפילו תוכל עבודתם עליהם, ובלבד שלא תהיה שכינת עוזנו שרויה בצער. על, ותעל שועתם אל האלהים מן העבודה' - מתוך כך שהיתה עיקר שוועתם על צער השכינה, עלתה השוועה עד כסא הכבוד ובקעה שערי שמים.

קנאת ה' על צער שכינתו כקנאת בני ישראל

כאשר ראה הקדוש ברוך הוא את בני האהובים מקנאים לכבוד השכינה וחפצים בגאולתה, עלה במחשבה לפניו כי אם בני ישראל מקנאים לה, בוודאי הוא עצמו צריך לקנא לה, ולכן התקנא לכבוד שכינתו להוציא שושנתו מבין החוחים. זהו שאמר הכתוב 'וישמע אלהים את נאקתם' - 'נאקתם' אותיות 'קנאתם', היא הקנאה שקנאו ישראל לכבוד השכינה.

השכינה נקראת 'ברית'

מיד נתעורר גם הוא יתברך, 'ויזכור אלהים את בריתו' - היא השכינה הקדושה, אשר היתה 'את אברהם את יצחק ואת יעקב' - אשר על כולם שרתה השכינה הקדושה, ואל צער השכינה צרף ה' יתברך את צער בני ישראל, ונתמלא רחמים עליהם. זהו סיום הכתוב: 'זירא אלהים את בני ישראל' - שני מיני צער יש כאן, צערה של 'את' - היא השכינה כידוע, וצערם של 'בני ישראל', ועל שניהם יחד נתמלא רחמים לפדותם - 'זידע אלהים'.

גאולת ישראל תלויה בגאולת

השכינה

זו גם כוונת הכתוב כאן בפרשתנו: 'וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל' - 'נאקת' אותיות 'קנאת', כלומר, ראה ה' כי מקנאים ישראל לכבוד השכינה ורוצים להצילה מצערה, ולמרות שיעבודם בעצמם ביד המצרים הרשעים, לא שתו ליבם לכל זאת אלא אך ורק לגלות השכינה, ומשום כך 'זאזכור את בריתו' - זכר גם הבורא יתברך את שכינתו הנקראת 'ברית', וממילא נזכרו ישראל יחד עימה, כי זה תלוי בזה.

מה מלילה שומר מה מליל, איננו תבען לי על מטרוניתא, מה עבדית מן מטרוניתא דילי. כדין קודשא בריך הוא כגיש לפמליא דיליה, ואמר, חמו בני רחמי, דאינון דחיקין בגלותא, ושבקין צערא דלהון, ותבעין לי על מטרוניתא. ואמרי, שומר: אנת דאקרי שומר, אן הוא שמייה דילך אן הוא שמייה דביתך. מה מלילה: מה עבדת מלילה, הכי נטרת לה. מה מליל. דהא לזמנין אתקרי לילה, ולזמנין אתקרי ליל [ומה הם אומרים? שמר מה מלילה שומר מה מליל. הם תובעים אותי על הגבירה, מה עשיתי מהגבירה שלי. אזי הקדוש ברוך הוא מכניס את הפמליא שלו ואומר: ראו בני אהובי, שהם דחוקים בגלות ועוזבים את הצער שלהם ומבקשים ממני על הגבירה, ואומרים: שמר - אתה שנקרא שומר, איפה השמירה שלך? איפה השמירה של ביתך? מה מלילה - מה עשית מלילה, כך שמרת אותה? מה מלילה? שהרי לפעמים נקראת לילה ולפעמים נקראת ליל].

כך ארע גם בגלות מצרים, שידעו ישראל כי השכינה מצויה בגלות יחד עימם, ומשום כך לא פנו כלל אל צרתם, וכל בקשתם ובכייתם לפני ה' היתה שיגאל שכינתו וישיבנה אליו כבתחילה, ויסר ממנה יגון ואנחה.

התעוררות מידת הרחמים בצעקת ישראל על צער השכינה

כאשר ראה הקדוש ברוך הוא את בני האהובי שאינם חשים כלל לרוע מצבם, ומתחננים אליו לגאול שכינתו, נתמלא עליהם רחמים, וראה כי מעתה ראויים הם שיתנהגו עימם לפנים משורת הדין.

אנחת ישראל - רק על השכינה

מעתה, כך יתפרשו הכתובים בפרשת שמות: 'ויאנחו בני ישראל מן העבודה' - זו השכינה, הנקראת 'עבודת ה', ועליה - ורק עליה, נאנחו בני ישראל וזעקו לפני ה'. אנחה נוראה זו, השוברת כל גופו של אדם, היתה על צער השכינה, ואחת היתה

ואמר לו (בראשית מו, ד) "אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה", כלומר, השכינה הקדושה הנקראת 'אנכי', היא זו שתדד למצרים, והיא גם כן תעלה ותיגאל יחד עם בני ישראל.

מן השכינה יצאו שישים ריבוא נשמות ישראל

בזו הדרך אפשר לפרש את מאמר רבותינו זכרונם לברכה (שיר השירים רבה א, סה): "אשה אחת ילדה במצרים שישים ריבוא", כי ידוע שמקור כל נשמות ישראל הוא מן השכינה הקדושה, וכאשר היתה השכינה - הנמשלת לאשה - מצויה בגלות מצרים, נולדו ויצאו ממנה כל שישים ריבוא נשמות ישראל הקדושים, ונגאלו משם.

צער ישראל במצרים על צער השכינה

הנה, לא נעלמה מעם ישראל הקדושים ידיעה זו על גלות השכינה יחד עימם. ומשום כך, היו דואגים עליה מאוד, ומצטערים בצערה הגדול כשעומדת בגלות, עוד יותר ממה שדאגו על צערם שלהם עצמם. עד אשר אמרו לה יתברך, כי מוכנים הם שיתווסף על צערם עוד כהנה וכהנה, ובלבד שלא יראו בצער השכינה, ותיגאל משבייתה. [וכבר נתבאר כעין זה לעיל בפרשת שמות, בביאור הכתוב (לעיל ב, כג-כד) "ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויצעקו ותעל שוועתם אל האלהים מן העבודה, וישמע אלהים את נאקתם ויזכר אלהים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב", ובדקדוק לשון הפסוקים, קחהו משם, וראה עוד להלן בביאור פסוקים אלו].

צעקת ישראל בגלות על צער השכינה

וכבר נמצא יסוד הדברים בזהר הקדוש (ח"ג דכ"ב ע"א), שם דרשו על הפסוק (ישעיה כא, יא) "שמר מה מלילה שמר מה מליל", שישיראל מניחים את צערם וצועקים לפני ה' יתברך על צער השכינה. וזה לשונו: "ומאי אמרי שומר

ישועות יעקב

דקה מתורתו של האביר יעקב'

הרב מנחם מנדל פומרנץ

לשמיעת השיעורים 073-2951871

אוצרותיהם של מגידים

כעבור חודשיים התקשר אלי היהודי מירושלים וסיפר שחברו מהקיבוץ התקשר נרגש כולו שבכל שבת הנרות דולקים זמן רב הרבה מעבר לרגיל, ובעקבות כך הוא כבר החל ללכת להתפלל שלוש פעמים ביום ולהניח תפילין אחרי חמישים שנה שלא הניח תפילין!

הגאון רבי אהרן טויסיג שליט"א: אומרים לי האנשים בכל שבת כשחוזרים מאוחר ורואים עדיין את הנרות דולקים, זה נותן להם כוחות עצומים. נותן כח גם לאישה המדליקה את הנרות, איך היא ניגשת להדליק את נרות, להיווכח איזה ערך יש לזה בשמים. זה דבר בדוק ומנוסה, כל אחד יכול להיווכח בזה אצלו בבית...

לשורשים. לכן ביקש את מקור המאמר. כעבור חודשיים התקשר אלי היהודי מירושלים וסיפר שחברו מהקיבוץ התקשר נרגש כולו שבכל שבת הנרות דולקים זמן רב הרבה מעבר לרגיל ובעקבות כך הוא כבר החל ללכת להתפלל שלוש פעמים ביום ולהניח תפילין אחרי חמישים שנה שלא הניח תפילין!

לפני ראש השנה ביקש היהודי מהקיבוץ לשוחח עמי בטלפון. הוא החל לבכות בכי תמרורים: "אתה לא מכיר אותי", אמר, "אני יכול לדבר איתך ולבכות. הייתי בשאול תחתית, רח"ל. ח"ו לא להכעיס, הייתי בודד, ללא משפחה. דע לך, שרק בזכות הבני יששכר הזה שאני רואה כל שבת ושבת, אני שומר שבת במלואה ושומר תורה ומצוות כתיקונן!"

בויזניץ מסיימים כל שבת את הטיש מאוד מאוחר, ואומרים לי האנשים בכל שבת כשחוזרים מהטיש ורואים עדיין את הנרות דולקים זה נותן להם כוחות עצומים. נותן כח גם לאישה המדליקה את הנרות, איך היא ניגשת להדליק את נרות, להיווכח איזה ערך יש לזה בשמים. זה דבר בדוק ומנוסה, כל אחד יכול להיווכח בזה אצלו בבית. (גל סברי מרגן)

מאוד את הדיבור על כך. ביום ראשון קיבלתי טלפון: "אני גר בירושלים ועובד בבורסה ברמת גן. עובד איתי יהודי מהקיבוצים, נשאר אוד מוצל מאש לאחר השואה הנוראה, אחד מעיר, בלי אבא ואמא, רחוק מהיהדות, ד' ירחם, ח"ו לא להכעיס, והוא שאל אותי על נרות השבת האם אני מספר לו מיסטיקה?... אמרתי לו שהרב טויסיג אומר שיכול להעיד על כך".

כמעט כל חתן וכלה אני משתדל להעביר להם את דברי קודשו של ה"בני יששכר" הזה, לקראת הדלקת נרות הראשונה בביתם. מאות חתנים, בלי גזמא, אומרים לי לאורך השנים, כל שבת אני ואשתי עומדים המומים למראה הנרות הדולקים זמן רב, הרבה מעבר לזמן הרגיל.

אותו אחד מהקיבוץ אמר: אני עושה ניסיון, אשתי תדליק נרות שבת כמה שבועות, אם נראה שאכן הם דולקים זמן רב יותר, אני מבטיח לחזור

הגאון רבי אהרן טויסיג שליט"א מספר סיפור מדהים שאירע בעקבות דברי הבני יששכר שיום ההילולא שלו חל בשבוע שעבר (ח"י טבת), בציון מאה ושמונים ושתיים שנים להסתלקותו. ה"בני יששכר" כותב במאמרי השבתות כלל ג', אות ה', במדרש כתוב על הפסוק "ויברך אלוקים ביום השביעי", חמישה תנאים דורשים במה הקב"ה בירך את השבת. התנא רבי אליעזר אומר, בירכו בנר. המדרש מביא מעשה נפלא: אמר רבי אליעזר, פעם אחת הדלקתי את הנר בליל שבת ובאתי ומצאתי אותו במוצאי שבת ולא חסר כלום.

שואל ה"בני יששכר", כשחז"ל מספרים דבר, הם חפצים שאדם ילמד מכך. וכי המעשה שאירע לתנא רבי אליעזר, זה חידוש? הרי מדברים על תנאים ואמוראים קדושי עליון החיים מעל לדרך הטבע. אבל אצל כל יהודי, הייתכן דבר כזה?

לשון קודשו של ה"בני יששכר": "ומוכרחים אנחנו לומר שזה הוא לכל איש הישראלי, שגרות של שבת מתברכין יותר באורה מכל ימות החול, לזה רב ולזה מעט". ובסוגריים הוא מוסיף, "וכמדומה שהמבינים יודעים זה".

מדי ליל שבת אני מוסר שיעור בויזניץ. לפני מספר שנים הבאתי את ה"בני יששכר" והרחבתי

"תראי", אמר לה הבחור, "החבר שלי לא שפך עלי את התה הרותח בכוונה ומרע לב. הוא פשוט היה צמא והיה לו קר. מחמת החיפזון כוסו נשפכה עלי. אבל עכשו הוא מתבייש לבקש עוד כוס. הוא ישאר צמא ויהיה לו קר... אני מבקש ממך: תעשי לו עוד כוס תה..."
בעלת הבית בכתה מהתרגשות, הלכה והכינה לו כוס תה במקום זו שנשפכה.

הגאון רבי חזקיהו מישקובסקי מספר על בחור שכמעט ועזב את הישיבה, נקנן רותח של תה נשפכה על חבריו ומשם קרתה התפנית עד שלימים נתפרסם בשם הגאון רבי משה שוואב משגיח ישיבת גייטסהד ...

ומתגבר בכל יום ויום, מה עשו? התקבצו באגדה אחת, וכרתו ברית יחד לגמל חסד זה עם זה, כדי שתתעורר למעלה מדת חסדו של השי"ת עליהם

פרק חמישי) מביא את דברי התנא דבי אליהו רבה (סוף פרק כג), שכשראו ישראל שאין שום עצה להנצל מגזרותיו של פרעה, והשעבוד הולך

וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם ואזכר את בריתי (ו, ה). "הפץ חיים" בספרו "אהבת חסד" (חלק שני

אוצרותיהם של מגידים

שעשה בשבילך? אעשה כל מה שתבקש...
"יש לי בקשה אחת", השיב לה הבחור, "אבל יהיה לך קשה לקיים אותה".
"גם אם יהיה לי קשה מאד - אני מבטיחה שאקיים".

"תראי", אמר לה הבחור, "החבר שלי לא שפך עלי את התה הרוחח בכוונה ומרע לב. הוא פשוט היה צמא והיה לו קד. מחמת החיפזון כוסו נשפכה עלי. אבל עכשו הוא מתבייש לבקש עוד כוס. הוא ישאר צמא ויהיה לו קד... אני מבקש ממך: תעשי לו עוד כוס תה..."

בעלת הבית בכתה מהתרגשות, הלכה והכינה לו כוס תה במקום זו שנשפכה.

רבי משה שְׁוֹאֵב - שנכת בכל הספור - אמר: "אם כך נראית ישיבה - עדיף לחיות אפלו באורווה, ולהיות בן תורה!"

כך גדל וצמח המשגיח הגדול של ישיבת גייטסהד.

(הגאון רבי חזקיהו מישקובסקי שליט"א - נאה דורש)

נקי ומסדר - היה רגיל. הוא החליט שהמקום הזה לא בשבילו.

אחיו אמר לו: "אם אתה מרגיש שאינך יכול - אין מה לעשות, עליך לשוב הביתה. אבל היות וכעת אין שום דרך לנסוע, תאכל כאן ארוחת ערב, תישן כאן בלילה, ובבקר, אחרי ארוחת בקר, תסע הביתה". ורבי משה הסכים.

בארוחת הערב הגישה בעלת הבית קנקן תה חם מאד, וזאת מפאת הקר העז ששרר בחוץ. אחד הבחורים מזג לעצמו כוס תה מהקנקן הרוחח, ולא כל כך נזהר, וכוס התה נשפכה על רגל של חבר שלו ונגרמו לו כוויות קשות.

בעלת הבית נבהלה מאד. היא מהרה לעברו ושאלה אותו, ברחמים גדולים: "מה אתה רוצה

ויתבטלו גזרות פרעה.

הרב מבריסק זצ"ל סיפר שפעם אחת, בעת שה"חפץ חיים" המתין לרכבת, באו אליו יהודים מדאגים, מלאים בצרות, ושאלוהו: "רבה! מה יהיה? תן לנו עצה!" השיב להם ה"חפץ חיים": "אין לנו אלא עצתו של רבי אליעזר הגדול: 'מה יעשה אדם וינצל מחבלו של משיח? יעסוק בתורה ובגמילות חסדים'. בכדי לעורר רחמי שמים צריכים להרבות בתורה ובגמילות חסד, שאז מתעוררים רחמי שמים בהנהגת מדה כנגד מדה".

***

במשפחתו של רבי משה שְׁוֹאֵב זצ"ל, משגיח ישיבת גייטסהד, לא כל הבנים הלכו ללמוד בישיבות. באותה תקופה לא היו בגרמניה הרבה ישיבות, כך שילד אחד הלך ללמוד, והשני נשאר בבית לעבוד. כולם היו אמנם יראי שמים גדולים, אבל לא כולם זכו לשבת וללמוד.

רבי משה ביקש מאביו ללמד בישיבת ברנוביץ', שם למד אחיו, ואביו הסכים. דא עקא, התנאים הגשמיים בישיבה היו גרועים מאד. לא היה שם נקיון וסדר כמו שרבי משה - שבא מבית יקה

אמר הגאון השבט הלוי זצ"ל, שאע"פ שהיה יודע כל הש"ס בע"פ, מכל מקום את הניגון המיוחד של 'תנו רבנן' שטמון בה מתיקות התורה זאת לא ידע רק הילד היהודי לבד, ולא הפראפעסער הנכרי המלומד...

הגאון רבי מאיר צוויבל שליט"א: הגוי שידע את כל הש"ס ולא הרגיש מתיקות התורה, ההבדל החד בין יהודי לגוי דלנכרי אין חילוק בין היום ולמחר, לעומת זה ישראל מתחדשים לבקרים ומתעלין מיום ליום...

ופושע ומרוחק מהקב"ה, מכל מקום עליו לשמוח ולהתחזק, כי היהודי השפל והפחות ביותר, גדול וחשוב ומעולה מן הגוי הטוב ביותר עשרת מונים. וכבר היה מעשה בחסיד אחד שעשה חשבון הנפש לעת ערב קודם שעלה על משכבו, וראה את עצמו שמכף רגל ועד ראש אין בו מתום, תפלות בלי כוונה כראוי, וגם לימודו אינו לשם שמים, והמצות המה עם פניות וכהנה, ונפל לעצבות ולא ידע לשית עצות בנפשו אלא יבוא מגודל הצער, עד שרואה מן החלון נכרי אחד שעובר ברחוב, ותיכף נתעורר בקרבו שמחה רבה, ואמר לעצמו 'הלוא יהודי אני, ועל כל פנים איני גרוע מן הגוי, וכל כך גברה השמחה בלבו עד שלא עצר ברוחו ובירך תיכף ומיד ברכת 'שלא עשני גוי'.

אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו, שלא עשנו כגויי הארצות ולא שמנו כמשפחות האדמה, אלא בחר בנו, וקרבו אלינו, וזיכנו להמנות בין עבדיו, ולהיות עמו ולחלקו, 'כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו'.

(הגאון רבי מאיר צוויבל שליט"א - נר למאיר)

למדרגה ומרגישין קרבת אלקים הטוב והיא הנותנת חיים למוצאייהם.

זה שאמר הכתוב וְשִׁמְתִי פֶדֶת בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמֶּךָ, שיש חילוק בין ישראל לעכו"ם 'לְמַחֲרָה' יהיה האת הַזֶּה, דלנכרי אין חילוק בין היום ולמחר, לעומת זה ישראל מתחדשים לבקרים ומתעלין מיום ליום.

ומעתה כמה יש לנו לשוב ולשמוח על שזכינו להיות מעם הנבחר ולהיות מחלקו של הקב"ה, וכל יום אנו עובדים אותו בהתחדשות ובשמחה, ויש לנו מטרה ותכלית בעולמנו, ואף בזמן קטנות, כשהיצר מצליח לשכנע את האדם שהוא חוטא

וְשִׁמְתִי פֶדֶת בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמֶּךָ לְמַחֲרָה יהיה האת הַזֶּה (ח, יט).

וראיתי מובא בשם הגאון בעל 'שבט הלוי זצ"ל, שסיפר על איזה גוי מלומד ומפורסם שהיה ב'אקספארד' וינוווערסיטי, שכחלק מלימודי מדעיו למד את כל הש"ס, והיה יודע את כל מאמרי חז"ל כלשונום בעל פה, ואמר הגאון השבט הלוי זצ"ל, שאע"פ שהיה יודע כל הש"ס בע"פ, מכל מקום את הניגון המיוחד של 'תנו רבנן' שטמון בה מתיקות התורה זאת לא ידע רק הילד היהודי לבד, ולא הפראפעסער הנכרי המלומד...

ובענין זה סיפר לי איש אחד, שהלך בשוק ושמע שני נכרים משוחחים ביניהם, ואחד אמר לחבירו, כאשר הייתי קטן הייתי מצפה אימתי אגדל ויהיה לי התענוגים שישנם רק למבוגרים, ועתה גדלתי והייתי לאיש, וכל אשר ראו עיני לא אצלתי מהם, ויש לי הכל, אין לי שום טעם בחיים, כי היום דומה לאתמול וגם מחר יהיה כך, ואיני רואה שום שינוי מיום ליום, ולמה לי חיים, ולעומת זה עם ישראל כל זמן שמזקינים דעתן מתוספת עליהן, ונתעלין מיום ליום ממדרגה

אוצרותיהם של מגידים

מיד לאחר שהתחיל לבכות, לקח הילד, ברוך בער, סידור והתפלל מנחה. שאל אותו אביו: "מה הענין שנעמדת להתפלל מנחה?" השיב הילד: "חשבתי לעצמי: אם כבר קבלתי מכה שהביאה אותי לידי בכי, חבל שהבכי הזה ילך לאיבוד. לפחות אתפלל באמצע הבכי, ואבקש: 'אתה חונן לאדם דעת', או 'רפאנו ה' ונרפא'. אקח את הבכיות ואתפלל אתן, כדי שאעשה מהן יהלום בכתר של בורא עולם".

הגאון רבי מאיר צימרוט: חסידים היו אומרים, שבן אדם שיש לו יסורים גדולים, וכואב לו, שלא יצעק "אוי, אוי", וגם לא "וי, וי", אלא יצעק: "איי, איי". מדוע? מה ההבדל בין אוי לאיי? התשובה היא: "אוי" זה כלום, "איי" זה ראשי תבות של המלים אברהם יצחק יעקב! כשבן אדם צועק "איי" הוא בעצם אומר: 'רבונו של עולם, זכר לי שאני בן אברהם, יצחק ויעקב. יש לי אבות קדושים. אנא ממך, עזור לי בזכותם'.

הגדולים שיש לו. אלא שחבל לו לאבד את הבכיות הללו על כלום. הוא לוקח אותן ומפנה אותן לבורא עולם לתפלה: "רבונו של עולם! עזר לי".

חסידים היו אומרים, שבן אדם שיש לו יסורים גדולים, וכואב לו, שלא יצעק "אוי, אוי", וגם לא "וי, וי", אלא יצעק: "איי, איי".

מדוע? מה ההבדל בין אוי לאיי?

התשובה היא: "אוי" זה כלום, "איי" זה ראשי תבות של המלים אברהם יצחק יעקב! כשבן אדם צועק "איי" הוא בעצם אומר: 'רבונו של עולם, זכר לי שאני בן אברהם, יצחק ויעקב. יש לי אבות קדושים. אנא ממך, עזור לי בזכותם'.

זה מה שכתוב כאן בפסוקים: "וַיִּאָּחַז בְּגִי יִשְׂרָאֵל מִן הַעֲבֹדָה וַיִּצְעַק, הֵם צִעְקוּ "איי". וַיִּשְׁמַע אֱלֹקִים אֶת נַאֲקָתָם" - הם הפנו את הבכיות, שבין כה וכה בקעו מלבם, לתפלה לבורא עולם שיושיע אותם בזכות אבותיהם. ואכן, "וַיִּזְכֹּר אֱלֹקִים אֶת בְּרִיתוֹ".

(הגאון רבי מאיר צימרוט שליט"א - נאה דורש)

מיד לאחר שהתחיל לבכות, לקח הילד, ברוך בער, סידור והתפלל מנחה.

שאל אותו אביו: "מה הענין שנעמדת להתפלל מנחה?" השיב הילד: "חשבתי לעצמי: אם כבר קבלתי מכה שהביאה אותי לידי בכי, חבל שהבכי הזה ילך לאיבוד. לפחות אתפלל באמצע הבכי, ואבקש: 'אתה חונן לאדם דעת', או 'רפאנו ה' ונרפא'. אקח את הבכיות ואתפלל אתן, כדי שאעשה מהן יהלום בכתר של בורא עולם".

נאקה היא האנחות שבן אדם מוציא מתוך נפשו בלי רצון כלל. הוא בוכה וצועק מהיסורים

וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל (ו, ה). יש כמה וכמה לשונות לתפלה: רנה, צעקה, שוּעָה. כאן מצאנו לשון נוספת: נַאֲקָה. באמת הלשון הזו כבר נזכרה בפרשת שמות (ב, כד): "וַיִּשְׁמַע אֱלֹקִים אֶת נַאֲקָתָם". יש להבין מה פשר הלשון הזאת של תפלה שנקראת נאקה.

כשאדם סובל צער ויסורים - באופן אוטומטי הוא בוכה וצועק. אין לו מחשבה לבכות ולצעק, הבכיות והצעקות פורצות ממנו מבלי שתהיה לו שליטה עליהן.

זה מה שקרה לבני ישראל. קשי העבודה, המכות שספגו, הגזרות שגזרו עליהם, שלקחו להם את הילדים ושקעו אותם בבנין - כל אלו גרמו לצעקות לפרץ מגרונם באופן אוטומטי. אלא שאז עשו בני ישראל חשבון: אם בין כה וכה אנחנו כבר בוכים וצועקים - לפחות נקח את הצעקה הזאת, ונעשה ממנה תפלה, נתפלל לבורא עולם שיציל אותנו מהצרות הללו.

מספרים שכשרבי ברוך בער ליבוביץ' זצ"ל, בעל ה"ברכת שמואל", היה ילד קטן, אביו ראה פעם שהוא מתנהג לא כשורה, ונתן לו מכה שגרמה לילד להתחיל לבכות.

לילות שישי ושבת זה אור החיים המבואר

אור החיים המשולב
תמצית עשירה ממדורי הביאור 'מאורי אור' ו'כנסת מאורי החיים' ביאור משולב שזר באמונת בית המילים 'אור תורה' | זמרת חיים הערות, ציטוטים ומקורות עמדת מורה צדק

אור החיים המבואר
10 כרכים של מתיקות נצחית: הביאור המקורי על כל ספר האור החיים ו'מאורי אור' - מאיר בני המוסר 'מאורי החיים' - מקורות מחז"ל ביאור רש"י עמוד מורה צדק

חיים של תורה

ארה"ב: 437-0054 (718) | אירופה: 0176-8806-44-20-20
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

השבוע במדור:

האם מותר לרחוץ פניו וידיו בסבון [מוצק] בשבת? | הדלקת נרות כשחוששת להכשיל אחרים | הכנת סלט עם נודלס בשבת | טלטול תיק תפילין בשבת | פתיחת גג עגלת תינוק בשבת | טלטול קטלוג מכירות בשבת | טלטול 'קלף זוכה' באוסף ילדים | אכל 'חמין' של שכן בטעות | האם מותר לתת צדקה במקום מטונף כגון במקוה וכדומה?

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

הראשון לציון
הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א
בעל ה'ילקוט יוסף'

הסבון בשבת

האם יש בשימוש בסבון מוצק משום איסור מוליד בשבת? | הגזירה משום איסור סחיטת פירות בשבת | מהו ההבדל בין שימוש בסבון לריסוק שלג וברד? | האם יש איסור 'מְמַרְחֵ' בשימוש בסבון? | מהי ההלכה לאחר שנתגלה כתב-יד הרמב"ם? | ומהי ההנהגה לבני אשכנז?

שאלה: האם מותר לרחוץ פניו וידיו בסבון [מוצק] בשבת?

תשובה: בגמרא (שבת נא ע"ב): "תנו רבנן, אין מרסקים לא את השלג ולא את הברד בשבת, אבל נוהן הוא לתוך הכוס או לתוך הקערה ואינו חושש". ופירש רש"י: אין מרסקים, כלומר, אין משברים לחתיכות דקות את השלג והברד, מפני שהוא מוליד בשבת, ודומה למלאכה שבנורא המים האלה. שהיה שלג ונעשה מים. אבל מותר לתת אותם לתוך כוס של יין לצננו בימות החמה, ואף על פי שנימוחים מאליהם, אינו חושש. אך לרסק בידיים אסור. וכן כתב האור זרוע (ח"ב סי' ס) כשיטת רש"י, שהאיסור הוא משום שהוא מוליד בשבת.

גזירה משום איסור סחיטת פירות בשבת

ובחיידושי הרשב"א (שבת שם) הביא מה שכתב

נימוחים מאליהם, שאינו נראה כסוחט, מותר. והמגיד משנה (פכ"א מהל' שבת הי"ג) הביא דברי הרשב"א וכתב שנראה שכן דעת רבינו הרמב"ם שהביא דין זה בדיני סחיטה בשבת, ומדבריהם למדנו שאין בזה משום איסור נולד, ולפיכך כתב שמוותר לתת קדרה שיש בה שומן קרוש כנגד המדורה או בחמה, ואף על פי שהוא נימוח ונעשה צלול, אין לחוש בזה משום איסור נולד. וכן כתבו הרמב"ן והר"ן (שבת נא ע"ב) שכן דעת הרמב"ם כדברי הרשב"א, וכן כתב המאירי (שם), ודחה סברת בעל התרומה שאסר מטעם מוליד.

וכן פסק מרן בשולחן ערוך (סי' שב ס"ט) שטעם האיסור לרסק שלג וברד הוא משום גזירת סחיטת פירות העומדים למשקים. וכן פסק עוד (אר"ה סי' ש"ח סט"ז) שמוותר לתת מאכל שיש בו שומן קרוש כנגד האש במקום שהיד סולדת בו, ואף על פי שהשומן שבו חוזר ונימוח, אין בזה משום איסור מוליד, כי כל האיסור הוא דוקא כשמרסק שלג וברד, גזירה שמא יסחוט זיתים וענבים. אבל הרמ"א (סי' ש"ח שם) כתב: ויש אוסרים, ונהגו להחמיר, ובמקום צורך יש לסמוך על סברא ראשונה, להקל.

גדרי המנהגים שכתב הרמ"א

בהקדמתו לספר תורת חטאת כתב הרמ"א שבהרבה מקומות מסכים הוא לדברי השולחן ערוך, אלא שמציין את המנהג שנהגו בארצות אשכנז. אם כי לא בכל המקומות, כי ישנם מקומות שהרמ"א ממש חולק על השו"ע, אך בהרבה מקומות ציין את המנהגים. וכמו כן נראה

בספר התרומה, שהטעם הוא משום נולד, כשיטת רש"י, והוסיף שלכן אסור להניח קדרה שיש בה שומן קרוש כנגד המדורה, מפני שמתחילה הוא קפוי ועב, ולאחר מכן הוא נימוח ונעשה צלול, והרי זה נולד. והקשה הרשב"א, שאם כן למה התירו לתת לתוך הכוס שלג וברד והם נימוחים מאליהם, והרי על כל פנים השלג והקרח נפטר בתוך הכוס ויש כאן מים חדשים ונחשב מוליד. ועוד, שהרי מותר לכתחילה לסחוט פירות שאינם עומדים למשקים, שאין דרך לסוחטם, ואפילו תותים ורמונים שאסרו חכמים לסוחטם בשבת, מפני שהם עומדים לסחיטה, הרי המשקה היוצא מהם מעצמו מותר. ואם האיסור הוא משום מוליד, הרי המשקה היוצא הוא דבר חדש, ומה שונה מדין איסור ריסוק שלג וברד.

ולכן כתב הרשב"א שאין טעם האיסור לרסק שלג וברד משום מוליד בשבת, אלא משום גזירה שמא יבוא לסחוט פירות העומדים למשקים, כזיתים וענבים, כי השלג והברד למימיהם עומדים, ולכן גזרו בזה, אבל אם נוהן לתוך כוס של יין והם

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

(תנינא ח"ד סימן קעה, תליתאה ח"ג ס' ג), ואף על פי שסוף סוף הוא מחליק את הסבון עצמו על ידי שפשופו בידים, מכל מקום יש לומר שזה דומה למה שכתב הרב המגיד (פ"ב מהלכות שבת ה"ב) לענין המכבה גחלת של מתכת שאינו חייב משום מצרף, שכשאינו מתכוין לכך אין בו מלאכה כלל.

וכן כתב הגאון רבי אברהם חיים נאה זצ"ל בספר קצות השלחן (ח"ה בדי השלחן על נו) להתיר להשתמש בסבון בשבת. גם בשו"ת ארץ צבי (פרומר, ס' ע) כתב שאין כל חשש איסור ממחך ברחיצת סבון בשבת, לא משום ממחך ולא משום ממרה ולא משום נולד.

כתב-יד הרמב"ם שנתגלה

הרמב"ם בתשובתו (ירושלים, תרצ"ד, ס' קלט) כתב: "ורחיצת הידים בבורית וזולתו, מכל מה שלא ישיר השיער בהכרח, מותר". וכאשר מפורש בדברי הרמב"ם להתיר לרחוץ בסבון בשבת, בודאי שכן עיקר להלכה. והמעשה רוקח והגאון רבי שלמה לניאדו והבן איש חי הנ"ל, לא ראו דברי הרמב"ם הללו, כי בזמנם היו עדיין בכתי"ו וטרם נדפסו, ואילו היו רואים דברי הרמב"ם בזה, היו חוזרים בהם, שכן ראוי להיות חוזר, וכמו שכתב הרמ"א (ח"מ ס' כה), וכן מן החיד"א (שו"ת חיים שאל ח"א ס' נו, שו"ת יוסף אומץ ס' פ). והרמב"ם לשיטתו שסובר שאיסור ריסוק שלג וברד בשבת הוא רק משום גזירת סחיטת פירות העומדים למשקים, ואינו חושש לאיסור נולד. לפיכך הספרדים ההולכים בעקבות הוראות הרמב"ם ומרן השולחן ערוך, יכולים להקל בשופי ברחיצת פניו וידיו בסבון בשבת.

מהי ההנהגה לבני אשכנז?

אלא שלבני אשכנז היוצאים ביד רמ"א, מכיון שבעל התרומה אוסר משום נולד, והרמ"א (סוף ס' שיה, וסוף ס' שכו) חושש להחמיר כשיטתו במקום שאין צורך בדבר, לכן גם כאן ראוי לחוש להחמיר, אלא אם כן יש צורך בדבר, כגון רופא שצריך לרחוץ ידיו בסבון אחר בדיקת חולה מטעמי בריאות, אפשר להקל.

עמו הראש"ל שם. וכן כתב הבן איש חי (פרשת יתרו אות טו) לאסור.

אולם לעומתם ראינו להגאון מוילנא בביאורו (או"ח סוף ס' שכו) שהתיר לרחוץ ידיו במלח בשבת, אע"פ שהמלח נימוח, ואין לחוש לנולד, ושכן מבואר בתוספתא, וחלק על הרמ"א. ובספר שביבת השבת (מלאכת דש אות סא) למד מדברי הגר"א שכמו כן מותר גם לרחוץ בסבון בשבת. וכן הגאון רבי אליהו חמיו - אב"ד ארם צובה - בספרו פה אליהו (דף קסט ע"ב) כתב להתיר, ודחה דברי מהר"ש לניאדו, ושהעיקר כדברי הגינת ורדים והגר"א להתיר רחיצת פניו וידיו בסבון בשבת. וכן הסכים עמו הגאון רבי יצחק אבולעפיא - אב"ד דמשק, להתיר בזה הלכה למעשה. וכן בתומן נהגו להקל בזה, כפי שכתב הגאון רבי יחיא צאלה - אב"ד צנעא - בשו"ת פעולת צדיק (ח"ב ס' קנח).

איסור 'מְקַרְח' בשימוש בסבון

ואמנם בספר מעשה רוקח (פ"ב מהלכות שבת ה"ג) הפליג להחמיר בזה, אך מצד אחר, שהרוחץ בסבון בשבת הרי הוא ממרה, וממחך הסבון בהכרח, שהוא אב מלאכה, ואפילו אינו מתכוין, הרי זה פסיק רישיה דניחא ליה וחייב חטאת. אולם מדברי הרמ"א וסיעתו שלא אסרו אלא מטעם נולד, שהוא איסור מדרבנן בעלמא, ולא אסרו מטעם ממחך שהוא איסור תורה, משמע שאף להרמ"א אין כאן איסור ממרה כלל, ולא נחשב ממרה אלא כשצריך לאותו דבר שמחליקו וממחקו, כגון שיש נקב בחבית, ומורה שעוה לסתום בה הנקב של החבית, וממרח היטב על פני החבית, אבל כאן מה שממרה הסבון על ידיו אינו רוצה בקיומו, שאינו עושה אלא לנקיון כפיו, אין בזה איסור ממרה.

ובמגן אברהם (סוף סימן שטז) כתב לענין מריחת משחה בשבת, דכל שאין כוונתו אלא להבליע את המשחה אין בזה משום איסור ממרה. והגאון המהרש"ם בדעת תורה (ס' שכה ס"ב) הסכים כדבריו. וכתב בשו"ת יביע אומר (או"ח ח"ד ס' ל סק"ג) שדברי המג"א יתד היא שלא תמוט. וכן כתב כיוצא בזה בשו"ת שואל ומשיב

כאן שכתב לענין נתינת אינפאנד"א - בצק שיש בתוכו שומן קרוש - על גבי הפלאטה והוא נימוח, שכתב הרמ"א "ונהגו להחמיר", והוא מצד המנהג, אך ממשיך ואומר "ובמקום צורך יש לסמוך על סברא ראשונה" להקל.

ההבדל בין שימוש סבון לריסוק שלג וברד

בספר פחד יצחק - להגאון רבי יצחק לאמפרונטי - (ערך בורית בשבת) למד מדברי הרמב"ם וסיעתו ומרן השלחן ערוך, שמוותר לרחוץ בסבון בשבת, שהואיל ואין האיסור בריסוק השלג והברד אלא משום גזירת סחיטת פירות העומדים למשקים, כזיתים וענבים, ולא מטעם מוליד, שכן בסבון שאין אפשרות טבעית להופכה למים, לא אסרו חכמים. וזה שלא כמו שפסק הרמ"א (ס' שכו ס"ט) שאסור לרחוץ בסבון בשבת משום נולד. וכבר כתב המגן אברהם (שם) שיש החולקים על הרמ"א ומתירים בזה, שדוקא בשלג וברד שעומדים למשקים והופך למשקה, בזה גזרו שלא יבוא לסחוט זיתים וענבים, מה שאין כן בסבון, כן כתב השלטי הגבורים (שבת נא ע"ב). והרמ"א לשיטתו (סוף סימן שיח) שהחמיר כדעת בעל התרומה שאוסר משום נולד.

והגאון רבי אברהם הלוי - אב"ד מצרים לפני כשלוש מאות שנה - בשו"ת גינת ורדים (כלל ג ס' יד) נשאל האם מותר לרחוץ פניו וידיו בסבון בשבת, ופסק להתיר, ושלא כדברי הרמ"א, ואף על פי שנעשה קצף ובעות מהסבון, אין זה דומה לבורא דבר חדש, כיון שאין הקצף מתקיים אלא לשעה קלה, ומיד נמחה ומתערב במים, וחלף הלך לו. ולכן מותר לרחוץ פניו וידיו בסבון בשבת. וכן כתב להקל בשו"ת נוה שלום (שולאל, ס' יא).

מערכה לקראת מערכה

אמנם הגאון רבי שלמה לניאדו - אב"ד ארם צובה, לפני למעלה ממאתיים שנה - בתשובה שהביא הראשון לציון הגאון רבי יעקב שאול אלישר בספרו שו"ת מעשה א"ש (דף קט ע"ג) העלה לאסור לרחוץ בסבון בשבת, כדברי הרמ"א, ודלא כהגינת ורדים שהקל בזה, והסכים

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א אב"ד ק"ק באר ישראל

תשובה:

על כרוב, והמרכיב החדשני בו הן איטריות "נודלס" שמגיעות בתוך קופסה של 'מנה חמה' וכדומה, מוכנות לבישול בקלות על ידי הוספת מים חמים.

במתכון המדובר שופכים את אטריות הנודלס לתוך הסלט, סמוך להגשה יוצקים על הסלט רוטב קר שמכילים מראש מערב שבת ושומרים במקרר, הנזלים מוכנים בדקות ספורות את האטריות וכך אפשר לאכול אותן בתוך הסלט.

השאלה היא האם בהכנה בצורה כזו שאינה בישול יש איסור בשבת ואם כן הסלט לא מתאים לשבתות?

תשובה:

מותר להכין ולהגיש סלט זה בשבתות.

עירוי רוטב פשוט או צונן אינו בכלל איסור 'מבשל' ולכן מותר ללא חשש לשפוך את הרוטב על ה"נודלס". ואף אם הנודלס אינן ראויות לאכילה בלי ריכוך או בישול, מותר לשפוך עליהן את הרוטב, כי להלכה הורו הפוסקים שלא נאמרה מלאכת 'מכה בפטיש' (הכשרה סופית של דבר לשימוש) באוכלים.

עירוי רוטב חם (שהיד סולדת בו ומכלי ראשון) על אטריות אלו אסור.

מקורות לעיון והרחבה:

אינו אלא בדבר חם, ראו בהרחבה אורח חיים סימן שי"ח. לגבי איסור מכה בפטיש באוכלים, נחלקו הפוסקים, והכרעת המשנה ברורה (ביאור הלכה סימן שי"ח סעיף ד' ד"ה והדחתן) להלכה ולמעשה שלא שייך מכה בפטיש בדבר שהוא אוכל.

מותר וראוי שתדליק את נרות השבת כפי שעשו שאר המורות. וכדאי להניח על המגש לפני שמקבלת על עצמה שבת בהדלקת הנרות דבר היתר חשוב כמו סידור או תכשיט עד לאחר בין השמשות.

מגש שעשוי במיוחד לנרות הרי הוא 'בסיס לדבר האסור' – הנרות שדלקו בכניסת השבת, ואסור לטלטלו. ואולם סביר להניח שמגש ארוך מוכסף שנמצא בבית ההארכה משמש לעתים גם לעיצובים אחרים, ולכן בהנחת חפצי היתר לצד הנרות הופך המגש לבסיס לדבר האסור והמותר ומותר לטלטלו [וגם למחמירים בזה, כשחפץ היתר חשוב מאד ניתן להקל].

גם אם אין אפשרות להניח דבר ערך וכדומה, עדיין יהיה מותר להדליק את הנרות ואין בכך איסור 'לפני עור', למרות שגם באיסורים דרבנן יש לחוש לאיסור 'לפני עור', כל עוד אין הדבר מוחלט שיפנו את השולחן ממקומו, ושיעשו זאת באופן האסור.

מקורות לעיון והרחבה:

סימן שט סעיף ד', מנחת שבת ס"ח פט סק"ד, שמירת שבת כהלכתה פרק כ' סעיפים סג-סד, ארחות שבת פרק י"ט סעיף רפח. בעניין לפני עור באיסור דרבנן - ראה במנחת חינוך מצוה רלב שדן אם האיסור הוא מן התורה.

הכנת סלט עם נודלס בשבת

שאלה:

לאחרונה קיבלתי מתכון לסלט חגיגי שמבוסס

הדלקת נרות כשחוששת להכשיל אחרים

שאלה:

בית הספר התיכון ע"ש שרה שנירר בעירנו ארגן שבת גיבוש מיוחדת לכל המורות בבית ההארכה בצפון, מאחר שבית ההארכה המדובר לא פונה בדרך כלל לקהל שומר תומ"צ הובא למקום משגיח מיוחד שהיה אחראי לכל סידורי הכשרות והנהלת בית הארכה קיבלה מידע מפורט על כל הנחוי ליהודי חרדי בשבת כזו.

ואכן כשנכנסו המורות לחדר האוכל כשעה לפני שקיעת החמה כדי להדליק את נרות השבת במקום אכילתם גילו שמעצבת הבית של בית ההארכה שילבה לכל אורך מרכז השולחן שסביבו יסבו כולם בהמשך לסעודת השבת, מגש ארוך בצבע כסף שעליו זוגות-זוגות של פמוטות מהודרים כמנין האורחות. מיהרו כולן והחלו להדליק אשה-אשה את נרותיה. דינה חשבה לעצמה שהסידור מאד יפה, אבל הבינה שאי אפשר לעשות דבר דומה בביתה כי המפה שעליה מונח המגש יהיה 'בסיס' לנרות ולא יהיה אפשר להחליף מפה בין הסעודות. ולפתע עלתה בלבה שאלה: האם מי שאחראי על סידור השולחנות כאן מודע לכך שזו בעיה? סביר להניח שמי שאחראי לטפל בצידוד יקר כמו הפמוטות אינו העובד הזר והנכרי שמפנה את האשפה, אלא יהודי או יהודיה מצוות בית ההארכה. רוב ככל המורות כבר הדליקו, כך שיהיה אור נרות שבת על השולחן גם בלי הנרות שלה – האם עדיף לה לא להדליק השבת?

הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א ראש בית הוראה הכללי ירושלים גאב"ד מרכז פתח תקוה

ג] כששיכח במגירה גם שקע חשמלי.

תשובה: המשנ"ב (שח, כד) מביא מחלוקת האם נחשב תפילין למוקצה בגלל שיש עליהם שם כלי שמלאכתו להיות ומותר לטלטל אפילו מחמה לצל, ולכתחילה לא יטלטל, אך לצורך גופו ומקומו מותר. ולפיכך:

א] מותר.

ב] מותר.

טלטול תיק תפילין בשבת

שאלה:

שכח הטלית של שבת בתוך תיק התפילין, מה הדין:

א] לפתוח התיק ולהזיז התפילין כדי להוציא הטלית.

ב] שכח הטלית והתפילין במגירה, האם מותר לפתוח המגירה ולהזיז התיק.

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

כי אחד הקלפים מזכה אותו בחבילה נוספת חינם, האם מותר לטלטל את הקלף המשמש לכאורה כצ'ק ושטר חוב.

תשובה: אם הוא נהנה ומראה לחבריו את הקלף המורה על זכייתו, גידון כקטלוג ה'ל' ומותר לטלטלו לצורך גופו או מקומו. וכבר דנו הפוסקים בהגדרת פתק המזכה במוצרים שונים. הרא"ש (הובא במג"א שכג, ה) כתב שאם מפורש בו שווי של סכום כספי אסור לטלטלו כשטר הידיוטות, ומשמע שאם כתב מוצר ולא סכום כסף מותר לטלטלו. וכן פסק הגר"ז אויערבאך בשמירת שבת כהלכתה (כט, כו) "מותר לרכוש מבעוד יום ארוחות שיצטרך להן בשבת, ולקבל על כך פתקים המורים אלו מוצרים עליו לקבל, ובלבד שלא יזכר בהן כל מחיר" אך מורה כי טוב יעשה כדברי המשנה ברורה (שז, ג) אם לא ירשום כלל המוצרים אלא יסמנם בפתקים עם צבעים שונים שעל ידם יבין המוכר אלו מוצרים עליו לקבל.

טלטול קטלוג מכירות בשבת

שאלה: האם מותר לטלטל בשבת קטלוג עם מוצרים של חנויות שונות.

תשובה: אסור ככלי שמלאכתו לאיסור פרט לצורך גופו או מקומו, כמבואר במשנה ברורה (שז, ב) "כל שאסור לקרותו אסור אפילו לטלטלו". אך אם משתמש בו בחול כאותם המניחים על גבי כסא שיושבים עליו ילדים קטנים חוברת עבה כדי להגביה עבורם את המושב, מותר לטלטלו (אגרות משה ח - כב, יח). ובשמירת שבת כהלכתה (כט, הערה קיג) כתב שאם נהנה מההתבוננות בתמונות המוצגות בו, נחשב כצורך גופו ומותר להזיזו לשם כך.

טלטול קלף זוכה' באוסף ילדים

שאלה: ילד שגילה בחבילה של אוסף קלפים

הגאון רבי יצחק בירך דסקל שליט"א דיין ומורה הוראה, מח"ס בינת המשפט

ג] כיון ששכח לא נחשב כבסיס לדבר האסור. ואף אם היה מתכוון, הוי בסיס לדבר האסור והמותר.

פתיחת גג עגלת תינוק בשבת

שאלה: האם מותר בשבת לפתוח גגון של עגלת תינוק, בכדי שלא יציקו לו קרני השמש.

תשובה: אם השאיר מערב שבת שיעור טפח פתוח בגגון, יכול להמשיך ולפתוח את כולו. וכן בסגירתו יש להשאיר טפח פתוח ולא לסגור את כולו כיון שעשוי להגן מגשם וחמה. כן שמעתי מרבינו וכן פסק באגרות משה (ו אורח חיים קה, ג) ובאור לציון (ב, כח).

אולם החזון איש (אורח חיים נב, ו) התיר משום שהגגון נחשב כחלק מהעגלה העשוי לסגור ולהתקפל ככסא טרסקל (שבת קלח, א) שמותר לפתחו כיון שכך דרך שימושו הקבוע.

שהוא שלהם. ונראה דאפילו לסוברים שאדם המזיק חייב אפילו באונס גמור, מודה שהיורשים פטורים, כיון שידעו שהוא שלהם, ובכזה אונס הכל מודים שאין לחייב את המזיק, אבל אם נהנה אפילו שידוע שלא היו אולכים בשור אם היו יודעים שישלמו, מכל מקום כיון שנהנה חייב לשלם דכל נהנה משלם על הנאתו.

נידון דידן: ולפי זה יש לברר האם הבחור חייב על הנאתו, שהרי קיבל רשות לאכול בשור של חברו ולא בשור של השכן, והרי זה לכאורה ממש כדן פרה שאולה שאכלו היורשין וחייבין שני שלישי, אם כן לכאורה היה ראוי לחייב את הבחור בשני שלישי.

ונראה לעניות דעתי דבאמת מי שאוכל מאכל של השני באונס צריך לשלם שני שלישי כדן בהמה שאולה, אבל בנידון דידן הבחור פטור לגמרי, כיון שהרי בעל הבית אמר לו שיבוא ויאכל חמין משל בעל הבית כמה שרוצה, אם כן, הרי התחייב לו אוכל, ואוכל זה שהתחייב לו חייב לשלם לשכן תחת הבחור שאכל, שהרי התחייב לתת לו אוכל זה, וזה פשוט.

העולה מזה: מי שאמר לאחד שיאכל אצלו חמין לבילי שבת מהקדרה - כמה שרוצה - ושכח לומר לו שקדרה אחת היא של השכן, ואכל משל השכן, חייב בעל הבית לשלם לשכן, והבחור פטור אפילו שנהנה, כיון שאמר לו שיאכל כמה שירצה, הרי התחייב לו לתת לו אוכל.

פסק המחבר שחייבים לשלם דמי בשור בזול, וז"ל בחושן משפט (שמא, ד) "חשבו שהיא של אביהם, וטבחה ואכלוה, משלמים דמי בשור בזול, שהוא שני שלישים" ע"כ, וכתב הסמ"ע (שם ס"ק י) וז"ל "שהוא שני שלישים. דיכולין לומר אם ידענו שאינה של אבינו לא היינו אוכלים בשור, אבל שני שלישים משלמין, שכן דרך בני אדם לקנות בשור בזול ולאכול, אף אם בלא"ה לא היו אוכלין בשור" עכ"ל. הנה מבואר, שהאוכל אוכל של אחר באונס חייב לשלם כמה שנהנה, שהוא שלישי פחות ממחיר הבשר.

הזיק בהמת חברו וידע שהיא שלו ובנתיבות המשפט בסימן רלב ס"ק ה כתב, שדוקא אכלו משלמים דמי בשור בזול, אבל אם הזיק פטורים לשלם, כיון שנאנסו וסברו

אכל 'חמין' של שכן בטעות

הנידון: "אמרתי לבן אחותי שלומד בשיבה סמוך לביתי, שלאחר הלימוד לבילי שבת, יכול להכנס לביתי ולאכול חמין כמה שירצה. באותו ליל שבת, השכן ביקש ממני להניח על הפלטה שלי את החמין שלו, כיון שקרה לו תקלה, ושכחתי לומר לבחור שיש עוד חמין של השכן על הפלטה. הבחור הגיע לבילה ואכל מהחמין של השכן הרבה בשור בקר שהיה שם מוכן לשמחה, השכן מקפיד על זה. מי צריך לשלם, האם הבחור שאכל בשור שאינו שלו, או אני".

תשובה: בעל הבית ששמר על החמין חייב לשלם.

ביאור התשובה:

בעל הבית חייב בפשיעה

הנה בעל הבית שומר חינוך וחייב בפשיעה, וכיון שאמר לבחור שיבוא לאכול אצלו ולא הודיע לו שהאוכל הזה שייך לשכן, בודאי פשע בשמירה, וחייב על כל הנזק. לפיכך אם אי אפשר להוציא מהבחור דמים, בודאי חייב השומר לשלם לשכן.

אכל אוכל של אחר באונס

אלא שיש לדון, האם הבחור שאכל חייב לשלם. והנה בדין שואל שמת והניח בהמה ובניו לא ידעו שהיא בהמה שאולה ואכלוה,

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי אשר אנשיל שווארץ שליט"א
מח"ס מעדני אשר ורא"כ צאנו בבית שמש

האם מותר לתת צדקה במקום מטונף כגון במקוה וכדומה?

שאלה: יש לחקור האם מותר לתת צדקה במקוה לעני או דילמא אסור משום דאסור לקיים מצוה במקום מטונף

תשובה: הנה בשו"ת הלכות קטנות ח"ב סימן נ"ז כתב שמוחר לעשות מצוה במקום שאינו נקי.

ומביא ראיה: מהא דקימ"ל יור"ד סימן י"ד ששוחטין בבית המטבחים, והרי שחיטה מצוה היא, חזינן דמותר לקיים מצוה במקום מטונף, וכן מביא ראיה מהא דנהגים להיכנס בעיצית לבית הכסא, ומסיק דדוקא בדיעבד או אם אין לו מקום אחר מותר לקיים מצוה במקום מטונף, אבל לכתחילה ודאי אסור, כדי שלא יהא מצוות בזווית עליו, וכן צריך לכסות את הציצית כשנכנסים לשם, וכן כתב בט"ז אור"ח סימן כ"א ס"ק ג', וכן במקור חיים שם, וכן בחיי אדם כלל י"א אות ל"ז.

ובעקרי הד"ט אור"ח סימן ה' ס"ק ט"ו מביא ראיה דמותר לעשות מצוה בבית המרחץ: מהא דאמרינן בגמ' קדושין ל"ב ע"ב יכול יעמוד לפני תלמיד חכם בבית הכסא ובבית המרחץ ת"ל תקום והדרת לא אמרתי אלא במקום שיש הידור, משמע הא לאו האי טעמא היה מחויב לעשות מצוה אף בבית המרחץ וכן כתב בשו"ת תורה לשמה סימן קל"ב, וכן החיד"א בספרו טוב עין סימן י"ח ס"ק ל"ז הביא ראיה זה, ועיין פמ"ג אור"ח סימן תר"ל מה שכתב לגבי לעשות סוכה במקום מטונף.

וכן בגליוני הש"ס אבות פרק ט"ו משנה א' נסתפק האם מותר לעשות מצוה בבית המרחץ, וכתב דיש להביא ראיה דמותר לעשות מצוה בבית המרחץ, מהא דמבואר בגמ' ירושלמי דמאי פ"א ה"ד מחללין דמאי במרחץ שאינו טעון ברכה, משמע דעצם החילול אינו אסור לעשות במרחץ אף שיש מצוה בחילול, מדמברכין אקב"ו, חזינן דמותר לעשות מצוה במקום שאינו נקי.

הטעם שאסור לעשות מצוה במקום מטונף משום שמצות צריכות כוונה, ואי אפשר לכיין במקום מטונף, דהויא ליה מהרהר בדברי תורה במקומות המטונפים, אבל מצות צדקה שאין צריך כוונה, שהכל תלוי בהנאת העני, ומה איכפת תו לעני אם הנותן כיון לשם מצוה או לא, וכיוצא בזה ראיתי להגר"ש לנדא בספר אהבת ציון דרוש י דף ט"ז סוף ע"מ ד' שכתב שבעשיית צדקה המעשה בעצמו מועיל אף בלי מחשבת מצוה, וכמ"ש בגמ' ר"ה ד' האומר סלע זו לצדקה על מנת שיחיה בני הרי זה צדיק גמור, ואמר אדוני אבי הגאון בעל נודע ביהודה ז"ל הטעם למה, שבכל המצות צריך לעשות המצוה לשם שמים ולא ע"מ לקבל פרס, משא"כ בצדקה, משום שכל מצות ה' אם אינו עושה לשם מצוה אין בו ממש ואינו עושה כלום, שהרי אם נטל לולב או הגיה תפלין וציצית, לולא שיש בזה מצות הבורא יתברך שציונו לעשות כן, אין במעשה הזה שום תועלת מצד עצמו, ורק מפני שמקיים מצות הבורא שציונו לעשות כן, קיום המצוה גורם חשיבות ויקר תפארת המעשה, לפיכך אם אינו עושה לשם מצוה אין בו ממש, אבל בנתינת צדקה אף שאין בו מחשבת מצוה מ"מ הרי יש תועלת לעני בעשייתה, שאין הבדל אצל העני אם הנותן עושה צדקה לשמה או לא, וכן מוכח מדברי מרן החיד"א בספר פתח עינים ב"ב י' שבמצות צדקה לא בעינן כוונה בעשייתה, וע"ע בשו"ת הרדב"ז ח"ג סימן תמ"א שכתב שבכל המצות לא הותר לנסות את ה', חוץ מצדקה, וכמבואר בתענית ט' והאומר סלע זו לצדקה ע"מ שיחיה בני ה"ז צדיק גמור, וטעמא דמילתא משום תקנת עניים, וכן כתב בשו"ת שערי דעה ח"א סימן נ"ז שבמצות שבין אדם לחבירו מצינו שלא הקפידה תורה על כוונה, ואפילו למ"ד מצות צריכות כונה אפשר שזה אינו אלא במצות שבין אדם למקום, ולכן האומר סלע זו לצדקה על מנת שיחיה בני הרי צדיק גמור, וכן בכל מצות שבין אדם לחבירו שצדקה מפי תקנת העולם שרצה הבורא יתברך להטיב לברואיו לא איכפת לן בכוונת העושה כלל, וא"כ אף במקום מטונף אפשר לקיים מצות צדקה.

ותלמידו רצה להביא ראיה דאסור לעשות מצוה: מהא דאמרינן בגמ' מנחות מ"ג ע"ב בשעה שנכנס דוד לבית המרחץ וראה עצמו עומד ערום, אמר אוי לי שאעמוד ערום בלא מצוה, וכיון שזכר במילה שבבשרו נתיישבה דעתו, ואם מותר לעשות מצוה בבית המרחץ לא היה ערום מן המצוות.

וכתב דיש לדחות: דאע"פ שהיה לו מצוות מחוץ לגופו, היה עצוב שלא היה לו מצוה בגופו.

ולענין הלכה: כתב המשנה ברורה בביאור

הלכה סימן תקפ"ח וכן בסימן ס"ב בשם המטה אפרים שאסור לעשות מצוה במקום מטונף כגון מי שבבית הכסא ושומע קול שופר אסור לו לכיין לשמוע שופר כדי לצאת ידי חובה.

וכתב ב' טעמים.

א. דכיון דקימ"ל מצוות צריכות כונה לצאת ידי המצוה שצונו הקב"ה, הויא כדברי תורה, ולא גרע מהרהר בדת' כיון דחשוב מהקב"ה.

ב. בשעה שמקיים מצוה בפועל הוא עבודה ואין לעשות עבודת ה' דרך בזיון.

מעדני אשר: לפי זה יהא אסור לתת צדקה לעני במקום מטונף.

וכן כתב להדיא בשו"ת לב חיים ח"ב סימן קע"ג להגאון מהר"ח פלאי שאסור לתת צדקה במקום מטונף, משום דאסור לעשות מצוה במקום מטונף.

אבל בשו"ת יביע אומר חלק ו' יורה דעה סימן כט ד"ה ואנכי תמה עליו: דיש לחלק ביניהם, דהרי

מסכת נדרים דף פט - מסכת נזיר דף ה

לכשתתכחש.

ומדת הכחשה פשוט שאינו במשהו, אלא מה שבני אדם יאמרו שנתכחשה, היינו שיהיה דבר ניכר. ופשוט שאם יש לה בעל, והפר לה ביום שמעו, שהגדר מופר, אף באופן שיש לה מעות שאין שייכים לבעל.

מי שנהג להתענות ביום א' של סליחות או ביום ז' אדר, ממתני אפשר להתיר את הנדר

בגמ': בשאלה, דברי הכל אין חכם מתיר כלום אלא אם כן חל נדר דכתיב (במדבר ל, ג) לא יחל דברו (נדרים צ, ב).

בשור"ת מלמד להועיל (או"ח סי' קיז) נשאל במי שנהג זה כמה שנים להתענות ביום א' של סליחות, ואירע מקרה שאינו יכול להתענות, וצריך להתיר לו נדרו, אך מתירא שביום א' של סליחות בבוקר לא יזדמנו לו שלשה, ושואל האם יכול להתיר הנדר קודם יום א' של סליחות. ושורש הספק הוא שהרי מבואר בסוגיין שאי אפשר להתיר את הנדר עד שיחול, וא"כ יש מקום לומר שמי שנהג להתענות ביום מסוים כגון יום א' של סליחות, או ערב ראש השנה, או ז' אדר, או יום שמת בו אביו או רבו וכיו"ב, עד שאותו יום לא הגיע, לא התחייב להתענות, ועדיין לא חל הנדר.

והשיב המלמד להועיל שהנהג לענין התרת נדר מבואר בסוגיין שאין מתירין הנדר עד שיחול, וכן נפסק בשור"ע (יו"ד סי' רכה סעיף יז) ושם פסקינן בפירוש אפילו תלה הנדר בזמן דממילא אתא, מ"מ אין מתירין עד שיבוא הזמן. אמנם כמה ראשונים הכריעו שדוקא בתנאי שאפשר שלא יחול הנדר לעולם, אין מתירין עד שיחול הנדר, אבל תולה נדרו בימים כיון שסוף איסורו לחול אע"פ שלא חל עדיין חכם מתיר. וזה דעת הר"ן בסוגיין, וכן הביא השיטה מקובצת שם בשם הרנב"י, וכן פסק הריטב"א בפ' לרמב"ן, וכן משמע מהנמוק"י שם שהסכים לדעת הר"ן. אמנם כיון דבשור"ע פסק להחמיר אין לנו רשות להקל. [וראה עוד מש"כ לעיל פניני הלכה עט: במי שנדר שיהיה בשבת במירון].

אמנם בנידון דידן יש סברא להקל, שהרי באמת לא נדר להתענות כל יום א' של סליחות, וא"א לומר שכל יום של סליחות הוא נדר בפני עצמו, אלא כיון שנהג כן בדבר מצוה, הוא כמו נדר להתענות ביום זה, מ"מ יום א' של סליחות של כל השנים הם רק נדר אחד (ע"י בינת אדם שער או"ה סי' צה, וראה הערה הבאה), וכיון שכבר היה יום א' של סליחות אשתקד א"כ כבר חל הנדר מיקרי. תדע שאילו עבר ולא התענה אשתקד ודאי חל

והביא שכבר כתב הב"י (יו"ד סי' ריח) בשם הרמב"ן שתנאי שאדם עושה בינו לבין עצמו, כגון תנאי בנדד אינו צריך תנאי כפול. ודוקא בתנאי שאדם עושה עם חברו צריך תנאי כפול, מפני שבינו לבין חברו צריך ראייה גמורה שפיו וליבו שווים, ואם אין ראייה גמורה שהתכוון רק על תנאי זה, ואם בטל התנאי אינו חפץ במעשה, אין בכח התנאי לחייב את חברו.

אלא שכתב האגרות משה שמשמע שרש"י לא סבר סברא זו, וע"ש מה שהאריך האג"מ להוכיח שרש"י לא ס"ל סברא זו.

והביא שהרמב"ן (ביצה י. מלחמות ה') כתב בשם הראב"ד שמחדש שהלכות תנאי לא נאמרו אלא כשהמעשה נעשה מיד, כעין נתינת גט. וכמו בתנאי בני גד ובני ראובן, שנתן להם נחלם מיד. לכן נתחדש שצריך לחזק התנאי, והיינו לכפולו, ושיהיה קודם למעשה, ובכל הלכות תנאי. אבל בלא נעשה כלום אלא אמירה בעלמא, כגון שאמר תנו מאתים זוז לפלוני אם יקח בתי, לית דין ולית דיין, שאם לא יקח לא יטול, עיי"ש. והרמב"ן הסכים לזה. ולכן גם בנדרים וצדקה והקדש שהוא רק באמירה בעלמא, אין לנו יותר מאמירתו שכשאמר בתנאי. כגון המבואר בסוגיין קונם שאיני נהנה לאבא ולאבין אם אני עושה לפיך, לא חל עליו דין הנדר בלא קיום התנאי. וכן באמר אתן לצדקה כשאתרפא, אינו מחוייב אלא לכשיתרפא. וכן בהקדש בין בהרי עלי, ובין בהרי זו לא מתחייב בלא קיום התנאי, ואין לזה דין אמירה כמסירה. וטעם זה מיישב גם את שיטת רש"י.

עכ"פ איך שנימא הדין ברור, שא"צ בנדרים ושבועות וצדקה והקדש הלכות תנאי, ואף בלא כפל ואף במעשה קודם לתנאי צריך שיתקיים התנאי. ולכן גם אשה זו שנתחייבה לצדקה אם תכחש ע"י הדאייעט, אינה מחוייבת ליתן אלא

הנודר לצדקה אם יוושע, מאימתי חייב לשלם

במשנה: קונם שאיני נהנה לאבא ולאבין, אם עושה אני על פיך שאיני נהנית לך, אם עושה אני על פי אבא וע"פ אבין, הרי זה יפר (נדרים פט, ב). האגרות משה (יו"ד ח"א סי' קנא) נשאל על דבר אשה שאמרה שהיא מתחייבת שאם תכחש ע"י הדאייעט [דיאטטה] שנתנו לה הרופאים, היא נותנת אלף דאלאר לצדקה. והסתפק השואל האם האשה חייבת לשלם לצדקה מיד, או שמא חייבת לשלם רק כשתוושע, ורק אם תוושע. ועוד הסתפק השואל מהו שיעור הישועה המחייבת בצדקה, והאם מיד כשמורידה משהו ממשקלה חייבת לתת אלף דאלאר לצדקה.

והשיב שפשוט שהחייב הוא רק אחד שתכחיש, שהוא כשיקויים התנאי שלה, כדמשמע מכמה מקומות, ומפורש בשור"ע (יו"ד סי' רנח סי"י) נדר לצדקה באסמכתא, כגון אם אעשה דבר פלוני אתן כך וכך לצדקה, ועשאו חייב ליתן. הרי מפורש שדוקא בעשאו חייב, אבל בלא עשאו אינו חייב. וה"ה בכל התנאים כגון מה שנודדים בעת צרה, שאם יתרפא מחליו או יצא מבית האסורין יתן לצדקה, שלא מתחייב אלא כשנתרפא, ואחר שיצא מבית האסורין.

אך שיש להקשות ע"ז הרי הלכה כר"מ, שבתנאי צריך שיהיה כפול, ואם לא כפל תנאו, תנאי בטל ומעשה קיים. ולכן בתנאי בני גד ובני ראובן אם היה אומר רק אם יעברו ונתתם, היתה המתנה קיימת והיו נוהלין ארץ גלעד אפילו אם לא יעברו את הירדן, כמפורש בגמרא (קידושין סא.). וכן אמר התם באם תיטיב שאת, שאם לא כפל היה שאת אף אם לא תיטיב. וכן אמר באם בחקתי תלכו ברכה, שאם לא כפל היתה הברכה בכל אופן. וא"כ גם בנדר לצדקה אם ירפאני ה' אתן כך וכך, אם לא כפל התנאי, שבאם לא יתרפא לא יתן, היה לנו לומר שחייב ליתן אף אם לא יתרפא.

אמנם מסוגיין מבואר שבנדרים על תנאי חל הנדר דוקא לכשיתקיים התנאי, אף בלא כפל תנאו. שהרי במשנתנו מבואר שאם נדרה קונם שאיני נהנה לאבא, אם עושה אני על פיך, ולא הזכר לא במשנה ולא בגמרא ולא בשום אחד מהראשונים שצריך לכפול התנאי. ובדאי דוחק להעמיד את המשנה רק בתנאי כפול, והיה התנאי קודם למעשה, ונצטרך לומר שלשון משנתנו אינה מדוייקת, וגם לא נזכר דבר זה בשום משנה ובשום מקום. ולכן בודאי משמע שאף בלא כפל תנאו לא מתחייב אלא בקיום התנאי. ולכאורה לרוב הפוסקים שהלכה כר"מ היה לנו לאסור בכל אופן, אף בלא נתקיים התנאי.

כעין זה יש שפירשו במדרש רבה (שיר השירים א יח) על הפסוק 'כי טובים דודין מיין', חביבין דברי סופרים יותר מיינה של תורה. ובגמרא (בבא מציעא לח.) אמרו, רוצה אדם בקב שלו מתשעה קבין של חבירו, ופירש שם רש"י (ד"ה קב שלו) שאדם רוצה יותר קב אחד שלו כיון שקב שלו חביב הוא עליו על ידי שעמל בהן.

והנה כתבו תלמידי רבינו יונה (ברכות ה:) שבברכות התורה תקנו שני ברכות, ברכה אחת 'אשר בחר בנו מכל העמים' כנגד תורה שבכתב, והברכה השנייה 'לעסוק בדברי תורה' כנגד תורה שבעל פה, שהמדרש והמשנה הכל בכלל תורה שבעל פה.

ולכאורה יש לתמוה, מדוע אנו מקדימים את ברכת 'לעסוק בדברי תורה' שהיא נתקנה על תורה שבעל פה, והרי מצד הסברא היה נכון להקדים את הברכה על תורה שבכתב, ולברך 'אשר בחר' קודם.

היעב"ץ בסידורו בית יעקב (ברכות השחר) כתב ליישב קושיא זו, שברכת לעסוק בדברי תורה, נתקנה על המדרש, לישא וליתן בדברי תורה, במידות שהתורה נדרשת בהם, בפילפול וסברא, ובכלל זה עסק הגמ', ואידי דאייתי מדרשא חביבא וקדמה. לאחר מכן באה הברכה השנייה 'והערב נא' על המשנה. ועפ"י דעת האר"י הק' אומרים 'והערב' בלא וי"ו, שהיא ברכה בפני עצמה. לאחר מכן באה ברכת 'אשר בחר בנו' שהיא על תורה שבכתב.

נידון זה שייך גם לסדר הלימוד, כדלהלן: בשל"ה הק' (מסכת שבועות פרק ג' מצוה סעיף יב-ג) האריך בסדר לימוד הבגנים, וכתב שיש ללמד תחילה תנ"ך על הסדר עד שידעו היטב, ואח"כ ילמדו עמם משניות מראשם עד סופם, ואח"כ התלמוד. ועוד כתב שאף לדעת הסוברים שבלמוד תלמוד בבלי יוצאים אף ידי חובת לימוד תורה שבכתב [מפני שבתלמוד בבלי יש גם מתורה שבכתב], מ"מ בתחילת דרכו של האדם בלימוד התורה עליו ללמוד קודם כל את התנ"ך והמשניות עד שיהיו שגורים לו בעל פה, ואח"כ יוכל ללמוד רק תלמוד בבלי. וכן האריך בספר ווי העמודים (פרק ה) ובהגהות יש נוהלין (אות מ).

אמנם הש"ך (יר"ד סי' רמה סק"ה) כתב ללמד זכות על מנהג העולם שאין מלמדים את בניהם תנ"ך, עפ"י דברי הפוסקים שבלמוד תלמוד בבלי יוצאים ידי חובת תורה שבכתב. וכתב החתם סופר (דרשות ח"א קיב: תורת משה פרשת בשלח) כתב, שהדרך המקובלת מאבותינו היא ללמוד קודם גמרא ואח"כ מקרא, ואילו שהיפכו הסדר אין אחד מבניהם שלא יצא מהדה, ואין אחד מהם חפץ בלמוד ש"ס והוראת איסור והיתר. ועיין עוד בתולדות אדם (פרק ג) שהאריך בענין זה, ובקונטרס סדר לימוד תשב"ר, שהתחבר על ענין זה.

ובכל דין כזה מצוה שלא לעשות פשרה, אלא יקוב הדין את ההר, ויזכה את הזכאי לגמרי, ויחייב את החייב לגמרי.

אך עתה בעוונותינו הרבים נתקלקלו הדורות, וגברה שנאת חנם, ורבה המשטמה, וגדלה הקנאה, וכל אשר רואה פרוטה של חבירו כאילו שללו ממנו, והוא ראוי לכך יותר מחבירו, וע"י זה מתיר לעצמו גזילות וחבלות, ולהעיז נגד חבירו, ולתבוע אע"פ שאין לו. והכל ביושר ע"פ דין תורה, ע"פ הכללים אשר יסד השם יתברך שאין אדם מעיז אלא אם כן יש לו.

והנה בכגון זה מצוה לבצוע למצוא פשר דבר, כי אי אפשר להעמיד את הדת על תילו באנשים כאלו. וכלפי אנשים כאלו אמרו חז"ל לא הרבה ירושלים אלא מפני שהעמידו דיניהם על דין תורה. ומאידך אמרו חז"ל שלא הרבה ירושלים אלא בשביל שנאת חנם שבה. ובאמת אלו ואלו דברי אלוקים חיים, מאחר והיה ביניהם שנאת חנם לא היה להם להעמיד דיניהם על דברי תורה.

לימוד תנ"ך קודם, או תלמוד בבלי

בגמ': 'הואיל ואתיין ליה מדרשא חביבין ליה (נזיר ב, ב).

הגמרא מבארת שהמשנה פירשה את דין ידות לפני דין כנויים, מכיון שדין ידות נלמד מדרשה, ודבר שנלמד מדרשה יש לו חביבות מיוחדת, ולכן התנא הקדמו. ובלשון הגמרא 'הואיל ואתיין ליה מדרשא חביבין ליה'.

בטעם מעלת דבר שנלמד מדרשה כתב בספר מערכי לב (דף ריג) שדבר הנלמד מדרשה האדם קונה ביגיעה, שהרי אין הדבר מקרא מפורש, וההנאה מדבר הנקנה לאדם ביגיעה גדול הוא, ועל כן יש לזה חביבות יותר מלימוד מקרא מפורש בתורה. וכיוצא בזה כתב בספר יד מלאכי (כללי האלף).

הגדר מיקרי, דהא עבר על כל יחל, ובודאי ע"י היתר עוקר הגדר מעיקרא ולא עבר. ולכן פסק המלמד להועיל שאם יש דוחק אפשר להתיר קודם שבא יום א' דסליחות. עוד י"ל כיון שאומר שמתחרט על שלא אמר בלי נדר [ע"י חכמת אדם כלל ק ס"ו], יש סברא שהרי זה כאילו כבר חל הנדר, שאם לא נאמר כן מה מועיל הפרת נדרים שעושים בערב ראש השנה לענין מנהג של מצוה שנהג בזמן ידוע, הרי כשיגיע הזמן צריך התרה מחדש, אלא ודאי שנקרא הגיע הזמן, כיון שכבר נהג כן ולא אמר בלי נדר.

עוד כתב המלמד להועיל שבאמת אם הוא חולה ואינו יכול להתענות, לדעת המג"א (אור"ח סי' תקפא ס"ק יב) אינו חייב להתענות, לפי שלא קיבל על עצמו להתענות אלא כשהוא בריא, ואין המנהג מחייבו להתענות בימי חוליו, ואנו צריך כלל התרה. אך הש"ך (יר"ד סי' ריד סק"ב) חולק עליו, וכתב שצריך התרה. אמנם מ"מ כבר כתב שם הדגול מרבבה שדבריו דחוקים, והעיקר שרק מי שתזדור בו, ואינו רוצה להתענות לעולם צריך התרה, אבל אם רק בפעם הזאת רוצה שלא להתענות אינו צריך התרה כמ"ש המג"א. ואף שהמג"א לא כתב זה רק בערב ר"ה, שאז נוהגין כל העם להתענות ואפשר שביום א' דסליחות הרי הוא כמי שמתענה יותר ממה שנהגו הצבור, שמשמע שם מדברי המג"א שצריך התרה, מ"מ יום א' דסליחות ג"כ נהגו רוב הצבור להתענות (עיין חיי אדם), וי"ל ג"כ שלא נדר ולא קיבל על עצמו אלא כפי המנהג. אך אם באמת אינו חולה במקצת אלא שחושב שיקשה עליו התענית, כגון אותן שדרין בעת הזאת במקום מרחצאות ועוסקין בחיזוק גופם, ודאי יש להחמיר וצריך התרה.

עשיית פשרה בדין תורה בזמן הזה

בגמ': דחזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה (נדרים צא, א).

בסוגיין מבואר שאפשר לסמוך על חזקה שאין אשה מעיזה בפני בעלה, ובאמת מצינו כמה חזקות מעין זה בש"ס, חזקה שאין אדם תובע אלא אם כן יש לו, חזקה אין אדם מעיז בפני בעל חובו, וכהנה רבות, ובכולם מבואר שמאחר ויש חזקה על תובע שאינו מחוצף כל כך, האמת כדברו, ומועיל לחייב את השני בדין.

והנה כתב החתם סופר (דרשות ח"ג דף עז ד"ה ונעתק) שאמרו חז"ל (בבא מציעא ל:) שלא חרבה ירושלים אלא מפני שהעמידו דיניהם על דין תורה. והקשה וכי אסור לשפוט על פי דין תורה, כאשר ציונו ה' אלוקינו. וביאר החתם סופר שהענין הוא כך, כי השם יתברך בנה את התורה בדינו לפי מה שירד בחכמתו לדעת עם הקודש הזה בהיותם עושי רצונו יתברך. לכן בנה השם יתברך יסודי התורה על איזה כללים, כגון חזקה אין אדם תובע אלא אם כן יש לו, וכאלו הרבה.

צומות וסיגופים

בגמ': לרבי אלעזר הקפר דאמר גזיר חוטא הני מילי גבי גזיר טמא דאידי דבעי מיסתר דאמ' רחמנא (במדבר ו, יב) וְהַיָּמִים הָרִאשֹׁנִים יִפְּלוּ כִּי טָמֵא נִזְרוּ הַתָּם הוּא דְלָמָּא אֲתִי לְמִיעֵבֶר עַל נִזְרוּתֵיהּ אֲבָל נִזִּיר טְהוֹר לֹא חוּטָא קְרִי בֵּיהּ (גזיר ג, א).

בסוגיין הובאה דעת רבי אלעזר הקפר שהגזיר נקרא חוטא, וביארו שיש חילוק בין גזיר טמא לגזיר טהור שאינו נקרא חוטא. ובתוס' (ד"ה ואמאי) כתבו, שגזיר טהור גם נקרא קצת חוטא, ומכל מקום המצוה רבה על החטא.

להלכה הביא הרמב"ם (דעות פ"ג ה"א) את דברי רבי אלעזר, והוסיף וכתב, לפיכך צוו חכמים שלא ימנע אדם עצמו אלא מדברים שמנעתו התורה בלבד, ולא יהא אוסר עצמו בגדרים ובשבועות על דברים המותרים, כך אמרו חכמים לא דיין מה שאסרה תורה אלא שאתה אוסר עליך דברים אחרים, ובכלל זה אלו שמתענין תמיד אינן בדרך טובה, ואסרו חכמים שיהא אדם מסגף עצמו בתענית, ועל כל הדברים האלו וכיוצא בהן צוה שלמה ואמר אל תהי צדיק הרבה ואל תתחכם יותר למה תשומם.

אמנם ודאי שאל לו לאדם להרבות באכילה יתר על המידה, וכמבואר בספר בעלי הנפש לראב"ד (שער הקדושה) שכתב, 'ואני רואה הגדר הגדול, והשמור המעולה, והדרך הטוב להכנעת היצר הוא רעבון הנפש ממעוט הנאותיה ותענוגיה במאכל ובמשתה, רק שיהנה מן הריח הטוב וריחצת החמין לפי שהחמין ערבין עליו. והמאכל המעט שייאכל יהא מתוקן ומתובל יפה בעבור אשר יערב עליו ותהיה נפשו מקבלתו ומתפייסת במעט ממנו, ולעולם יניח מעט מכדי צרכו ומהשלמת תאוותו. ועל זה אמרו רבותינו ז"ל (גיטין ע). סעודה שהנאתך משוך ירך ממנה. ושתי תקנות גדולות יש בענין הזה, האחת שלא תזיקנו אכילתו, והשנית כי היא כניעת היצר ושברון התאוה, וכמו שאמרו בסעודה כן הדרך לכל הנאות העולם ותענוגיו שלא ימלא האדם מהם כל תאוותו.'

ומכל מקום הוסיף הראב"ד להזהיר שאל יתענה האדם עניו נפש, פן יחלש לבו ויתקלקלו מעשיו וטבעיו ויתערבב מוחו, ויהיה הפסדו מרובה משכרו כי יבטל מן התורה ומן התפלה, ואם ילמד לא תהיה תורתו מיושבת ולא יסכים להלכה ולפלפול השמועה, לפי שאין התורה נקנית אלא מתוך שמחה, ועל כן גם לא ימנע עצמו מכל שמחת מצות ומכל הנאת מצוה, רק שיהיה עיניו פקוחות כנגד היצר ויהיה נזהר עליו פן ימלא כל תאוותיו. ואם יחלש לבו על מיעוט אכילתו טוב לו שייאכל שני פעמים ביום מעט מעט ואל ימלא כריסו בפעם אחת. ואם לא יזדמן לו לאכול שני

פעמים ביום יהיה אצלו מן המרקחות המישובות את הלב, ויאכל מהן מעט ויתחזק לבו.

וסיים הראב"ד, שאם יראה האדם בעצמו ובטבעו שיהא צריך להתענות יום או יומים בשבוע, יתענה לפי תקנתו, כי היושב בתענית והוא צריך לו נקרא קדוש (תענית יא.), ובלבד שלא יבטל מן התורה, ומן המצוות בעבורו.

בטעם תועלת התענית, כתב הרדב"ז (ח"ג סי' תיח) בשם בעלי החכמה שהתענית הראויה היא במקום קרבן, ואף עדיפה ממנו, ומפני שבזמן שהאדם בתענית אין לגופו מזון, והאש היסודי האוכל בכחותיו בזמן שאינו מוצא מזון לאכול הוא כנגד האש האוכל הקרבן מעל המזבח, וההבל היוצא מפיו בעת התענית הוא כנגד העשן העולה מן המזבח, ונמצא גופו מזבח כפרה. ולכן היו בעלי נפש הקדושים מתענים כמה תעניות. אך כל זה בתנאי שלא יסגף את עצמו יותר מדאי, שזה ודאי נקרא אצל חכמים חוטא, והדרך הממוצע הוא הנכון.

בשולחן ערוך (או"ח סי' תקעא ס"א) כתב המחבר שישנו חילוק בין אדם שיכול לסבול את התענית שהוא נקרא קדוש אם יושב בתענית, לבין אדם שאינו בריא וחזק, שנקרא חוטא אם מתענה.

ובאחרונים (ט"ז, מג"א, ומשנ"ב סק"א) ביארו שאין דברי השולחן ערוך אמורים בנוגע לצומות שהאדם מתענה כתיקון ותשובה על עוונות הידועים, על פי הסדר המבואר בראשונים ובכתבי האר"י הק', שתעניות אלו צריך האדם להתענות אף אם אין בכוחותיו לצער את עצמו בתענית. אלא דברי השו"ע אמורים בנוגע לתעניות שהאדם מתענה משום תשובה על עבירות שהאדם דש עליהם בעקביו, שעליהם אל לו להתענות אלא אם כן הדבר בכוחותיו.

עוד מבואר בכתבי האר"י ז"ל (הובא במגן אברהם שם, ובביאור הלכה ד"ה ת"ח בשם הש"ל"ה בשם החרדים) שכתב, 'כל מה שתמצא

בסיגופים, לא נזכר אלא למי שאין עמלו בתורה, אבל מי שתורתו אומנתו, ויודע דעת ויראת ד', לא יחלש ולא יבטל מלימודו. אך יום אחד מן השבוע יתרחק מבני אדם, ויתבודד בינו לבין קונו, ויתקשר מחשבתו בו כאילו כבר עומד לפניו ביום הדין, וידבר לאל יתברך כאשר ידבר העבד אל רבו ובן אל אביו.

כך כתב גם החיי אדם (הובא בביאור הלכה שם) שאפילו על עבירות ידועות שצריך להתענות עליהם לכפרה כמה ימים, אם תלמיד חכם הוא ותורתו אומנתו, אפילו בזמן הזה לא יסגף את עצמו כל כך, רק שישבו לפני ד' בלב שלם, ויבכה מקירות הלב, וילמוד יותר מאשר היה רגיל, כי התורה היא מקוה טהרה, ונמשלה לאש, וכל אשר יבא באש באש יובא וטהר, וימעט מכל התענוגים, ויאכל רק כדי קיום גופו שלא יחלש כדי שיהיה לו כח לעבודת השם, ולא ילך לשום סעודה וכל שכן לסעודת מריעות, וישמור שבת בכל פרטיה ודקדוקיה, ואם אפשר יתענה על כל פנים בכל שבוע יום אחד, או על כל פנים כל יום בה"ב עד חצות. והעיקר הוא הבכי, הוידוי, ועשיית גדרים שלא יעשה זאת לעולם.

דברי החיי אדם שראוי לקבוע יום אחד בשבוע לתענית מבואר כבר בחובת הלבבות (שער הפרישה פ"ה) שכתב, שמן הראוי לקבוע יום אחד בשבוע לתענית.

ובספר אברהם אנכי (ח"ב מגילת אסתר דף ס) שאין לאדם להרבות בתעניות, ולבד מהחשש שיגרם בכך נזק לגוף, יש לחשוש שיגרם בכך נזק רוחני לנשמתו, שבהיותו רעב יבוא לידי כעס, ועוד שפעמים בני ביתו מצטערים בכך שהוא מתענה, ועל כן אם האדם חטא, יתמיד בלימוד התורה שהיא מכפרת.

בספרי המוסר כתבו שישנם דברים שערכם שווה לתענית, כגון אם באמצע האכילה בעוד שהוא מתאוה לאכול, הוא מפסיק ומושך ידו מהמאכל, נחשב גם כן לסיגוף ועוונותיו מתכפרים,

ראיה מהמבואר בסוגיין שנזיר שמשון אינו מסתפר לעולם והרי לא יעלה על הדעת שיפקיע עצמו ממצות תפילין ועל כרחך שאינו חוצץ וכל שכן המגדלים לנוי, שכל שעושה כן לנוי אינו חוצץ, וכל זה כשהרצועות מתהדקות לראשו אבל כשאין הרצועות מתהדקות אין זה נחשב הנחה כמבואר ברמ"א (סי' כה ס"ח).

והנה בהערה זו כבר עמד המלבי"ם בארצות החיים (סי' כז המאיר לארץ ס"ק יט) והקשה, כיצד הניח הנזיר תפילין על שערותיו הגדולות. ובקונטרס ד'א גזירת אורייתא' (להגאון ר' יהושע אלתר ווילדמאן) כתב ליישב, שהיות והנזיר מצווה על פי דין תורה לגדל שער ראשו, ואסור לו לגלחו, הרי השיער שלו הוא כחלק מגופו, שהרי אין בידו להתגלח, מה שאין כן כל אדם שבידו להתגלח, השיער הוא כדבר נפרד מהגוף והרי הוא חוצץ.

תירוץ נוסף כתב שם (עמוד י) הגאון ר' פנחס עפשטיין שהשיער אינו חוצץ אלא מדרבנן, ולכן בנזיר אין חשש, כיון שרבנן לא גזרו שהשיער חוצץ במקום מצוה ואיסור תגלחת, ועיין שם עוד שהאריך וכתב שיתכן שהנזיר לא היה מניח אלא תפילין של יד, וכשם שהכהנים לא היו מניחים תפילין כשהיו עסוקים כל היום בעבודה.

ובשו"ת קרן לודז (סי' י) נשאל אם מותר להשאיל תפילין לאדם המגדל שער ראשו, או שמא יש לחשוש שכיון ששערותיו גדולות והרי זה חציצה לתפילין ברכתו לבטלה, והאריך הרבה בענין זה, ולמעשה נקט שאין זה דבר ברור ששערות ארוכות הם חציצה, אך לא יברך על תפילין של ראש משום חשש ברכה לבטלה, ואם לא ישמע ויברך גם על של ראש אין לחוש. ובשו"ת ארץ צבי (סי' ו) גם דן בשאלה זו, ונקט שצריך להניח את התפילין בברכה, עיי"ש. ובשו"ת עזרת ישראל (סי' צא) כתב ללמד זכות על המניחים תפילין של ראש על שערות ארוכות שאין בזה משום חציצה דהוי ליה כמין במינו שאינו חוצץ. ובספר אות חיים ושלוש (סי' כז סק"ו) כתב להוכיח מהדין המבואר בשו"ע (יו"ד סי' קעה ס"ב) שמי שקרוב למלכות וצריך ללבוש במלבושיהם ולהדמות להם, מותר לו לגדל בלורית, ובט"ז (סק"ה) ביאר שהיינו מפני שגדרי זבוחותיהם לא תלכו' נמסר לחכמים להחליט מה בכלל האיסור, וחכמים החליטו שבאופן כזה לא נאמר לאו זה, והנה אם שער מרובה חוצץ לתפילין כיצד עקרו חכמים מצות תפילין שהיא דאורייתא והתירו למי שקרוב למלכות לגדל שער ראשו, אלא ודאי שאין זה חציצה דאורייתא, אלא מדרבנן. ועיין עוד בספר בית ברוך (על חיי אדם כלל יד הערה בס"ק פו).

ובעיקר ענין גידול בלורית האריך הרבה בקונטרס ד'א גזירת אורייתא' (להגאון הנ"ל) והוכיח שיש בזה כמה איסורי תורה, עיי"ש.

הקודמות לאותיות זק"ן הם צו"ם, והרמז בזה שיקדים האדם את עשיית התשובה והצו"ם קודם שיגיעו ימי הזקנה שאז תשש כוחו ולא יוכל לעשות את תיקון הסיגופים והתעניות.

כיצד הניח הנזיר תפילין על שערותיו

במשנה: מה בין נזיר עולם לנזיר שמשון, נזיר עולם - הכביד שעריו מיקל בתעד... נזיר שמשון - הכביד שעריו אינו מיקל... (נזיר פה, א).

בשולחן ערוך (או"ח סי' כז ס"ד) פסק המחבר, לא יהא דבר חוצץ בין התפילין לבשרו, בין בתפילין של יד בין בתפילין של ראש.

במחצית השקל (שם סק"ד) כתב שמי שיש לו שערות ארוכות הרי זה חציצה, ובאחרונים (מור וקציעה, קצור שולחן ערוך סי' י ס"ד, כף החיים סי' כז ס"ק טו, משנה ברורה ס"ק טו, ועוד) נקטו כך להלכה.

כמו כן בבן איש חי (שנה ראשונה פרשת חיי שרה אות ה) כתב, לא יהיה דבר חוצץ בין תפילין לבשרו, והאחרונים ז"ל פסקו במגדלי שער הרבה בדאשם, דכיון שגדלים הרבה, ליכא למימר היינו רבתייהו וכו', והם חוצצים כשלוש התפילין עליהם, וצריך להזהיר המון העם בדברים אלו, במצוה רבה ויקרה זו.

אמנם בערוך השולחן (שם ס"ד) כתב, יש רוצים להחמיר גם כשהשיער גדול מאד שהוא חציצה, ואינו רואה בזה שום טעם, שאיזה גבול תתן להשיער, ושיער הראש כעצם הראש דמי, ואולי אם יש לו בלורית שמסבב גם צדדי השיער של מקום אחר למקום הנחת תפילין בזה וודאי יש חציצה, אבל לא השיער הטבעי הגדל במקום זה וכן המנהג פשוט, ואין לפקפק כלל בזה. וכן נקט גם בספר מנחת אהרן (כלל ח אות ח).

ובאור לציון (ח"ב פמ"ד אות יט) הביא לכך

(מג"א, הו"ד במשנ"ב סק"ב, וכ"כ באברהם אנכי שם). כמו כן תענית דיבור מעלתו שווה לתענית, ויתירה מזו כתב המשנה ברורה (שם) שכשאדם רוצה להתנדב תענית, טוב יותר שיקבל תענית מן הדבור ממה שיקבל עליו מן האכילה, כי מתענית דיבור לא יהיה לאדם נזק לא בגופו ולא בנשמתו, ולא יחלש על ידי זה, וכמו שכתב הגר"א באגרות, שצריך האדם לייסר עצמו לא בתענית וסיגופים כי אם ברסן פיו ובתאותיו.

יש לציין את דברי היד המלך (שם) שהאריך בסוגיא זו, ואף העיר מה תועלת יש בתענית כאשר האדם אינו מצטער בה, ומדוע כתב השולחן ערוך שאדם שאינו מצטער בתענית הוא אשר צריך להתענות, ולכאורה אדרבא אם אינו מצטער מה תועלת בתעניתו, וביאר שאדם שזוכה לזכך ולטהר את נפשו, ואינו משועבד לתאוות גופניות, וכל אשר הוא עושה בעניני גופו הוא רק ההכרחי, אדם כזה כאשר מקבל עליו התענית מסתמא מרגיש הוא שאין האכילה מוכרחת לו. וזהו הכוונה במה שאמרו שמי שהתענית אינה מצערת אותו נקרא קדוש, והיינו שאדם שהגיע לשלימות כזו שזולת אכילת ההכרח לקיום הגוף, הוא קץ וממאס בכל המותרות וההנאות הגופניות, ואינו מרגיש שום צער בהסיר מעצמו כל המותרות האלה, אדם זה כשמתענה נקרא קדוש. אמנם האדם אשר לא הגיע עדיין למדרגה כזו, ונפשו משועבדת עדיין לתאוות גופו ומשוקע בחמדת עניני עולם הזה, והתענית מצערת אותו, זה הוא הנקרא חוטא, שאדם כזה אינו רשאי רק להרגיל עצמו לאט לאט לדחות מעצמו את כל המותרות, אבל לא לחבול גופו ולחטוא בנפשו, וכשם שאסור לחבול באחרים כך אסור לו לאדם לחבול בנפשו. ועיין עוד מה שנתבאר בזה בילקוט ביאורים תענית יא:).

רמז למעלת הצום, כתב היפה ללב (ח"ה סי' תקסח ס"ד) מהפסוק (ויקרא יט, לב) וְהִדְרֹתָ פְּנֵי זֶקֶן שֶהפנים של תיבת זק"ן, כלומר האותיות

הגאון רבי פנחס הירשפרונג זצ"ל

גאב"ד מונטריאל - קנדה

כ"ז טבת תשנ"ח

אותו מה כבודו אומר לשאלה הזאת. ענה לו על אחר, שבמסכת שבת (דף נ"ח ע"ב) ברש"י ד"ה 'ולמטפחות ספרים' כתב: "כשנושאים אותן לבית הכנסת שהתינוקות של בית רבן קורין שם, מקשקשין הזגין והתינוקות שומעין ובאין עכ"ל. הרי להדיא דמותו.

(ניצוצי אש פנחס - עמ' קיא)

אם לא קיבלנו את התורה לא היה לנו דברי המרדכי הללו

איתא בגמ' (שבת דף פח.) אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כנגיית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם, אמר רב אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאורייתא.

הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל הקשה בזה לפני הגאון רבי פנחס הירשפרונג זצ"ל, זהלא כתב המרדכי (גיטין סימן שצד) דתלוח זובין מחמת אונס מיתה אפילו הכי הוי זבינא דגמר ומקני, וא"כ תו ליכא מודעא רבה לאורייתא.

וענה לו הגר"פ, הא אם לא קיבלנו את התורה לא היה לנו דברי המרדכי הללו, ויש לנו מודעא רבה אף על דברי המרדכי הללו, שקיבלנו דבריו אלו באונס...

(אש פנחס, ח"ג עמ' שיג)

בשעוריו העמוקים ובחידושי תורה שלו, עם זאת, הרי היה עניו ולא מחזיק טיבותא לנפשיה. רודף שלום, בעל חסד, ועוסק בצרכי ציבור באמונה.

נתבקש לשייבה של מעלה ביום כ"ז טבת תשנ"ח.

אי נכון הדבר להעיר הבחורים בישיבה על ידי פעמון

מסופר בשישיבת חכמי לובלין היה משתמשים בפעמון להעיר את הבחורים, ועוררו להגאון המהר"ם שפירא זצ"ל שלא מתאים להיות בישיבה פעמון להבדיל כמו בבית תיפלתם של הגויים.

פנה הגר"מ שפירא אל הגאון רבי פנחס הירשפרונג זצ"ל [לימים אב"ד מאנטריאל] ושאל

נולד בעיירה דוקלא בשנת תרע"ב לאביו הרה"ג רבי חיים חתנו של הראב"ד הגאון רב דוד צבי זהמן זצ"ל. למד אצל סבו, ואח"כ נעשה לתלמידו המובהק וחביבו של הגאון האדיר רבי מאיר שפירא זצ"ל מלובלין. רבו העיד עליו, כבר אז שהוא יודע 2,200 דפי גמרא בעל פה.

בגיל בר מצוה הדפיס את ספרו הראשון "פרי פנחס", ואח"כ החל לערוך את הירחון התורני "אהל תורה" ובו חידושי תורה מתלמיד החכמים שבדור. לאחר פטירת הרב שפירא נעשה רב פנחס הבוחן לתלמידים החדשים שבאו בשער ישיבת יח"ל.

בזמן השואה הצליח בחסדי ה' להמלט ממחנה ריכוז, ואח"כ הצליח לגנוב את הגבול מהשטח הסובייטי לליטא, משם נסע דרך סיביר לקובה וגורש לשנחאי. בשנת תש"א הגיע לקנדה, ואת פרשת תלאותיו תיאר בספר זכרונות שהוציא בשנת תש"ה. בקנדה נתקבל כמרא דאתרא בקהילת "עדת ישורון" במונטריאל וראש ישיבת "מרכז התורה". אחד כך נעשה ליר"ד ועד הרבנים והגאב"ד דמונטריאל קנדה, והרב הראש למדינת קנדה.

הרב הירשפרונג היה משיירי כנסת הגדולה של גאוני פולין, והיה נחשב לאחד הבקיאים הגדולים ביותר בדורנו בש"ס ופוסקים השגורים על לשונו בעל פה, וזאת בנוסף להריפותו הרבה שהתבטא

הרה"ק רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זי"ע

בעל ה"שמח ישראל"

כ"ט טבת תר"ע

באלכסנדר נהג לבוא לפניו להתפלפל עמו בסוגיות שונות בירושלמי, הרידב"ז שחיבר פרוש נרחב על הירושלמי ידע להעריך את ידיעותיו, ולפני שהרידב"ז נפרד ממנו שאלו הרידב"ז, רבי, מנין יודע אתה את הירושלמי כל כך טוב, הרי אף פעם לא רואים אותך לומד, ענה הוא לרידב"ז בבדיחותא: "וכי מה רצית, שאגלה לך את הסוד, הרי אז גם אתה לא תלמד".

היה ידוע כבעל זכרון עצום, עד שהרבה מגדולי דורו התפעלו מכוז זכרונו. לאחר הסתלקות אביו זי"ע בשנת תרנ"ד, הכתירוהו החסידים תחת אביו. ומסופר כי עם פטירת אביו ישבו ראשי החסידים, והתייעצו ביניהם מי ימלא את מקומו

הרה"ק רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר נולד בשנת תר"ג בעיר טורצ'ין, לאביו הרה"ק רבי יחיאל דנציגר אביו רבי יחיאל שהיה בעצמו ענק שבענקים, העניק לו מתורתו. ולקחו עמו לנסיעותיו לאדמור"ם מווארקיי.

ופעם אחת בעת שלקחו אביו להרה"ק רבי יעקב ארי מראדזמין אמר עליו האדמור"ר שעוד ירוצו אחריו חסידים רבים מאחר ויש לו חן של יוסף הצדיק, ועוד התבטא עליו ואמר שיש לו נשמת האור החיים הק'. הגאון רבי יוסף יושע בער סולובצ'יק אמר עליו פעם שהוא מהלומדים הראשונים בפולין.

בעת ששהה הגאון רבי יעקב דוד הרידב"ז

לעתים קרובות ואין החזנות שלו עולה יפה, הציבור צוחק ומגחך ממנו והוא דואג על פרנסתו מה תהא עליה.

הכיר בו הישמח ישראל שאין הוא ירא שמים מרבים ועיקר מחשבתו בשעה שהוא עומד לפני התיבה היא רק שימצא חן בעיני ציבור המתפללים, ולכן דעתו בעת התפלה נתונה רק על החזנות ולא על תוכן וכוונת התפלה. משכך גענה הישמח ישראל ואמר לו: כשאתה מתפלל לפני הציבור, אכן יש לך אימתא דציבורא, אולם אם תתפלל רק לפני הקב"ה, הרי ממנו אין לך יראת שמים מופלגה, וכך לא יהיו לך טעויות והציבור לא יצחק... הבין החזן את עומק תשובתו של הישמח ישראל והכיר בכך כי עליו להתחזק יותר באימתא דשמיא ופחות באימתא דציבורא, וכך בוודאי שתפילתו תעלה לרצון ודעת המקום ודעת הבריות תהא נוחה ממנו.

(ספיר ויהלום אחרי פ"א - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

והגיע לבקר את החולה.

לאחר שמסר את שליחותו, גענה הישמח ישראל ואמר לו: הלוא מצינו בתורה שהקב"ה בא בעצמו לבקר את החולה, אף שהיו לו שליחים הרבה, כמו שנאמר (בראשית יח א) 'זירא אליו ה' באלוני ממרא', ופירשו שם, שבא לבקרו. אבל הרבי מסוכטשוב זקן הוא ואיננו יכול, סיים הישמח ישראל ואמר: אך היות ושלה שליח, הרי שליחו של אדם כמותו, ויתחזק ישראל וישב על המיטה.

(ספיר ויהלום כי תבוא פ"א - להגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

עצה להתגבר על אימתא דציבורא

נכנס ובא חזן אל הרה"ק הישמח ישראל מאלכסנדר זיע"א ותינה לפניו את צערו: יש לו אימתא דציבורא גדולה, וכשהוא מתפלל לפני התיבה הרי הוא רועד ומרתת, ומשכך הוא טועה

של האדמו"ר הזקן, היות ובין החסידים היו רבנים ידועים, ותוך כדי נכנס רבי אלי חיים מיזל מי שהיה רבה של לודז', ושאל מה סיבת ההתכנסות, וענו לו, מאחר ונשארנו כצאן ללא רועה, אנו מתייעצים מי ישב בראש, ענה להם רבה של לודז', 'אין שום ספק כי מקומו ימלא בנו רבי ירחמיאל ישראל יצחק', והסכימו עמו כולם.

גם הוא כאביו נזדכך ביסורים קשים, עד אשר נצחו אראלים את המצוקים ועלה למרומים ביום ב' כ"ט טבת תר"ע.

ה'שם משמואל אצל רבינו בביקור חולים

כשחלה הרה"ק הישמח ישראל מאלכסנדר זיע"א את חליו האחרון לפני פטירתו, שלח אליו הרה"ק האבני נזר מסוכטשוב זיע"א את בנו יחידו, הרה"ק השם משמואל זיע"א לקיים מצות ביקור חולים, וצוה עליו שיאמר להישמח ישראל שהוא בא בשליחות אביו. עשה כן השם משמואל

הגה"ק רבי משה שיק זי"ע המהר"ם שיק א' שבט תרל"ט

כאב"ד דק"ק חוסט שהיתה עיר חשובה, ושם הרביץ תורה לאלפי תלמידים.

רבינו המהר"ם שיק נסתלק לגנזי מרומים בשב"ק פר' וארא בראש חודש שבט שנת תרל"ט, והלוויה התקיימה ביום ב' פר' בא, ומרן הייטב לב היה ראשון המספידים, וכך התחיל את הספדו 'זיאמר ה' אל משה בא, הקב"ה אמר למהר"ם שיק שנקרא 'משה' בא. ובתוך דברי ההספד אמר היינו יחדיו סגול (ה"ה הגה"ק רבי שמעלקא מסעליש בעל צרור חיים והמהר"ם שיק והייטב לב זי"ע שידוע גודל עבודתם זה לזה, והיו קשורים בעבודות האהבה) כשנסתלק הרב מסעליש נשארנו ציירי, ועכשיו נשארתי לבדי חיריק.

הקפיד על חתנו שילך למקוה בצפרא דשבתא

הגאון רבי יעקב פראגער ז"ל בעמ"ח שו"ת שאילת יעקב היה חתנו של הגאון בעל המהר"ם שיק ז"ל ושניהם היו ילידי אשכנז ולא מגזע החסידים.

מסופר שאחרי נישואיו הבחין רבי יעקב שחותנו אינו מאיר לו פנים, משעברה כן תקופה קצרה, ניגש אל חותנו והתנצל לפניו בדרך כבוד

עיירה קטנה. והגה"ק רבי שמעון סופר זצ"ל מקראקא, מתאונן במכתב אחד על אנשי הדור שאינם מכירים בכבודם של התלמידי חכמים, וכותב שם, שישנו גדול בתורה, מרא דכולא תלמודא, ר' משה ברעזווא [מהר"ם שיק] שיושב בכפר קטן יערגען, ומתאונן על שפלותם של אנשי הדור שאינם מכירים ומכבדים את גדולי הדור. אמנם אח"כ נתקבל מהר"ם שיק לכהן

הגה"ק רבי משה שיק זי"ע נולד בעיירה ברעזווא ביום כ"א אדר שנת תקס"ז, לאביו רבי יוסף ב"ר דוד שיק נכד בעל התוספות י"ט זי"ע. מלפנים ציינו את שם המשפחה - שיק בסימן של ראשי תיבות - ש"ם ישראל קודש.

ומסופר כי בשעה שיצאה פקודת השלטון לכל איש יהודי להוסיף שם משפחה, חשש אבי המשפחה לדברי הקדמונים שאסרו לשנות את שם ישראל לשם לע"ז, ועל כן בחר לו שם זה, המרמז בתוכו קדושת שם ישראל.

היה מגדולי תלמידי מרנא החתם סופר זצ"ל ולמד אצלו במשך כמה שנים. אח"כ נתקבל לכהן במשרת אב"ד בעיירה יערגען, והחת"ס היה נוסע רבות ליערגען בקיץ, ופעם אחת הגיע החת"ס לביהמ"ד ביערגען, ומהר"ם שיק היה אז באמצע השיעור עם תלמידיו, ולא ידע מה לעשות, שהרי רבו המובהק החת"ס יושב כאן, וביקש מהחת"ס שיגיד את השיעור, אבל החת"ס ציווה עליו שימשיך ללמד את השיעור לתלמידיו, וע"כ אמר מהר"ם שיק רק את החידושים ששמע מהחת"ס בהיותו בישיבה שם, ואמר אותם באותו ניגון ובאותן תנועות שהחת"ס אמרם בשעת לימודו, והחת"ס נהנה מאוד, בראותו שתלמידו זוכר בדייקנות את כל השיעורים שהיה מוסר בישיבה. כאמור מהר"ם שיק שהיה מגדולי הדור בימיו, היה רב ביערגען במשך כ"ד שנים, והיא היתה

נשתתקו. וכן היו בבני ישראל יחידים שאמרו נעשה ונשמע עם כולם ביחד, אך באמת לא רצו, ושתקו מרוב יראה ובושה ולא מיחו באחרים, ואמר רעק"א שהקב"ה קורא הדורות מראש, ואלו מהגויים שרצו לקבל, מתגיירים במשך הדורות, ואלו שלא אמרו מעומק הלב נעשה ונשמע, הם יוצאים מהדת ונעשים מומרים בדורות שאחריהם. ורבי יעקב הנ"ל נחלק על דברי רעק"א הייתכן לומר שהיו בישראל כאלו שלא אמרו נעשה ונשמע מעומק הלב, הרי כתב הרמב"ם באגרת השמד שכל אלו שעמדו על הר סיני היו כשרים ושלמים בידאחם. ומאיך גיסא יש עוד מדרשי חז"ל על הערב רב עכ"ד.

(הג"ר מנשה ישראל רייזמן שליט"א)

יהושע פריינד אב"ד נאסאד צוק"ל שהיה מספרו בהתלהבות עצומה).

ארבע כותבים בעניינים שונים ישוב לפניו

ראיתי חידוש בספר תורת יעקב להרה"ק רבי יעקב פראגער, חתנו של המהר"ם שיק, בשם חותנו, שאמר בשם רעק"א על מה שנאמר ברש"י בפסוק (דברים לג, ב) 'הופיע מחר פֶּאֶרְךָ, שלפני מתן תורה הציע הקב"ה לכל האומות שיקבלו התורה כמו שאמרו בגמ' (ע"ז דף ב.). והיו יחידים מהאומות שכן ביקשו לקבל התורה, אלא שמיראתם שנתייראו מהשר והמלך שלהם,

שימחל ויסלה לו אם יש לו עליו איזה קפידה, נענה אליו חותנו ואמר "וכי מדוע לא אכעס עליך אחרי שהבחנתי שאינך טובל במקוה טהרה בצפרא דשבתא", השיב לו חתנו והצטדק, שמידי שבת בשבתו נוהג הוא לטבול במקוה, רק היה הולך בחשאי מפני החשש שחותנו יקפיד עליו בעשותו כן מחמת החששות שיש ע"פ ההלכה מהליכה למקוה.

מששמע כן המהר"ם שיק' עלתה בת שחוק על שפתיו הפטיר בהנאה: "וואס רעדסט די, מיין רבי דער 'חתם סופר' איז גיווען א גרויסע מקוה מענטש, והלך לטבול במקוה אף בשבת.

(מפי ספרים וסופרים – אבות ח"א עמ' רסג הע' לה; הובא בתולדותיו הנדפסים בריש ספר דרושותיו תורת יעקב' בשם הרה"ק רבי אברהם

הרה"ק הרבי ר' משולם זוסיא מאניפולי זי"ע ב' שבט תק"ס

רבו הרה"ק רבי דוב בער ממעזריטש זיע"א.

סיפור זה אצל חולה היא סגולה לרפואה

מעשה והגיע פעם הרה"ק הרבי רבי זושא מאניפולי זיע"א בדרכו לבית יהודי וביקש להיכנס אליו. בהיכנסו, כאשר הגיח ידו על המזוזה כדי לנשקה הועמו פניו. הוא הסיר את ידו מעל המזוזה והחל קורא בנימת תוכחה, כמדבר אל המזוזה, לאמור: מזוזה, מזוזה, מוכרחני לומר לך כי יש בלבי עלייך, קבעוך על פתח הבית כדת וכדין כפי ציווי הבורא יתברך שמו, ואת צריכה היית להגן על הבית ולשמור על דייריו מכל רע, כי על כן כתבו עלייך מבחוץ את השם הקדוש 'שד' המרמז בנוטריקון את ראשי התיבות 'שומר דלתות ישראל, האיך זה, אם כן, הנחת למחלה להיכנס אל תוך הבית.

באותה שעה אכן מוטל היה אחד מבני הבית על ערש דווי במחלה קשה. רבי זושא הרגיש בדבר ברוח קודשו מיד בעומדו על הסף, מבלי שאיש סיפר לו על כך. הוא נותר עוד רגעים אחדים לעמוד על הסף שיקוע בשרעפים, עד אשר לבסוף התעשת מהגיגו והמשיך כמדבר אל המזוזה ואמר: באמת הנני בטענה עלייך, אך מה יכולני לעשות, סוף כל סוף מזוזה קדושה את ומוכרח אני להתפייס עימך, אך זאת בתנאי כי

האחים הקדושים אף יצאו מספר שנים לגלות, לצורך תיקונים גבוהים ורמים, סיפורים רבים קשורים להני תרי צנתי דדהבא, בעבודתם את השי"ת במסירות נפש באותה תקופה.

האריך לחיות כחמש עשרה שנה אחרי הסתלקות אחיו הנועם אלימלך זיע"א, נסתלק בשנת תק"ס כבן שבעים ושבע שנים, אחרי שבע שנים בהן התייחד בחוליו שקבל עליו לכפר על כלל ישראל. מנוחתו כבוד באניפולי, סמוך לציון

הרבי רבי זושא נולד לאביו רבי אליעזר ליפמן זצ"ל בכפר לאפאחי שליד טיקטין. מנעוריו הציטיין בתכונה של חיפוש האמת, תמיד ביקש ושאל במה יעשה נחת רוח להבורא יתברך, וכל מה שנראה בעיניו כמסייע למטרה זו, לא הרפה ממנו, כך עלה ונתעלה במעלות עבודת ה'. כאשר שמע הבעל שם טוב הקדוש זיע"א הגיע לאוזניו, החליט ללכת אליו ואף יצא לדרך. אך לבסוף התיישב בדעתו שאין הליכה זאת כדאית בשל ביטול תורה ותפילה שבדרך, ושב לביתו. כעבור שנתיים החליט שוב לבוא אל הבעל שם טוב לקבל תורה מפיו, אך אז שמע כי הוא כבר נסתלק לשמי רום. (דרכי ציון)

התקרבותו לדרך החסידות החלה כאשר נפטר אביו הצדיק, והוא עבר להתגורר אצל דודו ר' אלימלך פילט ממעזריטש, שהיה משמשו בקודש של הרה"ק רבי דוב בער זיע"א, אז דבקה נפשו במגיד ונעשה מחשובי תלמידיו, בהשפעתו הגיע גם אחיו הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק, שיש האומרים שהיה קטן ממנו בחמישה עשר שנים, לרבו זה, לאחר שנכה בעבודת אחיו ונתפעל מאוד, מאז נקשרה נפשו ביותר בצוותא חדא.

ידוע שבשם שניתן לספרו של רבי אלימלך, "נועם אלימלך", נתכוון על אחיו הגדול רבינו 'נועם' בידיש הוא 'זיס', לרמז שמיניה ומאחיו נתהווה הספר.

מהיום והלאה תגני על הבית ותשמרי היטב על יושביו ולא תניחי לשום מחלה להיכנס אליה. או אז נשק רבי זושא למזוזה ונכנס אל הבית פנימה. לא ארכה השעיה ובואו לבשר לדבי זושא כי עלתה ארוכה לחולה המסוכן והוא שב חיש קל לאיתנו. על פי מסורת הצדיק הקדוש רבי אברהם יעקב מסאדיגורא ז"ע"א, היו דברי רבי זושא בנוסח קצת שונה: לאחר שהסיר את ידו מן המזוזה אמר: שומרי הבית הריני ברוגז עליכם מדוע הנחתם למחלה להיכנס כאן. לאחר מכן שב והניח ידו על המזוזה ואמר: גוזרני עליכם שומרי הבית שמכאן ואילך לא תניחו עוד לשום מחלה לכנס לבית זה, ואף לא לכל העיר הזאת. והחולה

אכן נרפא. והיה הרה"ק מסאדיגורא אומר כי לספר סיפור זה אצל חולה היא סגולה לרפואה, והסגולה היא שהבא לבקר את החולה יספר לפניו את הסיפור. ואם המבקר אינו מכיר את הסיפור יספר לו החולה את הסיפור וישוב המבקר ויספרו לחולה.

(ספיר ויהלום מקץ תש"פ - להגאון רבי מנחם מגדל פומרנץ שליט"א)

גודל אהבת ישראל

הרה"ק הרבי רבי זושא מאניפולי ז"ע היה עני מרוד, ובכל-זאת פתח את ביתו לפני עניים ועוברי

אורח. פעם אחת קיבל עשרה רובלים, והניחם בתוך החומש, בפרשת יתרו, ליד הפסוק "לא תגנוב". הבחין בכך אורח לא מהוגן, לקח חמישה רובלים ואת החמישה הנותרים טמן בחומש ליד הפסוק "ואהבת לדעך כמוך" (פר' קדושים).

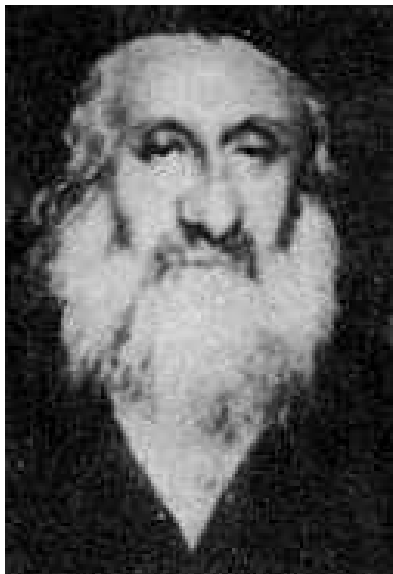
כשבא רבי זושא לקחת את הכסף, לא מצאו במקום שהניחו, עד שמצא את חמשת הרובלים ליד הפסוק "ואהבת לדעך כמוך", נענה ואמר: "אוי זושא, כשהיו לך עשרה רובלים לקחת את כולם לעצמך; ואילו היהודי הזה, כשבא סכום זה לידו, נטל מחצית בלבד, ואת החצי השני הניח לזושא, מתוך אהבת ישראל".

הרה"ק רבי יוסף מאמשינאו זי"ע

ג' שבט תרצ"ו

ז"ע שהוא מרגיש איך שהמקוה מטהרתו, השיבו: דאס אז מקוה איז מטהר איז אמת, אבער דאס וואס דו שפירסט איז עפעס אנדערש... (=אמת) נכון הדבר שהמקוה מטהרת, אבל מה שהנך מרגיש זה משהו אחר.

(ימות עולם, עמ' סד)

מחסוריהם ברוחניות ובגשמיות כאב רחמן.

בתקופתו האחרונה נחלש לבו הטהור של רבינו מצרות ישראל, וידע הרבה חולי ומכאוב, וביום ג' שבט תרצ"ו יצאה נשמתו בקדושה ובטהרה.

'מה שהנך מרגיש זה משהו אחר'...

כשהתבטא א' בפני הרה"ק רבי יוסף מאמשינאו

רבינו נולד בשנת תרל"ח לאביו הרה"ק רבי מנחם בן כ"ק אדמו"ר הזקן מאמשינאו הרה"ק רבי יעקב דוד ז"ע.

כבר משחר טל ילדותו של רבינו נמשך על פניו חוט של חסד, ואביו הגדול התבטא עליו גדולות ונצורות, ואמר "שאינו מרשה לעצמו להסתכל בפניו". התמדתו בתורה היתה לשם דבר כאשר הקדיש כל ימיו וילדותו לתורה בשקידה עצומה, ופקיע שמיא כלמדן ובקי מופלג בחדרי התורה ואף נבחן להוראה בימי עלומיו ע"י גדולי דורו וביניהם הגאון בעל חלקת יואב מקינצק, הג"ר אליהו חיים מייזל מלאדזש, והגאון בעל אור שמח מדווינסק, זצלה"ה.

בהגיעו לפרקו בחר בו הגה"ק רבי יהושע'לע מקוטנא ז"ע לחתן עבור נכדתו הצדקנית שרה'לע בת חתנו הגה"ק בעל נפש חיה מקאליש זצ"ל שכבר נסתלק לגנוי מרומים בתקופה ההיא.

בהמשך נתמנה רבינו לכהן ברבנות עיר אוסטראוו- מאזויעצק שבפולין. בפטירת אביו הרה"ק רבי מנחם ז"ע בשנת תרע"ה נסע רבינו לאמשינאו למלא מקום אביו ולקבל עליו את עול האדמו"רות.

מידת החסד היתה מנת חלקו של רבינו כל הימים באהבת ישראל הגדולה שיקדה בקרבו באש קודש, ביתו היה פתוח לרוחה בכל שעות היום והלילה והכניסו בו אורחים לרוב והיה עומד ומשמש עליהם במאכל ובמשתה. ביותר התמסר לחזק ולעודד נשברי לב ומרי נפש, ודאג לכל

מידת ענותנותו המופלגת

כאשר השיא הרה"ק רבי יוסף מאמשינאו ז"ע את אחד מבניו, עם בת אחד הצדיקים משושילתא אחרת, נערכה "שבת שבעת ימי המשתה", כנהוג. ובהיות שהרה"ק מאמשינאו כבר ה' חלוש מאוד, לכן התפלל בפני עצמו עם בניו ומקורביו, וגם את הסעודה אכל יחד עם בניו ומקורביו. בשעת הסעודה הזדרז ביותר, כדי ללכת אל סעודת שבע ברכות, הנערכת על ידי המחותר.

אולם כשבא לסעודות רעוא דרעוין חששו מקורביו, שכבר אין זה לפי כבוד רבם, שילך גם עכשיו לעריכת השלחן של מחותנו, וניסו למנוע בעדו מללכת לשם. אבל הרה"ק מאמשינאו נטל את המעיל והלך אל הדלת, והניח ידיו על המזוזה ואמר בפ"ק: "מ'זאגט דריי מאל א טאג (=אומרים 3 פעמים ביום) ונפשי כעפר לכל תהיה' יעך גיי (=אני הולך)..."

(כרם התורה עמ' שכז)

כ"ק מרן אדמו"ר הרה"ק רבי ישראל אביחצירא זי"ע

ה"בבא סאלי"
ד' שבט תשד"מ

שעה ה' לתפילתו ולאחר מספר שעות הרגיש רבי יוסף בכאביו עד שלעת ערב חלפו הכאבים שהיו לו לגמרי.

(ספיר ויהלום ויחי תש"פ - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

'הדליקה תכבה מאליה'...

פעם אחת, פרצה דליקה בעיר נתיבות, בעיצומו של יום השבת. כאשר התקרבה הדליקה אל ביתו של הצדיק, הרה"ק רבי ישראל אביחצירא, ה"בבא סאלי", בקשו בני הבית להזעיק מכבי אש, כדי שהללו יבואו לכבות את הדליקה, אמר רבי ישראל אין כל צורך הדליקה תכבה מאליה... וכך היה עוד בטרם הגיעו הלהבות אל בית הרב כבו מאליהם.

אמר רבי ישראל כאשר נשאל על מעשה מופת זה לא נביא אני ולא בן נביא, אלא שכך כתוב בפסוק: "וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה", ומיד אחר כך נסמך לו הפסוק: "לא תבערו אש בכל משבתכם ביום השבת", לרמז לנו, כי האש שולטת רק במקום שיש חילול שבת, ואילו בבית זה, אין חילולי שבת, על כן לא תשלוט בו האש!

(וקראת לשבת עונג)

גלגולו של אבטיח

"באחד הימים ישב לו הרה"ק ר' ישראל אביחצירא בביתו ועסק בדברי אלוקים חיים. לפתע, עצר הצדיק מלימודו וקרא לשמשו בבהלה: "אנא ממך, לך וקנה לי אבטיח, אך לא מאזורנו, איזור 'נתיבות'. אלא לך בבקשה אל העיר 'עזה', שם ברחוב פלוני ישנן מספר חנויות של מוכרי אבטיחים. היכנס לחנות האחרונה שברחוב ושם קנה לי את האבטיח העליון ביותר. בו בלבד חפצתי!". השמש נדהם מהתיאור המדויק של הצדיק, וידע כי יש סוד גדול בדבר, לכן, מיהר הוא לקיים את דברי הצדיק.

הוא נכנס במהירות אל רכבו ועשה את דרכו לחנות המיועדת בעזה. כשהגיע למקום, נכנס לחנות, ולמול עינו התנוסס אבטיח רם ונישא מעל כל האבטיחים. נטלו השמש מעל הערימה, שילם עליו כסף מלא וחזר אל רבו הצדיק.

"רבנו, הנה האבטיח שהרב ביקש", אמר השמש בשמחה. ר' ישראל אביחצירא הביט באבטיח ומיד אמר: "לא! לא זה האבטיח אשר בו

ידע שלא לחינם יפריעו מארחו מלימודו, הכניסו פנימה ושאלו מה בפיו. ר' חזן דהאן סיפר לו שנודע לו שארעה תאונת דרכים בה היה מעורב רכב בו נסע רבי יוסף שלוש, ורבי יוסף נפגע והוא שוכב על מיטתו בבית עם מחושים וכאבים בכל חלקי גופו.

מיד סגר ה"בבא סאלי" את ספרו, התעטף בגלימתו והיה מוכן לצאת לקיים מצוות ביקור חולים אצל ידידו הטוב. בהגיעו לביתו של רבי יוסף התקרב למיטתו ופרץ בבכי.

כשנרגע החל מתפלל לה' לשלומם של רבי יוסף וכך אמר בתפילתו: רבנו של עולם, הרי גלוי וידוע לפניך שרבי יוסף הוא הנושא בעול הציבור כאן בעיר הקודש ירושלים, ועכשיו כשהוא רתוק למיטתו מי ימול את הילודים, מי יקדש חתן וכלה, ומי יגמול חסד עם החיים והמתים, ואני עבדך אין עול הציבור מוטל עלי, אני יושב בחדרי ועוסק בתורה, לעסוק בתורה יכול אני גם אם אהיה חולה וגם אם כל גופי יכאב, אבל רבי יוסף לא יכול לצאת מביתו לעיסוקיו הקדושים כשכל גופו כואב, אנא ה' החלף נא ביני לבין רבי יוסף וכל מכאובו יעבור אלי ויקום הוא לחיים טובים.

ויצא ה"בבא סאלי" לפני בודאו כבן המבקש מאביו שימלא את רצונו לעבודתו, כך התחנך ורצונו הוא לעבוד את ה' וללמוד תורה מתוך סבל ויסורים ובלבד שידידו הטוב יתרפא וימשיך להנהיג את רבנותו לטובת הציבור בעיה"ק. ובה"

רבינו הרה"ק רבי ישראל אביחצירא הידוע בכינויו ה"בבא סאלי", נולד בראש השנה שנת תר"ג, בעיר ריסאני שבמחוז תאפיללת שבמרוקו, לאביו רבי מסעוד אביחצירא ב"ר יעקב אביחצירא, ולאמו מרת עישה.

בשנת תרס"ה נפטר אביו רבי מסעוד. רבנו שהיה אז בן שמונה עשר שנה בלבד מונה לראש ישיבה במקום אביו. שלש עשרה שנה החזיק רבנו בתפקיד ראש הישיבה, אותה הקים אביו, רבי מסעוד, על שם רבי יעקב אביחצירא המכונה "אביר יעקב".

בשנת תר"פ, כאשר מלאו לרבנו שלושים שנה, התמנה לכהן כרב על כל מחוז תאפיללת.

בשנת תרפ"א עלה רבנו לארץ, גר בירושלים ולמד בישיבת המקובלים 'בית א-ל', לאחר זמן מה נאלץ רבנו לחזור למרוקו בגזירת רבו, רבי משה תורגמן, ששלחו לחזק את בני הקהילה במחוז תפיללת. בשנת תרצ"ג שוב עלה רבנו לארץ. בתחילה גר בטבריה, שם נהג להשתתף על קברי צדיקים ולאחר זמן מה עבר לגור בירושלים ולמד בחברותא עם רבי עזרא עטייה בישיבת 'פורת יוסף', לאחר תקופת מה שוב חזר למרוקו. בשנת ת"ש נקרא לכהן כאב"ד בארפוד. בשנת תשי"ב בקר שוב רבנו בארץ ונדד בין יבנה לאשקלון, גם ביקור זה היה קצר מאד ורבנו שב למרוקו.

בשנת תשי"ד לא עמד יותר בגעגועיו ועלה שוב ארצה, הפעם כדי להשתתף בה סופית. רבנו בחר בנתיבות שבדרום הארץ כמקום לגור, ושם נשאר עד יום מותו ושם אף מנוחתו כבוד.

רבנו התפרסם כקדוש עליון אשר כל ברכותיו מתקיימות. מאות ואלפים היו מגיעים להתברך מפיו להושיע ולקבל עצה מועילה. רבנו היה מקובל על כל העדות והחוגים, אשכנזים וספרדים כולם העריצו אותו, ביתו היה פתוח לכל ואהבת ישראל שבו הייתה לשם דבר.

בשנותיו המאוחרות החל מצב בריאותו מתדרדר ורבנו הוצרך להתיר את נדרו על אכילת הבשר. בשנת תשד"מ, ביום ד' לחודש שבט עלתה נשמתו בסערה השמימיה והוא השיב את נשמתו הקדושה ליצורה.

נסירות נפש לרפא חולים

יום אחד בראשית החורף, הרשה לעצמו ר' חזן דהאן להפריע לאדמו"ר הרה"ק ה"בבא סאלי זי"ע"א בלימודו, בנקשו על דלת חדרו תוך בקשת רשות להכנס אל הקודש פנימה. ה"בבא סאלי

בורא פרי האדמה". הבחינו המסובים כי יש כאן עניין לא שגרתו והמשיכו לעקוב אחר הצדיק. לאחר שטעם ר' ישראל אבוחצירא מהאבטיה, נעמד ואמר למסובים: "דעו לכם, שבאבטיה זה שלפנינו הייתה נשמה אומללה ומיוסרת שבמשך שנים רבות הסתובבה בעולם ולא מצאה תיקון ומרפא. במשך שנים רבות חיכתה מספר פעמים להזדמנות שיתקנו אותה ויאפשרו לה לעלות למנוחת עולמים בעולם האמת, ועתה נגוד עליה שתתגלגל בזה האבטיה. וכעת, כאשר ברכנו על אבטיה זה בכוונה, הגיעה הנשמה לתיקונה השלם וברגע זה מכניסים אותה אל נחלתה ומנוחתה בעולם העליון - בזכות הברכה!".

(מחזור איש מצליח על חג הפסח - הובא בספר ואין למו מכשול)

לבחירת אבטיה. הרב חזר לתלמודו וביקש מהשמש שיזמין לסעודה הבאה בביתו תלמידי חכמים ורבנים חשובים לצורך סעודת מצווה שתלווה בדברי תורה וחידושים. לאחר כמה שעות נערכה סעודה כיד המלך אליה הגיעו אנשים מורמים מעם, צדיקים וחכמים אשר נהגו משהיה במחיצתו של הצדיק.

לפתע, באמצע הסעודה, קרא הבבא סאלי לשמשו ואמר לו: "אנא, הבא לי את האבטיה שקנינו היום בעזה".

השמש מיהר לעשות כדברי הרב והגיש חתיכה מהאבטיה לרב. עיניהם של כל המסובים נסובו אל הצדיק, שהחל לברך בכוונה גדולה ומיוחדת על האבטיה: "ברוך אתה ה'... אלוקנו מלך העולם...

חפצתי. אנא קח אותי לחנות ואבחר בעצמי את האבטיה". השמש השתומם והתפלא, שהרי עשה הוא בדיוק כדברי הצדיק, אך ידע שהבבא סאלי רואה דברים הנשגבים מבינתו.

נסע השמש עם הבבא סאלי לעיר עזה והגיע אל חנות האבטיחים. השמש החל להראות לצדיק כמה אבטיחים, אך ר' ישראל פסל אותם לאלתר ע"י מראה עיניו בלבד, באומרו: "לא זה האבטיה שאני מחפש".

הרב התבונן בערימת האבטיחים הגדולה, ולפתע, הצביע לעבר אבטיה אחד שעמד בתוך הערימה ואמר: "זה האבטיה שחיפשתי!". השמש הסתכל על האבטיה והתפלא, הרי אבטיה זה לא היה אדום במיוחד ולא ניכר בו דבר מיוחד, אך ידע הוא כי כעת הינו עד למעשה מופלא עם רבו הצדיק אשר הטריח עצמו במיוחד לשוק בעזה

מסר חסידי לפרשת השבוע

כצאתי את העיר

שאל הגאון רבי נתן זצ"ל לכאורה מדוע היה צריך הרה"ק מבעלזא זיע"א לספר לו המעשה מהגה"ק מאונסדורף, ולא אמר לו דברים כפשוטם, שלא טוב להתגורר ברחוב גדול אשר אנשים בו מרובים. וישוב על כך דהנה הרה"ק מבעלזא היה מאד זהיר בדיבורו, ועל כן לא רצה לומר בפירוש שלא יתגורר באותו רחוב גדול, כי באותו רחוב גדול דרים הרבה יהודים, ועל כן לא רצה הרה"ק מבעלזא לומר בפירוש שלא ידור שם, כאילו כל אותם דרי רחוב זה מתגוררים במקום לא טוב, ועל כן סיפר לו את הסיפור הג"ל שיבין מתוכו שמוטב שיחפש דירה ברחוב קטן (שיחות מלוה מלכה) להגאון רבי נתן גשטטנר זצ"ל, ח"א עמוד נה).

***

על הפסוק (שמות ט כט): וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי מֹשֶׁה כִּצְאֹתִי אֶת הָעִיר אֶפְרַיִם אֶת כְּפִי אֶל ה' הַקְּלוֹת יַחְדָּלוֹן וְהַבְרֵד לֹא יִהְיֶה עוֹד לְמַעַן תִּדְעַ כִּי לֹא הָאָרֶץ, ופירוש רש"י: כצאתי את העיר - מן העיר, אבל בתוך העיר לא התפלל, לפי שהיתה מלאה גלולים, היה מפרש הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זיע"א בדרך רמז, בדברו על הצורך לבנות את קרית יואל שהוא מחוץ לזוהמת העיר, שהכל יודעים, ואפילו בני חמש למקרא, שצריכים לצאת מן העיר, שהרי רש"י מפרש שבעיר אין מתפללים לפי שהיא מלאה גלולים.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פורמנץ שליט"א)

מספרים על הגה"ק בעל מחבר ספר 'באר שמואל זצ"ל מאונסדורף, שהיתה לו ישיבה גדולה במקום מגוריו. והגיעו ללמוד אצלו בחורים מכל קצוות תבל, ואפילו מארצות הברית. והיה רגיל לומר לבחורים, שהנה אונסדורף היא עיירה קטנה, ואין בה שווקים ורחובות, וכיון שכן חוץ מללמוד תורה אין מה לעשות בה. ויותר מכך, ליד אונסדורף יש עיר לא גדולה בשם קעזמרק, והיה תקנה בישיבה שם, שבחור שנכנס לקעזמרק שילחו אותו מהישיבה, זאת משום שהגה"ק מאונסדורף היה מקפיד מאוד שלא לצאת מהישוב הקטן אונסדארף שהוא בבחינת ארבע אמות של הלכה.

סיפר הגאון רבי נתן גשטטנר זצ"ל שסיפר לו אברך אחד שהתגורר בתחילה בירושלים רחוק ממרכז העיר, והיה רוצה לקנות דירה ברחוב גדול במרכז ירושלים, והלך לשאול את הרה"ק מהר"א מבעלזא זיע"א לשמוע את חוות דעתו הקדושה בענין, והרה"ק מבעלזא לא ענה לו על השאלה, אלא סיפר לאותו אברך, שהגה"ק מאונסדורף זצ"ל היה יושב במקום קטן ושם לימד תורה לתלמידים, והיו מציעים לו משרות רבנות בעיירות גדולות, ולא הסכים ללכת עמם, ונימוקו עמו שכדי ללמד תלמידים ולהרביץ תורה, זקוקים למקום קטן ומוצנע, משום דשייבת כרכים קשה. והבין אותו אברך שאין דעת הרה"ק מבעלזא נוחה שיתגורר ברחוב גדול, אלא עדיף שיתגורר ברחוב קטן, ע"כ המעשה.

לתגובות ולהצטרפות לקבלת הגליון במייל: newsletter.mechubarim@gmail.com

"הדף היומי"

גמרות במגוון רחב של מהדורות וביאורים בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

הבסיס ללימוד 'דף היומי' מתוך הבנה ובהירות, הוא מהדורת ש"ס 'עוז והדר' על שלל מעלותיה. זו המהדורה האיכותית ביותר והנוחה לכל לומד באשר הוא. מהדורה זו מוגהת היטב ונוספו בה אלפי תיקונים ושיכלולים רבים. את הגמרות המהודרות של ממלכת התורה ניתן להשיג במבחר עשיר של פורמטים וסוגי מהדורות: 'תלמידים' כחול; 'ישיבות' מורחב אדום; 'תלמידים' מנוקד; מנוקד עם מפרשים; מנוקד מאורות, כ"ס, תלמודו בידו, ועוד.

כמו כן ניתן להשיג את הגמרא בתוספת מדורי ביאור והרחבה, מהדורת 'מתיבתא' שכבשה את עולם התורה, על שלל מעלותיה, ואף מהדורת 'שינון' בכריכה בצבע כחול; מהדורת 'שפה ברורה', פירוש קצר ורהוט, כאשר כל המסכת בכרך אחד, וכן חוברות במהדורות שונות ובמגוון רחב. ועתה מבצעים מיוחדים לרגל תחילת לימוד מסכת גזיר בסדר הדף היומי.

חדש

חוברות 'תלמוד ירושלמי' - כריכה רכה מסכת ברכות

מהדורת פריעדמאן

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

המהדורה הטובה ביותר של התלמוד הירושלמי 'עוז והדר', עם פרשני הירושלמי הבסיסיים ובתוספת פירושו של מרן הגאון רבי חיים קניבסקי זצוק"ל. המהדורה מצטיינת בהגהה מדויקת, בעימוד נאה ומרהיב עין, לתועלת הלומדים. עתה יוצאת לאור מהדורת חוברות עם כריכה רכה, לנוחות הלימוד בכל עת.

חדש

'קיצור שולחן ערוך' לתלמידים

כריכת למינציה

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

'קיצור שולחן ערוך' הוא ספר ההלכה הנוהג והברור ביותר, שחזר ונדפס מאות פעמים והיה לנכס צאן ברזל של מבקשי ההלכה. במהדורת 'עוז והדר' המנוקדת, הוגה הספר לפי מהדורת המחבר עצמו, ונוספו לו פסקי 'משנה ברורה' וכן ההגהות החשובות מסגרת השולחן שהיו למראה עיניו של המחבר בבואו לקבוע את מסקנת דבריו.

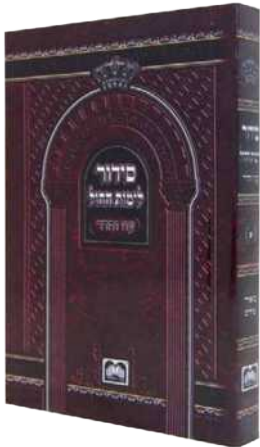
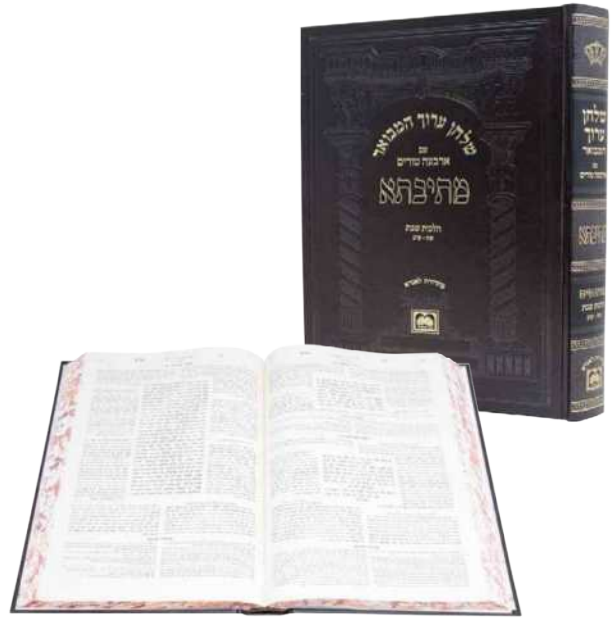
כרך חדש

שולחן ערוך 'מתיבתא' או"ח - הלכות שבת

סימנים שח - שיב
מהדורת לאנדא

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

ספר הטור עם הערות וצינונים, עם ספר שולחן ערוך ונושאי כליו, בתוספת מדורי ביאור נרחבים והערות נחוצות, ועוד שלל רב של הוספות לתועלת הלומד. הביאור 'מתיבתא' ערוך בשפה ברורה ונוחה, כשאליו נוספים: 'לקוט ביאורים', ועוד מדורי ליקוט שונים ומגוונים; ספרי 'קצות החושן' ו'גתניבות המשפט' עם הערות וצינונים נרחבים, כשהכל ערוך ומוגה על פי דפוסים ישנים, במהדורה מהודרת ומאירת עיניים, לתועלת הלומדים.

חדש

סידור לימות החול - נוסח אשכנז כריכה רכה (12 ס"מ)

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

סידור לימות החול, כריכה רכה, בגודל 12 ס"מ.

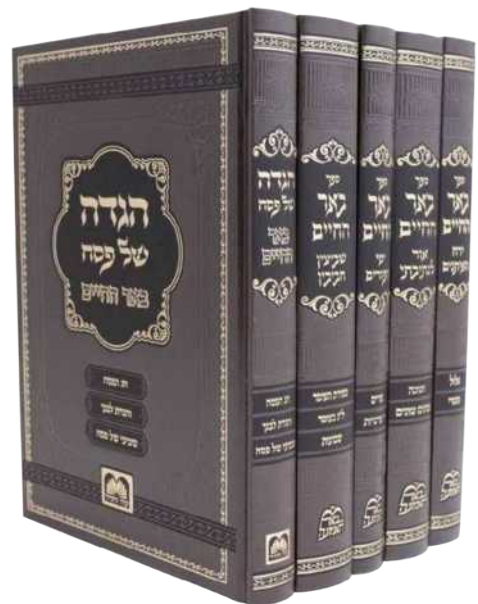
מאות אלפי המתפללים במגוון הענק של סידורי 'עוז והדר' משבחים את העיצוב הנכון והמדויק, בתוספת ההלכות הקולעות והנצרכות ביותר, המסייעות לעבודה שבלב זו תפילה בכוונה יתירה. תתקבל צלותהון ובעותהון!

חדש

סט באר החיים מועדים הרב בידרמן (5 כרכים)

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

שמו הטוב של המשפיע הנודע, הגאון החסיד רבי אלימלך בידרמן שליט"א, הולך לפניו מסוף העולם ועד סופו. דברי תורתו הכוללים אמרות אמונה ובטחון מעוררים את הלבבות ומצייתים בהם אש של תקוה ורצון. מהדורה זו מכנסת את מיטב אמריו הנעימים של המשפיע, בתוספת אלפי סיפורים נאים שסיפר, בענייני החגים והמועדים

מילין קידין והידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

מִי־הָתָא

חֲדָתָא

חֲדָתָא דְאֲוֵרֵייתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

שכר הביזיונות

ויצא ממנה שמואל (ברכות לא:). וזהו בשביל שנחשדו לזונה ולשכורה נחשב להן לצדקה, עכ"ל.

בזכות הביזיונות שספגו זכו לזרע קודש מלכים ונביאים

מכאן יש לנו להבין מה גדלה מעלת הנחשד בדבר שאין בו עד כדי כך שנחשב להם כאילו ועשו מעשה צדקה עצום שהקב"ה מחשיב להם לטובה. אך דבר נוסף רואים כאן, שכשאדם מתבזה כמו בשני המקרים הללו שנחשדו והתבזו ושתיהן, זוכה ע"י כך לצאצאים קדושים שיאירו וישיעו את ישראל, כתמר שחשדה יהודה זכתה ויצאו ממנה מלכים ונביאים, וכחנה שחשדה עלי זכתה ויצאה ממנה שמואל ששקול כמשה ואהרן (שם).

אפילו פרעה הרשע היה זוכה לכפרה אם היה מתבזה ק"ו לבני ישראל

בזה נשוב לפסוק דידן וכפי שביארו מרן החתם סופר ע"ה כי מה שאמר הקב"ה למשה ואהרן וציוונו עליו לחלוק לו כבוד בדבריהם היה בשביל שחלילה לא יתבזה וכך יתכפר לו עד שלא יהיו עשרת המכות בדין. ועל זה יתמהו הכל ויזעקו, היתכן כזאת, שאדם רשע כפרעה, רוצח ללא רחמים, האם גם בו נאמר שביזיונות יכפרו עליו. אולם הוא הדבר העצום והפלאי שלמדנו מכאן, שיתכן ויהיה האדם מושחת ורשע בכל מיני רשעות, ועם כל זה יבואו ביזיונות ויכפרו עליו. מכאן נסיק מה עצום כח הביזיונות לכפרת עוונות, ובוודאי שאין ביננו רשעים כפרעה, ואם לרשע כזה היו מתכפרים

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן וַיֵּצִיאוּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶל פְּרַעֲה מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְהוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם (ו יג). בפסוק זה ישנם שני ציווים למשה ואהרן, 'ויצאו אל בני ישראל' ונוסף עוד 'ואל פרעה מלך מצרים', ובעוד שהציווי לבני ישראל היה כדברי רש"י: 'ויצאו אל בני ישראל', ציווים עליהם להנהיגם בנחת ולסבול אותם. אך מהו הציווי לפרעה מלך מצרים. על כן בא רש"י הקדוש ומפרש רש"י 'ואל פרעה מלך מצרים', ציווים עליו לחלוק לו כבוד בדבריהם. ודבר של תמיהה הוא מה נחוץ לצוותם לחלוק כבוד לאדם בליעל ורשע שענינה ושיעבד את בני ישראל, הרג בהם ובילדיהם ללא רחמים, הלזה נאמר לחלוק לו כבוד.

שלושת הפעמים שנזכר 'ויחשבה' קשורים זה בזה

נקדים ונאמר, שהנה, על הפסוק (בראשית טו ו) 'והאמין בה' ויחשבה לו צדקה' כתב בעל הטורים שיש במסורה מלבד זה עוד שני מקומות שנאמר בהם 'ויחשבה', האחד 'ויחשבה לזונה' הנאמר בתמר (שם לח טו), והשני 'ויחשבה עלי לשיכורה' הנאמר בחנה (שמואל א' א יג). ורמז יש כאן על דרך מה שאמר רבי יוסי (שבת קיח:): 'הא חלקי עם מי שחושדין בו ואין בו', שהרי גם בתמר וגם בחנה שתיהן נחשדו בדבר שלא היה בהם ונחשב להן לצדקה כמאמר הכתוב במקום השלישי 'ויחשבה לו צדקה'. וכלשון בעל הטורים בשם אביו הרא"ש ע"ה: שהרי תמר בשביל שחשדה יהודה זכתה ויצאו ממנה פרץ וזרח שיצאו מהם מלכים ונביאים (מגילה י:). וחנה בשביל שחשדה עלי זכתה

רחל כי ע"י 'חרפתי' מסתלקים ונאספים הדינים הנרמזות בשם 'אלקים', כי יסורין ממרקים עוונותיו של אדם (ברכות ה.) **ואין לך יסורין גדולים מהבושה והביזוי כשמגיע לאדם.** וכן אמרו במדרש (משלי לא יד) על הפסוק (שם) 'הייתה כאניות סוחר' זו רחל אמנו, שהייתה מתביישת על הבנים בכל יום, לפיכך זכתה ויצא ממנה בן, שהוא דומה לספינה, שהיא מלאה כל טוב שבעולם, כך יוסף נתקיים כל העולם בזכותו, וכלכל את העולם בשני רעבון.

הביזיונות, כל יהודי ויהודי על אחת כמה וכמה שבעת שפוגעים בו ומשפילים אותו הרי שאין לך עת רצון מאותה השעה לכפר ולמרק עוונותיו.

המתקת הדינים בכח החרפה

ולא זו בלבד שזוכה לכפרת העוונות עוד יכול בכח ההשפלה שעובר להמתיק כל הדינים התלויים עליו שיתהפכו לרחמים, וכמאמר הכתוב ברחל אמנו בעת שילדה את יוסף הצדיק (בראשית ל כג) 'ותאמר אסף אלקים את חרפתי' וביאר **בבאר מים חיים** (שם) שאמרה

מילתא דפליאה

הבושה מבטלת גזירות קשות מעל האדם

מסופר על הרה"ק רבי מנחם מנדל מפרימשלאן ע"ה שקרא לאוהביו לסעודת הודיה, וסיפר להם כי מקובל הוא שאם נגזר על האדם חולי או מכאוב שולח לו הקב"ה אדם שיפגע בו וישפילנו וכך יוצא הוא ידי חובת החולי או הכאב. אם כן, המשיך הרה"ק ואמר, היום זכיתי לביזיונות גדולים, דבר המוכיח שעמדה כנגדי גזירה קשה ועצומה ולכן שלח הקב"ה בזיונות גדולות אלו להצילני מהחולי, על כן מחויב אני להודות לו בקהל ועדה על חסדו הגדול שגמל עימי, כדרך כל אדם שניצל מחולי שיש לו להודות ולשבח על הצלתו כנאמר (קז יח-כב) 'כל אוכל תתעב נפשם ויגיעו עד שערי מות. ויזעקו וגו'. ישלח דברו וירפאם וגו'. יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם. ויזבחו זבחי תודה ויספרו מעשי בריתה', ויותר מכך, שממני נמנע החולי עוד בטרם יבוא אלי בזכות הביזיונות.

אין דבר יותר טוב מביזיונות

וזאת יש לו לכל אדם להחדיר לקרבו, אמנם מבקשים אנו 'ואל תביאני לידי בזיון', אך לכל אדם ישנם מצבים בהם מאן דהו עולב בו ומשפילנו, ואז יש לו להבין כי אין דבר יותר טוב מהשפלה לפעול בעבורו ובעבור זרעו ישועה מעל הטבע, ואף אם נגזרה עליו גזירה חלילה ניצול ממנה בכח הביזיונות, וזוכה לרב טוב בזכות אותם הרגעים בהם היה מן הנעלבין ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים שעליהם הכתוב אומר (שופטים ה לא) 'וְאֶהְיֶה כְּצֶאֱת הַשֶּׁמֶשׁ בְּגִבְרָתוֹ', מה לנו גדול מכך להקראות 'אוהביו' של מלך מלכי המלכים.

ולא לחינם אמרו הקדמונים שאם אדם היה יודע מה מרוויח מהביזיונות וכמה הם טובים עבורו בעולם הזה ובעולם הבא, הרי שהיה רודף אחריהם. וכדבריו המופלאים של רבי חיים ויטאל ע"ה בספרו **שערי קדושה** (ח"א שער ו): ואם יחרפך איש לא תעננו, והיה נעלב ולא עולב, כי על זה כתיב 'ואוהביו כצאת השמש בגבורתו', והעבר על מידותיך לכל מי שחטא, ולא תרגיש צער אפילו בלבבך כי טוב הוא לך, כי כל המעביר על מידותיו מעבירים לו על כל פשעיו (ר"ה יז), ומכל שכן עוונות וחטאות. ובסוף דבריו הקדושים מוסיף הוא על כולנה בשגב הביזיונות ואומר: **ואם עיני שכל לך היה לך לחפש מי שיצערך כי חיים אתה מבקש לך.**

אמנם לא כל אחד יכול לשמוח כאשר נשפך דמו 'אזיל סומקא ואתי חיורא', אך לכל הפחות ידע בליבו כי כאשר סופג ביזיונות - מתנה הם בשבילו, וכמו שאמר המלאך המגיד שהיה לומד עם מרן הבית יוסף ע"ה (מגיד מישרים ויקהל ד"ה עוד אמר), שאם היו יודעים אנשים את שכר הביזיונות והתועלת שהם זוכים לקבל בעבור שמדברים עליו בגנותו, היו שמחים כאילו הביאו להם מתנות כסף וזהב.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

אמונה - הדרך לגאולה

שהיה מרדכי מגדל את אסתר המלכה, וכך גם כשמאמין בה' שישלח לו ישועה הרי בכוח האמונה מגדל את אותה הישועה וממשיך אותה לעולם. וביותר יש כח בדיבורי האמונה להמשיך ישועות וברכות, כמו שכתוב (תהלים קטז י) 'הָאֱמֻנָתִי כִּי אֲדַבֵּר', 'האמנתי' לשון המשכה, וההמשכה היא 'כי אדבר' בכח דיבורי האמונה והבטחון כך נמשכים כל הישועות.

חיסרון אמונה מעכב הישועה

ובזה מובן מה שפקפק משה רבינו וסירב ללכת אל פרעה, ובוודאי לא היה חיסרון באמונתו שלא יבצר מאומה מיכולת ה' להושיע את ישראל, אלא כיון שלא היו ישראל ראויים להגאל ממצרים אלא בזכות האמונה, וכיון שלא שמעו אליו בני ישראל מקוצר רוח ועבודה קשה, לכן חשש משה רבינו שלא יהיה בכוחם להמשיך את הגאולה לעולם כל זמן שלא יתחזקו באמונה. וזה שאמר משה בדעת האמת, **הן בני ישראל לא שמעו אלי ולא האמינו**, ואיך יכול להיות שישמע אלי פרעה כי בלתי האמונה אי אפשר. וזה שאמרו **ואני ערל שפתיים** היינו שאין לי פתחון פה לומר לפרעה והוא בחינם. ורצונו של משה היה שישרש בליבם של ישראל האמונה, ופרעה ישלח בוודאי את בני ישראל בעל כרחו, ובזו האמונה ימשיכו את הגאולה.

על ידי האמונה בשעת ההסתר זוכים להתגלות הרחמים

זהו כוח האמונה גם בשעת הצרה, אשר כפי מה שמאמינים שתכלית הדין הוא רחמים כך זוכים להתגלות הטוב בפועל, כמו שפירש

התמיהות בפסוק מורים כי יש דבר נסתר בשאלתו של משה רבינו ע"ה

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה לְפָנָיו ה' לֵאמֹר הֲנִי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁמְעוּ אֵלַי וְאִיךָ יִשְׁמְעֵנִי פְרַעֲה וְאֲנִי עֶרְל שְׁפָתַיִם (ו יב).

הקשה הרה"ק רבי יצחק מראדוויל ע"ה בנו של המגיד הקדוש רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב ע"ה בספרו **אור יצחק** (ד"ה וידבר), מה הייתה שאלת משה רבינו ע"ה 'ואיך ישמעני פרעה' הרי ידע היטב שישמע על כרחו גם אם יתעלם או לא ירצה להבין משמעות השליחות. ועוד, 'ואני ערל שפתיים' הלא כבר ענה לו הקב"ה (לעיל ד יא) 'מי שם פה לאדם וגו' הלא אנכי ה', ובוודאי ידע משה ע"ה שהקב"ה הוא כל יכול, הרי זה אומר דרשוני שאין דברי משה רבינו ע"ה כפשוטם.

האמונה ממשיכה ישועה מחוץ לטבע

ותירץ על פי מה שאמר אביו הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב ע"ה כי 'אמונה' נקראת מלשון 'המשכה' כמו 'וַיְהִי אִמָּן אֶת הַדָּסָה', שהאמונה היא הצינור שבו ממשיך המקור העליון, אם מאמין ח"ו ברע הוא ממשיך רע, ואם מאמין בהטוב ובחסדו הגדול הוא ממשיך כל הטובות וכל הברכות, וכמו שאמרו שלא נגאלו ישראל אלא בשביל האמונה, לכן בלתי אמונה לא היה באפשר שיגאלו.

וכל כך גדול כוח האמונה התמימה בה', שעל ידה זוכים להמשיך לעולם את אותו הדבר שמאמינים בו אפילו מחוץ לדרך הטבע, וזהו אמונה לשון המשכה וגידול, כמו שכתוב אצל מרדכי 'ויהי אומן את הדסה',

חסדים טובים, והוא צריך ביאור, וכי יש חסדים טובים וחסדים שאינם טובים, ולמה צריך לפרט הכוונה לחסדים טובים, אלא כמו שנתבאר שנזכה לראות את החסדים בגלוי ובידיעה ברורה ובהכרת החסד לעינינו, ולא נצטרך להאמין כי הוא חסד, שלא יהיה החסד בהסתר.

[ולבוא למידת האמונה צריך לסיוע מן השמים לזכות בה, ותמיד תהיה תפילת האדם שיעזרהו ה' יתברך לתת בו מבטחו בכל תהלוכותיו בעולם, כמו שאמר דוד המלך ע"ה ה' רועי לא אחסר' (תהלים כג א), ופירש הרה"ק מלינסק ע"ה (הובא בשמו בספר בנו זרע קודש תולדות ד"ה ועוד י"ל ויעתר הד') שהיה דוד המלך מתפלל שתמיד לא תחסר לו אמונה זו שה' הוא הרועה אותו מעודו, וזהו ה' רועי היינו הידיעה הזאת לעולם לא אחסר', שלא תחסר ממנו האמונה בה' יתברך הרועה ומנהיג את האדם בכל דבריו.

ועל דרך זו פירש **בזרע קודש** (תולדות ד"ה ועוד י"ל ויעתר הד') את הפסוק (בראשית כה כא) 'ויעתר יצחק שכל ימיו היה יצחק מתפלל יצחק לה', ומה היתה תפלתו, 'לה' לנוכח אשתו, 'אשתו' היא כנסת ישראל, ועל דבר זה ביקש יצחק אבינו ע"ה שיהיה ה' תמיד לנוכח עיני כנסת ישראל, שבכל עת ובכל זמן יפנו כנסת ישראל לנוכח ה' יתברך, לדעת שהכל בא ממנו יתברך שמו לעד].

מסיים הרה"ק מראדוויל ע"ה בבקשה עצומה לרבונו של עולם, וזה לשון קדשו: רבונו של עולם תן לנו לבבות קדושות וטהורות שיאמינו באמת כעת בהגאולה, ובוודאי יגאל אותנו בקרוב, או לנו שאין לנו אמונת אמת, הם המתערים כאזרח רענן אינם רוצים עוד שיבוא הגואל צדק, כמו במצרים שמתו בשלשת ימי אפלה, אך החומש עלו ממצרים, כעת כן יהיה כן, אבל אם יסכימו כולם ויאמינו באמת בוודאי יבוא תיכף במהרה בימינו.

בתשואות חן (וישב ד"ה ועד"ז) על הפסוק (תהלים קז א) 'הודו לה' פִּי טוֹב פִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ, 'טוב' בגימטריא שם הוי"ה במספר קטן, רמז לזמנים שהרחמים הם בקטנות ובהסתר, ואין זוכים לראות הרחמים אלא צריכים להאמין שהכל לטוב והרחמים גנוזים בתוך הדינים, ועל ידי שמודים לה' גם בזמן הקטנות זוכים להתגלות הרחמים 'כי לעולם חסדו', שנזכה לחסד בכל העולם בהתגלות שם הוי"ה בשלימות במילוי יודי"ן העולה בגימטריה 'חסד'.

וכבר בתחילת שליחותו לגאול את ישראל ממצרים היה מאמרו יתברך למשה וַיִּדְבֶּר אֱלֹקִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה' (לעיל ו ב) ופירש **המגיד ממעזריטש ע"ה** (ליקוטים יקרים אות ערה עיי"ש באריכות), שאחר שאמר משה רבינו (שם ה כג) 'ומאז באתי לדבר אל פרעה הרע לעם הזה', אמר לו הקב"ה 'וידבר אלקים' - אף שאני מנהיג בעולם במידת הדין שעל כך מורה שם 'אלקים', ולעיני בשר כך אכן נראה ש'הרע לעם הזה' שגברה עליהם בחינת הדין, אבל האמת 'אני ה' בשמי שם הוי"ה שם הרחמים, שגם בתוכה של מידת הדין גנוז שם הרחמים.

בקשה על התגלות הרחמים בעולם

וזהו שביקש דוד המלך ע"ה (תהלים כג ד-ו) 'גַּם פִּי אֵלֶיךָ בְּגִיּא צִלְמֹת לֹא אֵירָא רָע, גם בעת צרה שאין רחמי ה' נגלים לעין גם כן לא אירא רע, והוסיף לבקש 'אך טוב וחסד ירדפוני', שירדפהו חסד, הן חסד נגלה והן חסד נסתר, הן טוב שהוא חסד במספר קטן, והן חסד נגלה, ובכח האמונה נזכה שיתהפך ה' טוב' ל'חסד' ויתגלו עלינו רחמי יתברך בשלימות.

ובזה יש לפרש את הפסוק (שם פה ח) 'הִרְאֵנוּ ה' חֲסִדֶךָ, שאנחנו מבקשים שהקב"ה יראה לנו את רחמי בגלוי, חסד נגלה. וזהו מה שמבקשים בכל יום בברכות השחר, 'וגמלנו

התגלות הבורא לאבות הקדושים

לעומתו שם הוי"ה משמעותו שמהוה כל הווה, המורה על יכולת הבורא לברוא בריאות חדשות ומציאות אחרת בבריאה תוך שידוד מערכות הטבע - בשם זה לא התגלה הקב"ה לאבות, שלא היה שינוי חוץ לטבע מערכות שמים וארץ. אך עתה שהתגליתי לך הרי זה בשם הוי"ה ברוך הוא שהוא מורה על שינוי הטבע ולכן אמור לבני ישראל אני ה" [שם הוי"ה], תודיע להם השם הגדול כי בו אני עושה עמהם להפליא, וידעו כי אני ה' עושה כל.

הנהגת האבות אף היא בדרך הטבע

כדבר הזה בינותי בספרים מה שכתב ספר חסידים (ס' קסה) שכ"ד פעמים נזכרו אבות העולם כסדרן, דהיינו 'אברהם יצחק ויעקב', לרמוז על כ"ד השעות שהם צמצום הזמן בטבע וכולו היה מלא בעבודתם, ואשר על כן נכתב בתהלים כ"ד פעמים 'אשרי', כי אשרינו שזכינו להמנות על זרע האבות הקדושים - אברהם יצחק ויעקב, ועצם הדבר שנסדרו כסדרן בכ"ד מקומות כנגד כ"ד שעות היממה מורה כי הייתה ההנהגה עימם כסדר הטבע [ראה מגלה עמוקות (אחרי ד"ה או אמר): ולפי שאבות העולם הם שערים העליונים לכן כ"ד רננות אמר שלמה שרצה להעמיד דלתות ההיכל, עד שזכר 'שאו שערים ראשיכם' שהם ראשים העליונים, 'והנשאו פתחי עולם' שהפתחים הם כ"ד שהיו בעזרה. לקביל זה תקנו כ"ד תיבות בברכת 'ולירושלים עירך', ודוד אמר זה בתהלים כשבא למזמור כ"ד, ורזא 'ושמתי כד כ"ד שמשותיך' (ישעיה נד יב), לכן נזכרו אבות העולם בתורה כ"ד פעמים כסדרן סוד אור ישר שהוא כ"ד, וכ"ד פעמים למפרע על סוד אור החוזר וכו'. לכן כ"ד פעמים 'כפרה' איתמר ביום הכיפורים בתורה, אמור ואחרי מות ופינחס, לכן כ"ד עריות בפרשה, לכן

יש להבין כמה תמיהות בפסוק ופירושו

וַאֲרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדְי וַשְׁמִי ה' לֹא נִודַעְתִּי לָהֶם (ו ג). קשה, מדוע מנה את האבות כל אחד בנפרד, יכול היה לומר 'אל אברהם יצחק ויעקב'. ועוד קשה, איך אמר שלא נגלה בשם ה' הלא כל התורה מכריזה על גלויים שהיו לאבות בשם הוי"ה. אחר כל זאת עוד יקשה פירוש רש"י שאמר 'וארא' - אל האבות. מה ביאר בזה מה שלא נכתב מפורשות בתורה.

דרך האבות - התגלות בתוך הטבע

יש להקדים לכך את ביאור הרמב"ן ע"ה בפסוק זה, כי ישנם שני סוגי ניסים, יש והנס נעשה בתוך הטבע, כמו אדם שיצא למלחמה וניצח, יתכן ועל פי טבע לא היה יכול לנצח, אבל עדיין נעשה הטבע בדרך הטבעית שיצא למלחמה וניצח. הסוג השני הם ניסים שיוצאים מטבע העולם, כמו עשרת המכות וקריעת ים סוף שדרך הטבע שהמים שביאור הינם מים, והקב"ה שידד מערכות הטבע והמים נהפכו לדם וכן על זה הדרך.

ממשיך הרמב"ן ומבאר, הניסים שנעשו לאבות הינם בתוך הטבע ללא שנשתנה הטבע, שהצילם במלחמה ופדאם ממוות, ואף שבוודאי גם בטבע היה זה נס גדול, אך עדיין הכל נכנס בגדר דרך הטבע. דרך זו נרמזת בשם שד"י, שהוא על שם שבתחילת בריאתם היו השמים נמתחים ללא גבול עד שאמר הקב"ה ד', כמבואר בגמרא (חגיגה יב.): בשעה שברא הקב"ה את העולם היה מרחיב והולך כשתי פקעיות של שתי, עד שגער בו הקדוש ברוך הוא והעמידו, שנאמר (איוב כו יא) 'עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו', והיינו דאמר ריש לקיש מאי דכתיב (בראשית יז א) 'אני אל שדי', אני הוא שאמרתי לעולם די.

הפסוק שנגלה לאבות בשם שד"י ועתה נתגלה למשה רבינו בשם הוי"ה ברוך הוא וברוך שמו. מעתה נשובה נראה כרמינו סמדר שעדיין יש לנו להבין מפני מה נזכרו כל אחד מן האבות בפני עצמו כאמרו 'אל אברהם אל יצחק ואל יעקב, מדוע לא נשנו כאחד - 'אל אברהם יצחק ויעקב'. כמו כן נותר לנו להבין מה בא רש"י להוסיף כשמבאר 'אל האבות' בשעה שהם אלו דברי מקרא כתוב.

לשם כך נבואה חדרי התורה של **רבינו הקדוש רבי אלימלך מליז'ענסק ע"ה** (נועם אלימלך ד"ה וארא) שהקשה שידוע שכל אחד מהאבות עבד את הקב"ה בבחינה אחרת, אברהם - חסד, יצחק - גבורה, יעקב - תפארת, אם כך כיצד נגלה עליהם הקב"ה ב'אל שדי' בלבד ולא לכל אחד כפי בחינתו, שכן היא דרך ההתגלות מלמעלה.

מתרץ בעל נועם אלימלך ע"ה: אך שהשורש הוא בדבר הזה כך, שמצד הבורא ברוך הוא אין שום השתנות, אלא שהאדם בעבודתו לפי מדרגתו כך ממשיך עליו, נמצא אברהם המשיך על עצמו המידה של חסד, וכן יצחק מדתו, וכן יעקב. אבל מצד הבורא ברוך הוא הכל אחד הפשוט, ולזה פירש רש"י ז"ל **'וארא' אל האבות**, לומר שאצל הבורא ברוך הוא אין הפרש וחילוק ביניהם כלל והכל אחד, לכך נראה אליהם בבחינה אחת ב'אל שדי', עכ"ד הקדושים.

בכך ניתן להבין הן את דברי רש"י שביאר 'אל האבות', כדברי רבי אלימלך שמצד הקב"ה הייתה התגלות אחת לכל האבות, והן מדוע נחלקו האבות באמרו **אל אברהם אל יצחק ואל יעקב** ולא נכתב 'אל אברהם יצחק ויעקב', כי מצד האבות הקדושים הייתה ההתגלות לכל אחד כפי בחינתו, ולכך לא שייך לכתבם כאחד.

כ"ד תועבות בהפטרה יחזקאל, כ"ד פעמים הוי"ה בישעיה, כ"ד פעמים 'אשרי' בתהלים זה לעומת זה].

הנסים שנעשו לאבות היו ישועות זמניות

עוד פירשו בו, כי מצינו אצלו יתברך שני כוחות המתנגדים זה לזה, ושניהם הם בתכלית השלימות עד בלי סוף וגבול, והם כח הגדולה וכח הצמצום. וזה שאמר רבי יוחנן (מגילה לא.) 'כל מקום שאתה מוצא גדולתו של ה' שם אתה מוצא ענותנותו', להודיע כי כמו שאין סוף לגדולתו יתברך כן אין סוף לענותנותו והוא כח צמצום שכינתו הקדושה. ועל כח זה נקרא שמו 'שדי' על שאמר לעולמו די, שאלולי כן היה העולם והים הגדול מתרחבין והולכין, כי כטבע החותם הטובע בדומה לו, כן הפעולות היוצאות מהבורא יתברך שהוא בלתי בעל תכלית ובלתי סוף היו מטבען נמתחין והולכין עד אין סוף, עד שהוא יתברך גער בהם ונתן להם גבול בכח הצמצום אל שיעור ידוע.

והנה כל הישועות שעשה ה' לשלושת האבות הקדושים היו רק ישועה זמנית לצורך השעה, כמו הצלת אברהם מכבשן האש, וכן במלחמת המלכים, וכן ביצחק כשהיה צריך לבארות נתן לו, וכן הצלת יעקב מעשו ומלבן. אבל ישועה נצחית קיימת לעולם לא ראו, ובכל עת באו עליהם צרות ודאגות חדשות.

וזה שאמר **וארא אל האבות באל שדי** כח הצמצום שלי בהצלה לפי שעה, אבל **ושמי ה'** המורה על פעולה נצחית **לא נודעתי להם**, כי הפעולה הנעשית בשם השם הגדול הוי"ה ברוך הוא תהיה לעולם, והנעשות בכח 'אל שדי' הוא מצומצם על זמן רב.

ההתגלות מצד הבורא אחת היא משתנה לפי בחינות המקבלים

הנה עד כה נתבאר פירוש

יצא לאור ע"י מכון אור לישראלים
 © כל הזכויות שמורות
 אין להעתיק או לגשת ללא אישור
 מפורש בכתב ממכון אור לישראלים
 עיצוב ועימוד: שוקי קנר

חדש! כרך שלישי בסדרה

מאחורי הקלעים של בית הדין

המסכת לדיני מות

הצצה מרתקת לדיוני היכל בית הדין בכל תחומי ההלכה הנוגעים לחייו של כל יהודי
 מכתלי בית הדין - ג' משולחנו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרניץ שליט"א
 ראש בית הוראה לדיוני ממונות "באר ישראל" וריש מתיבתא "עוז וחדר"
 מבוא פלאי | מקבץ פסקי דיני ממונות אקטואליים | קונטרס דיני ממונות בתקופת הקורונה

אור דיני התורה לישרי לב

ארה"ב: 437-0054 (718) | אירופה 0176-8806-44-20
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66